

ကဏ္ဍ (၁၂) အတွက် (၁) လိုယူ ၂၀၂၂ နှစ်

သယံဇာတ

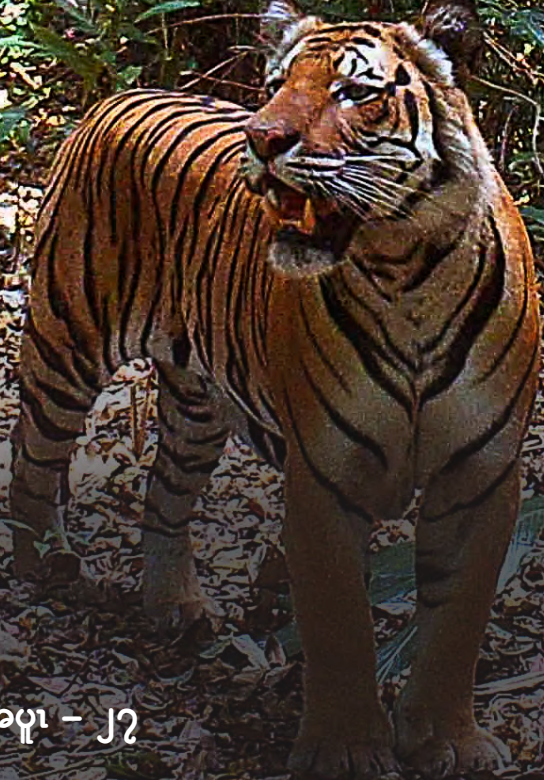
THULEI KAWWEI

ကညီဖိနုဆောင်ခိင်ဆာဖျော်စီ

Karen Environmental Forum

ပျံ့ထူလံဖိဒီးတံမုအါကလုာ်

တစါခိးလာတါရဲာ်သဲကတီဒါသဒါအါဘာ်

တံမုအါကလုာ်အိာ်ဘာ်တံလာတါဘာ်ယိာ်ပု - ၂
တံပာ်ဂါပာ်ကျာ်ပုထူလံဖိ “ကီ” ၅ ဘာ် - ၄
ကညီဖိကလုာ်ကစံာ်ညိာ်တီနံအဘုာ်အတီ - ၁၄
သီသံာ်တီအုပုထူလံဖိကရါအိာ်ထီာ်လံ - ၁၈
တံပာ်ဆုာ်ရဲာ်ကျဲာ်သ့ာ်ပုအကျိအကျဲလာကီာ်သူလုအပု - ၂၇

K E S A N

**သူလှူကော်ဝေ၊ ဘဉ်တၢ်ရၢလီၤအီၤလၢ
ကညီဖိခိၣ်ဃၢနီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ**

Karen Environmental and Social Action Network

တၢ်ကွဲးလၢလံာ်တဘျီအံၤအပူၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢအဟံၣ်ဖျါ ထီၣ် သူလှူကော်ဝေ၊ မ့တမ့ၢ် အဲးဒီးထၢၣ်အတၢ်ထံၣ် တၢ်ဆိကမိၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပုၤလီၢ်ကဝီဖိဒီး ပုၤလၢအကွဲး တၢ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်ဝေအတၢ်ပညိၣ်

- ဒ်သိးကရၢလီၤန့ၣ်ခိၣ်ဃၢတၢ်ကစီၣ်လၢဘဉ်ထွဲဒီးပုၤ
- ဒ်သိးကဆိးကါဒီးဒုးဒိၣ်ထီၣ်ဘဉ်ကညီဝီၢ်ဩလၢခိၣ် ဃၢန့ၣ်ဆၢၣ်တကဖၤ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ် တၢ်ဟံးသးဘဉ်ထွဲန့ၣ်ခိၣ်ဃၢဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ
- ဒ်သိးကမၤထီထီၣ်လီၢ်ကဝီဖိအတၢ်သုကွဲးသုဖး, ဃီ ထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- ဒ်သိးကဟ့ၣ်ခိၣ်ဃၢန့ၣ်တၢ်ကျိၤဘဉ်ကျိၤသုလၢဖိးမံ ဒီးကညီဖိလၢလံာ်ထုသန့

လံာ်ကုခိၣ်တၢ်ဂီၤ - ကီၢ်သူလှူဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိမံလၢလံာ်လုၢ်ခိၣ်ပုၤခိၣ်

လံာ်ကုချၢတၢ်ဂီၤ - ထံသဘျီပုၤဝေသ့ၣ်ပုၤ, နိၣ်တကီၢ်ကီၢ်ဆၢၣ် နူပုၤယၢ်ကီၢ်ရၢၣ်

လံာ်ကုခိၣ်ဒီးလံာ်ကုချၢပုၤဒီးတၢ်ဂီၤ - ခုစဲဒီးစီၤဖီၢ်

တၢ်ပရၢလၢအဲးဒီးထၢၣ်

ဆူဒီပုၤဝဲၣ်ပုၤဖးလံာ်ဖိခဲလၢၣ်,

ပသးခုလၢပထူးထီၣ်ဘဉ်ကဒီးသူလှူကော်ဝေအသီတဘျီလၢပပုၤတ ဝါအဂီၢ်ဒီးတဘျီယီသးအိၣ်စံးဘျးဘဉ်ဒီပုၤဝဲၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ကွဲး လုၢ်ခိၣ်ပုၤခိၣ်တဖၣ်လၢလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သူလှူကော်ဝေလၢအဟးထီၣ်တဘျီအံၤအခိၣ်တီမ့ၢ်ဝဲ “ပုၤထူလံာ်ဖိဒီး တၢ်မုၢ်အါကလုာ်, တစဲခဲဒီးလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤဒီသဒါအါဘဉ်” လံာ်တ ဘျီအံၤအပူၤ တၢ်ဂ့ၢ်ပုၤယုာ်ဝဲဒၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဟံးဂံၢ်ဟံးကျိၤပုၤထူလံာ်ဖိကီၢ်, ကညီဒီကလုာ်ကစံၣ်ညီတီနံအဘျီအတီၢ်, တၢ်ဟံးဂံၢ်ဟံးကျိၤသီသံၣ်တီအူ ကရၢၢ်, တၢ်ပၤဆူရဲၣ်ကျိၤပုၤတဝေသ့ၣ်ပုၤလၢကီၢ်သူလှူအပူၤ, လုၢ်ဖိထီၣ်ဖိ ဒီးအဂၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးအါမးလီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်မ့ၢ်တလၢတပျဲဘဉ်ဆၢၣ် ပဆၢမုၢ် လၢလၢပုၤဖးတၢ်ဖိကမၤအါထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်လၢပကညီတဖၣ်တဖၣ် အဂီၢ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

လၢခဲကတၢ်ယသးအိၣ်ကွဲးမုၢ်ဘဉ်ဒီပုၤဝဲၣ်ပုၤဖးတၢ်ဖိလၢကကွဲး လံာ်ဆူအဲးဒီးထၢၣ်အအိၣ်, ကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလၢသူလှူကော် ဝေအလံာ်ရၢလီၤတဘျီအံၤအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ကရၢပုၤမၤတၢ်ဖိအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် န့ၣ်လီၤ. ဒီပုၤဝဲၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကျိၤဟ့ၣ်ဖးတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢဆူ ညါသူလှူကော်ဝေအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဲးဒီးထၢၣ်

တၢ်နိၣ်ကျဲလၢတၢ်ကွဲးအဂီၢ်

ပကွဲးမုၢ်ဘဉ်နုၤလၢ နကကွဲးတၢ်ဆူသူလှူကော်ဝေအအိၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲး ဟံးဒုတယုၢ်အလံာ်ဖျါကဘဉ်မ့ၢ်ဝဲ ၂၀၀၀ - ၃၀၀၀ အဘျီစၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကစီၣ်တၢ်ကွဲးအကွၢ်အဂီၢ်လၢသူလှူကော်ဝေအပူၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်က စီၣ်ကီၢ်ကီၢ်လၢလၢ, တၢ်သံကွၢ်စံးဆၢ, တၢ်တၢ်ပိၣ်အဘျီ, တၢ်ယုသ့ၣ် ညါတၢ်ဂ့ၢ်အတၢ်ဟံးဖျါ, ပုၤတဂၤတၢ်စ့ၢ်သန့ၣ်, ဟံးဒုထီၣ်ရီၤ, တၢ်ယဲပုၤဘဉ် ထွဲ, လုၢ်ဖိထီၣ်ဘဉ်ထွဲ, တၢ်ဂီၤမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးလၢဘဉ်တၢ်စဲကျိၢ် အီၤလၢသူလှူကော်ဝေအပူၤန့ၣ်, တၢ်ကဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးလီၤလၢစ့ၢ်ယီၤ ၅၀၀၀ဘး လီၤ. တၢ်ဂီၤအဂ့ၢ်မ့ၢ်ပုၤထွဲဒီးတၢ်ကွဲးန့ၣ် တဘျီကမ့ၢ်စ့ၢ်ယီၤ ၁၀၀ ဘးလီၤ. ပုၤကွဲးတၢ်ဖိတဖၣ် ကဟံးဖျါထီၣ်ယုာ်အမံးဒီးအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်လၢ လၢပုၤပုၤဒ်သိးအဲးဒီးထၢၣ်ဆဲးကျိးအီၤကသ့အဂီၢ်လီၤ.

သူလှူကော်ဝေအိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်လၢကဒီၣ်တၢ်ကွဲးဒ်အကြးဝဲအသိး မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဝဲကွဲးတၢ်ကွဲးမ့ၢ်ဂ့ၢ်သ့ဝဲန့ၣ် မ့ၢ်ပတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါဆိစ့ၢ်ကီးပုၤကွဲး လံာ်ဖိလီၤ. ပုၤကွဲးလံာ်ဖိကိးဂၤကဝံးသးစူဆူယုာ်အမံးဒီးအလီၢ်ဆိးထံး ဒ်သိးအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ် “သူလှူကော်ဝေ” ကဆဲးကျိၤဘဉ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

**သုလ္လကီဝေအပူၤမၤ
သကိးတၢ်တဖၣ်**

အဲးဒီးထၢၣ်
နီၣ်ဆၢၣ်မူ

ပူၤကွဲးတၢ်ဖိ
နီၣ်ဖိယိၣ်လိၣ်
စီၤညၢၣ်ကံၢ်ထူ
စီၤအိၣ်ဘဲၣ်ထူ
စီၤထူလး
နီၣ်အါဟဲစ့
နီၣ်လုလၢဝါ

ပူၤဖးဘျူလံၣ်
နီၣ်ဆၢၣ်မူ, နီၣ်နီဆံး, နီၣ်စနီ

ပူၤဖးကံၢ်ဒီးရဲၣ်လံၣ်
နီၣ်နီဆံး

**လၢတၢ်ကဆဲးကျိးကွၢ်ဒီးသုလ္လကီဝေ
ဝေအဂီၢ်လံၣ်ဒီးနီၣ်ဂံၢ်**

KESAN/Thulei Kawwei
P.O Box 35, Sansai Post Office,
Sansai, Chain Mai, Thailand 50210
Thailand
Tel: 098 996 5246
Email: info@kesan.asia
Website: www.kesan.asia
Facebook: https://www.facebook.com/
KarenEnvironment

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၢ်တဖၣ်

အဲးဒီးထၢၣ်နိးယၢၤ

တၢ်မူအါကလုာ်အိၣ်ဘဲၣ်တၢ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ပူၤ - ၂

တၢ်ကစီၣ်

- တၢ်ပၢ်ကံၢ်ပၢ်ကျၢပူၤထူလံၣ်ဖိ “ကီၢ်” ၅ ဘၣ် - ၄
- ပယီၤကတိၤယူၤ (၃) ဘၣ် ဟဲးဒီးလီၤသ့ၣ်ဘိဘိသဝီ - ၈
- ဒီသအက့ၢ်တၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ် - ၁၀
- ကျဲၣ်ပနံၣ်လၢအပၣ်လၢတၢ်မံၤတဂ့ၢ်အလံၣ်စရီ - ၁၂
- ကညီၣ်ဖိကလုာ်ကစံၣ်ညီၣ်တီၣ်န့ဆၢၣ်အတီၢ် - ၁၄
- ပထိဒါထံတမၢၣ်လၢတၢ်ကတုၤအိၣ်လၢပယိၣ်လိၣ်ကျိ - ၁၆

ပၢ်န့ထီၣ်ရီၤ

- သီသံၣ်တီၢ်အူပူၤထူလံၣ်ဖိကရၢၢ်အိၣ်ထီၣ်လံ - ၁၈
- ချၢၣ်မုာ်သ့ပျံၣ် ပျံၣ်ပူၤတၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျံၣ်အတၢ်လီၤဆီ - ၂၂
- တၢ်ပၢ်ဆၢၣ်ရဲၣ်ကျဲၣ်သ့ၣ်ပျံၣ်အကျိၤအကျဲၣ်လၢကီၢ်သုလ္လကီဝေ - ၂၇
- မၤလိအါထီၣ်ပသးလၢကီၢ်စဖျိၣ် (Federal) အဂ့ၢ် - ၃၅
- ကီၢ်သုလ္လကီဝေတၢ်ကျဲၣ်ဘၣ်ကျဲၣ်သ့အပၢ် - ၃၉
- ချဲးဘိအိၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအစၢၤကလီၤတူၢ်တၢ်မး - ၄၃

ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲ

ကသံၣ်တၢ်လီၤသးဘၣ်သး အကလုာ်ကလုာ် - ၄၅

ထီ

- ပပံၤပပျံၣ်အထီၣ်ဘၣ်ပးယုၤတူၤလီၤတၢ် - ၄၈
- ကတိၤကွၢ်ခိၣ်ယၢၤန့ဆၢၣ် - ၄၉
- လံၣ်နံၣ်လံၣ်လါအထီ - ၅၀

ခုၣ်အဂ့ၢ်ထံးစီၤပီၢ် - ၅၃

တၢ်မူအါကလုာ်အိၣ်ဘၣ်တၢ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ပူၤ

အဲဒီထောင့်

မူလၢထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်တဖၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဒုး တၢ်ယၤအိၣ်ဘၣ်ဝဲယံာ်လၢအနံၣ် ၇၀ ဘျဲၣ်အ ယိၣ်တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, တၢ်မူတၢ်တဖၣ် ဆံးလီၤစ့ၤလီၤဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. လီၤကီၢ်ဖိတဖၣ် ကွၢ်ဆၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲဒီးတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအကလုာ်ကလုာ်လၢ တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤကွၢ်ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၣ် ဒီးတၢ်မူတၢ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ပကထံၣ်ဘၣ်လၢကညီပူၤထူလံာ်ဖိတဖၣ် ဂၢ်ကျဲးစးဝဲလၢတၢ်ကဒိသဒါကွၢ်တၢ်မူတၢ်တဖၣ်ဒ်သိး ကအိၣ်မူသယဲးယုာ်လိာ်အသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်အ သိးကညီဒီကလုာ်စ့ၣ်ကရၢ, လီၤခါၣ်သးသ့ၣ်ပှၢဝဲ ကျိၤစ့ၢ်ကီး မၤသကိးတၢ်ဒီးကီၢ်ရဲၣ်သ့ၣ်ပှၢဝဲကျိၤတပ တီၢ်ဘၣ်တပတီၢ် လၢတၢ်ကပဆၢရဲၣ်သဲကတီၤကွၢ်ခိၣ် ယၤန့ၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်မူတၢ်တဖၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ကညီမိၢ်ပာ်ဖဲပုၤလၢပူၤအတၢ်ထံၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ် ဖိတဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ် ခိၣ်ချၢလိာ်အသးဒီးပူၤကူၣ်ဘၣ်

ကူၣ်သ့ ပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိဒီးကညီ ပုၤထူလံာ်ဖိအတၢ်ထံၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဖိခိၣ်န့ၣ် တ နိးသိးလိာ်အသးဘၣ်. ပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ်ဒ်လၢ ပုၤက ညီဟဲလီၤစ့ၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ (အဒိ-ဟဲလီၤစ့ၤလၢတၢ် အုး), ဘၣ်ဆၣ်ကညီပှၢပှၢလၢပူၤစံၣ်ယဲးတၢ်ဝဲလၢ ဆၣ် ဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်အခိၣ်ထံးမ့ၢ်ဝဲပုၤကညီန့ၣ်လီၤ.

လၢပနီၢ်ဆံးခါပနီၢ်ဟူဘၣ်ပုၤသးပှၢဝဲစ့ၤပုၤ တၢ်ယဲးပူၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်ယးဒီး ပုၤကညီကထီၣ် ကွၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအိၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဒ်သိးနီၢ်မ့ၢ် အုအပူၤန့ၣ် အဝဲအတခါတဂၤန့ၣ်ကထီၣ်ဂၢ်ကလီၤန့ၣ် လီၤ. န့ၣ်အသိးတၢ်ယဲးပူၤအမ့ၢ်ပုၤဖိသ့ၣ်ပိာ်မ့ၢ်ဖိတ ဂၤဟးမံအိၣ်သကိးအသကိးဒီးတုၤတၢ်ဘျဲၣ်ဟဲချးန့ၢ် အီတဘျီယီ အဝဲကိးပသ့ၣ်မိၢ်ဟူ, မိၢ်ဟူတုၤအက ထီၣ်ကွၢ်ထီၣ်မိၢ်ဟူန့ၣ်လီၤ.

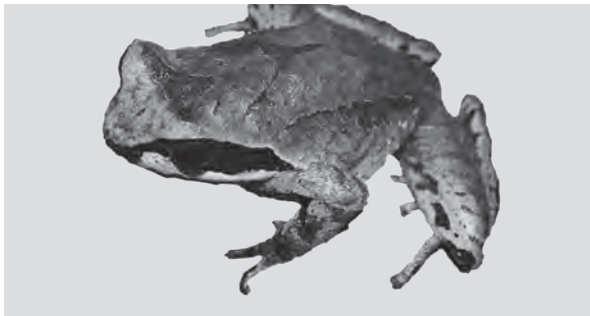
တၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလုာ်ဒိၣ်ပူၤဒိၣ်လၢဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤလၢကညီကီၢ်စဲၣ် ကီၢ်သုလုၤအပူၤ, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ကတိတၢ်မူတတ, တၢ်မူအါကလုာ်အံၤ အိၣ်ဝဲဒုၣ်အါမးလၢပယၤထီၣ်အိၣ်တလၢာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီ, သ့ၣ်ပုၤ, ထံဖိနိဖိ, သံၣ်ဖိ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးအဂၤကအိၣ်ဒဲးဝဲအါမးလၢပစံးလၢတၢ်မူအါကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒီးသန့ထီၣ်အသးယၢ်ခိယၢ်ခိ ဒ်အလီၢ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ပၤယၢ်ကၤယၢ်က့ၤတၢ်မူအါကလုာ်အံၤကန့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ် ကညီသ့ၣ်က့ၤသးပုၤလၢပုၤတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထု တၢ်စူၢ်တၢ်နၢ်အါမး လၢအယုးယီၣ်ပၤကဲဝဲသ့ၣ်ပုၤဒီးတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အဒိဒ်အမ့ၢ်, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတနီၤမ့ၢ်ဝဲလၢပုၤကအိၣ်အိၤ, ဒီးတနီၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုဒ်အမ့ၢ် တၢ်တဘၣ်ယုအိၣ်ဒုၣ်ဘု, ညၣ်လံၣ်, တံၤတုၤဘီတဖၣ်လၢထံခံကွၢ်စိးဘၣ်, ဝံၤ, ခီန့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ချၢ်အိၣ်အိၤန့ၣ်ချၢ်တုၤလၢအန့ၢ်, ထီၣ်ကိး, ကယုပုၤ, တၢ်ဒိၣ်န့ၣ်အဟုးကိးသးကိးဒီးကၤအယံ တဘၣ်ခးအိၣ်ဘၣ်.

ဒ်န့ၣ်အသိး, ပုၤကညီကစၢ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်လုာ်အိၣ်အသးသမူလၢတၢ်ဖဲးဒဲးသံၣ်ဒီးထုစံာ်လိာ်ပျဲန့ၣ်

လီၤ. တၢ်ဖဲးဒဲးသံၣ်န့ၣ် ပၤဒိၣ်ဝဲထီၣ်ဘံၤယၢ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဘုခိၣ်လၢတခူး, ထီၣ်ကံာ်, ဆိမံၤဒီးအဂုၤအဂၤတနီၤမ့ၢ်ဒိကအိ, လံာ်, တၢ်ဖိညီ, ခွံၣ်, တခူးတဖၣ်န့ၣ် အိၣ်စူၤလီၤကွံာ်ယုၢ်, သံမိာ်ပီၤ, တၢ်ဖိတၢ်ယၢ်အယံ အဝဲသ့ၣ်တခးအိၣ်ဘၣ်. ဝဲတၢ်ကလဲၤဖဲးလီၤခူးကတီၢ်တဟံ, ထီၣ်တပျီမ့ၢ်ကိးန့ၣ် ဒုၣ်ဝဲဒီးတလဲဝဲလၢဘၣ်, ပၤကဲဝဲဒ်တၢ်ပနီၣ်လၢတၢ်မံၤလၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်ကဲဘျးကဲဖျိၣ်လၢကျဲအါဘိဒီး တနီၤန့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးကသံၣ်ကသီန့ၣ်လီၤ. အဒိ, တၢ်သုသဒံ, သ့ၣ်ကဖုဘါကဖုတဖၣ်.

မ့ၢ်မဆါတန့ၢ်အံၤ ကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤတၢ်လီၢ်ကိးပူၤဒီးယၢ်ယၢ် တၢ်မံၤလၢ်တဖၣ်စူၤလီၤကွံာ်ဝဲဒုၣ်ကွၢ်ကွၢ် မ့ၢ်လၢတၢ်မၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပုၤဒီးပုၤခးအိၣ်အိၤလၢတၢ်ဆါတၢ်ပျဲအဂီၢ်အါအယံန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယံ ပုၤထုလံၤဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ်တဖၣ်အံၤ အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘၣ်ရဲၣ်သဲကတီၤဒိသဒါအိၣ်ဝဲတၢ်သ့အိၣ်ဒီးပုၤအသိးန့ၣ်တက့ၢ်. ပမ့ၢ်ယုမးပကပျီန့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလုာ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်လၢဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အိၤလၢကညီကီၢ်စဲၣ် ကီၢ်သုလုၤအပူၤ, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

တၢ်ပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျၢပုၤထူလံၤဖိ “ကီၢ်” ၅ ဘ့ၣ်

သုလုၤကီၢ်ဂ့ၤ

ပဝဲကညီကလုာ်အံၤ နီၤပုၤထူလံၤဖိနီၣ်နီၣ်အသိးန့ၣ် ပရၢလီၤဖုၤသ့ၣ်ညါဆူကီၢ်ပယီၤပုၤ ဆူဟီၣ်ခိၣ်ချၢဒိ တဘ့ၣ် လၢနံၤအဝဲအံၤ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ပပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျၢကညီလုၢ်လၢ်ထူသန့ “ကီၢ်” တၢ်ဟ့ၣ်လီၤလံာ်အုၣ် သးအနံၤအယီၤ နံၤအဝဲအံၤ ကီၢ်သူလုၤအပူၤ ကညီဖိလၢာ်အဂီၢ် မ့ၢ်နံၤသးဖုံ အနံၤတနံၤန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်က မံးတံာ်ခိၣ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ, လီၤခၢၣ်သး, ပဒိုၣ်မၢ်ဘးထံ ဘိးဘၣ်ရၢလီၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ် သုလုၤဟီၣ်ကစီၢ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပၢ်အ ဖိလၢာ် တၢ်ပၢ်တၢ်ပြးအိၣ်ဝဲအပတီၢ်အ ပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ ငူသဝီ, မ့ၢ်ဝံၤ ကရၢ, ကီၢ်ဆၢ, ဒီးကီၢ်ရှၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢ တၢ်ပၢ်တၢ်ပြးအက့ၢ်အဂီၢ်အိၣ်ဒီးဝဲတခါလၢ ကညီပုၤ ထူလံၤဖိဟီၣ်ကစီၢ်တနီၤမၤဝဲ လၢအတအိၣ်လၢတၢ်လီၢ် ကိးတီးဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ “ကီၢ်” န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါအုၣ်ဖြၣ် ၁၂ သီ ဒီး ၁၃ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် အနံၤ ကီၢ်သူလုၤလီၢ်ခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢ, မၤဝဲတၢ်ပၢ် ပနီၣ်ဒီး တၢ်ပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျၢပုၤထူလံၤဖိ “ကီၢ်” တၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲအမူး ဒီးတကတီၢ်ပီဟ့ၣ်လီၤ “ကီၢ်” အလံာ် အုၣ်သးဆူ ကညီပုၤထူလံၤဖိအကီၢ် (၅) ဘ့ၣ် လၢအ မ့ၢ် (၁) ခိၣ်ပုၤဒၢကီၢ်, (၂) မ့ၢ်လိာ်ယဲဒၢကီၢ်, (၃) ကီၢ်

ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်ခိၣ်, ပဒိုၣ်မၢ်ဘးထံ, ဟ့ၣ်လီၤ “ကီၢ်” အလံာ်အုၣ်သးဆူကညီပုၤထူလံၤဖိအကီၢ် (၅) ဘ့ၣ် လၢအ မ့ၢ်ခိၣ်ပုၤဒၢကီၢ်, မ့ၢ်လိာ်ယဲဒၢကီၢ်, ကီၢ်ယီၢ်မုၢ်ပၤ, ဒီးကီၢ်မုၢ်လါဟ့ၣ်လီၤအကီၢ်ရှၢ, ဒီးကီၢ်သ့ၣ်ဂုၢ် လၢမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢ, တၢ်ဂီၤ-ခဲခါ

ယီၣ်မုၢ်ဟံး၊ ဒီး (၄) ကီၢ်မုၢ်လါဟ့ၣ်လၢတီၢ်အူကီၢ်ရှၢၣ်၊ ဒီး (၅) ကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ် လၢမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ကီၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သန့ (၂၀၁၅) အတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤ ဒီးတၢ်ဒါလီၤတၢ်မၤကျဲၣ်ဘၣ်ယးတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဒီးစိၣ်ကဖိထီၣ်ပုၤထူလံၤဖိအတၢ်န့ၢ်ဟဘၣ်အမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤ (တၢ်န့ၢ်ဟဘၣ်ဟီၣ်ကဝီၤလၢလုၢ်လၢအကျဲ) အသိး, လၢတၢ်မၤဖျါထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သန့ တၢ်မၤအမိၢ်လံၤမိၢ်ပုၤ ကတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဆူတၢ်ထံၣ်စိ ဒီးတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်အဂီၢ် တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဒီးဟံၣ်ကဟံၣ်ကျဲၣ်ကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်န့ၢ်ဟမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒ်အမ့ၢ် “ကီၢ်” ဒီဖျိတၢ်ဟ့ၣ်လီၤက့ၢ်လံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ကဟံၣ်ကျဲၣ်ကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်န့ၢ်ဟမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒ်အမ့ၢ် “ကီၢ်” ဒီဖျိတၢ်ဟ့ၣ်လီၤက့ၢ်လံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ကဟံၣ်ကျဲၣ်ကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်န့ၢ်ဟမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒ်အမ့ၢ် “ကီၢ်” ဒီဖျိတၢ်ဟ့ၣ်လီၤက့ၢ်လံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ကဟံၣ်ကျဲၣ်ကညီပုၤထူလံၤဖိတၢ်န့ၢ်ဟမိၢ်ပၢ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်ဒ်အမ့ၢ် “ကီၢ်” ဒီဖျိတၢ်ဟ့ၣ်လီၤက့ၢ်လံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ.

မူးတဘျီအံၤ တၢ်မၤအိၣ်ဖဲ မိၢ်သ့ၣ်အသဝီ, ကီၢ်သ့ၣ်အကဝီ, ထီတထူၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရှၢၣ်, သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်, ကညီကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်သ့ၣ်လုၢ်အပုၤ, ဒီးလီၤကဝီကညီပုၤထူလံၤဖိအုၣ်အထၢ ဒ်အမ့ၢ် စ့ၤ, ပျီ, ဘျဲ, ဘျဲမုၢ်ထီၣ်, မိၢ်ပုၤ, မိၢ်န့ၢ်ပုၤ, ကညီဝါ, ပကူ, ကဲၤခၢၣ်, တီသ့, က့ၢ်ဘါ, ဒီး ပကူတလၢပုၤ (စၢ်လၢၢ်ပုၤ), ခၢၣ်စးခဲလၢၢ် ပုၤနီၣ်ဂံၢ် (၄၃၈) ၈, မုၢ် (၁၃၀) ၈, ခွါ (၃၀၈) ၈ ဟဲထီၣ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဟံၣ်ဂၢ်ပၢ်ကျဲၣ်ကီၢ်, တၢ်မၤမူထီၣ်က့ၢ်ကီၢ်အလုၢ်လၢထူသန့န့ၣ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်တၢ်စးထီၣ်မၤအိၣ်လၢ ၂၀၁၂ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ခီကရဲး (၁၅) ဝီတဝီ, ၂၀၁၂ နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ငးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၢ်, ကရၢကရီထီၣ်ဝဲ ဝဲကျိၤလၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကျဲၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤ, စံာ်ပုၤသ့ၣ်

ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၢ်ခိၣ်, ပဒိုၣ်မၤဘးထံ, ဟ့ၣ်လီၤ “ကီၢ်” အလံာ်အုၣ်သးဆူကညီပုၤထူလံၤဖိအကီၢ် (၅) ဘျဲ လၢအမ့ၢ်ခိၣ်ပုၤအကီၢ်, မ့ၢ်လိာ်ဖဲအကီၢ်, ကီၢ်ယီၣ်မုၢ်ဟံး, ဒီးကီၢ်မုၢ်လါဟ့ၣ်လၢတီၢ်အူကီၢ်ရှၢၣ်, ဒီးကီၢ်သ့ၣ်ဂ့ၢ် လၢမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခုစၢ်

ဖျားဝဲကျို၊ ဘုဉ်ဖိဉ်မေညဉ်ဝဲကျို၊ ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤဒီး တၢ်ဘုဉ်တၢ်ဘါဝဲကျို၊ စၢ်ထးဝဲကျိုယုဉ်ဒီးကရၢ်က ရၢ်ခၢ်စးတဖၣ်လီၤ. ဝဲကျိုဘဉ်ထွဲဒီးကရၢ်ကရၢ်ခၢ်စး တဖၣ်ပဉ်ယုဉ်မေသကိးတၢ်, အိဉ်ဖိဉ်ကုဉ်လိာ်တၢ် ပိဉ်သကိးတၢ်, ဟူးဂဲသကိးဝဲဒီးဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲဟီဉ်ခိဉ် ကပံာ်ဖိလ်စံဉ်တၢ်သိဉ်တၢ်သီန့ဉ်လီၤ. ဖိလ်စံဉ်တၢ်သိဉ် တၢ်သီအပူၤ အိဉ်ဒီးတၢ်စိာ်ကဖိထီဉ်ဒီးတၢ်မေထီဉ် က့ပုၤကညီလုာ်လၢတၢ်ပာ်ဆုၢ်ကျဲဟီဉ်ခိဉ်ဒီး “ကီၢ်” အလုာ်လၢန့ဉ်ပဉ်ယုဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ. ၂၀၁၅ နံဉ် ဒီးတုၤ လၢ ၂၀၂၂ နံဉ် ၇ နံဉ်အတီၢ်ပူၤ ကီၢ်သူလုၤဟီဉ်ကဝီ ပူၤလီၤဆီဒေတၢ် လၢတီအူကီၢ်ရၢ်ဒီးမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢ် န့ဉ် ကီၢ်အိဉ်ဝဲ တကယၤ ဘျဉ်, ဘဉ်ဆဉ်ဒဲတၢ်ဟ် လီၤအက့ၢ်အဂီၤလၢလၢပျဲပျဲအိဉ်ဝဲ ၅ ဘုဉ် အသိးန့ဉ် တၢ်ဟ့ဉ်လီၤလံာ်အုဉ်သး ဒီးပာ်ကံာ်ဟ်ကျၢ်အီၤတနံၤ အံၤန့ဉ်လီၤ. ဒီးပူၤထုလံာ်ဖိ “ကီၢ်” အံၤဘဉ်တၢ်ဟ်ပ နီဉ်ဒီးပာ်ကံာ်ဟ်ကျၢ်အီၤလၢလီၢ်ခၢ်သးပာ်ဆုၢ်တၢ်ကမံး တံာ်န့ဉ်လီၤအဂ့ၢ်န့ဉ်ပဒိဉ်မၢ်ဘးထီဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ.

“ကီၢ်” တနီၤအပူၤ ဒုသဝီအိဉ်ဒေထဲတဖျဉ် ဒီးတနီၤအပူၤန့ဉ် ဒုသဝီအိဉ်ဝဲအါဖျဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒုသဝီ

ဒီးကမုၢ်လၢအိဉ်လၢကီၢ်အတၢ်ပာ်ဆုၢ်အံၤတဖၣ်န့ဉ် လုၤပိာ်မေထွဲဝဲဒေ ကီၢ်အတၢ်သိဉ်တၢ်သီတဖၣ်န့ဉ်လီၤ. “ကီၢ်” မ့ၢ်ဝဲ ဟီဉ်ကဝီတၢ်လီၢ်လၢ ကညီပူၤထုလံာ်ဖိ တဖၣ် သူအီၤ, ပာ်ဆုၢ်ရဲဉ်ကျဲ, ဒီးကတဲာ်ကတီၤသကိး အီၤ ဒဲအလုာ်လၢထုသန့အိဉ်အသိးန့ဉ်လီၤ. တၢ်ပာ်ဆုၢ် ရဲဉ်ကျဲ “ကီၢ်” အံၤ ဟဲလီၤစၢၤဝဲဒေလၢ ကညီဖိအတၢ် ပာ်ယာ်မေထွဲ ကညီလုာ်လၢထုသန့အတၢ်စ့ၢ်တၢ်နာ်, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီး အတၢ်ရဲဉ်သဲကတီၤဒီသအခိဉ်ယၢ န့ဆၢဉ်တၢ်မူတဝါအလုာ်အလၢတဖၣ်န့ဉ်လီၤ. လၢ “ကီၢ်” အပူၤန့ဉ် တၢ်သူဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်အတၢ်လီၤဆီ အိဉ်အါမံၤ ဒဲအမ့ၢ် - တၢ်ဖံးအိဉ်မေအိဉ်အလီၢ်, ဒုသဝီ အလီၢ်, တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထုအလီၢ်, တၢ်ဒီသအသ့ဉ်ပျၢဝဲ ပျၢဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အလီၢ်တဖၣ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်သ့ဉ် တဖၣ်အံၤတခါစုာ်စုာ်န့ဉ် အိဉ်ဒီးအပူၤတဝါတၢ်သိဉ် တၢ်သီ လၢအပဉ်ယုဉ်ဝဲဒေ လုာ်လၢထုသန့တၢ်ဒုဉ်တၢ် ထုတဖၣ်န့ဉ်လီၤ.

ပဒိဉ်အဲဉ်ဝါ, တီအူကီၢ်ရၢ်ခိဉ်စံးဝဲ “တၢ်စံဉ် စိၤတဲစိၤအိဉ်ဝဲဒေလီၤတံာ်လီၤဆဲးကံာ်ကံာ်ကျၢ်ကျၢ်လၢ ပမ့ၢ်ဝဲဒေပူၤတကလုာ် ပအိဉ်ဒီးပဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်, ပ

ပူၤထုလံာ်ဖိဖိတီအူကီၢ်ရၢ်တဖၣ်ဒုးန့ဉ်သကိးတၢ်ဂဲဒိ ဝဲလီၢ်ခၢ်သးကပံာ်တံာ်တၢ်ဟ့ဉ်လီၤက့ပုၤထုလံာ်ဖိကီၢ်လံာ်အုဉ်သး အမ့ၢ်တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲအကတီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခဲစါ

အိၣ်ဒီးပလီၣ်ပကျဲ, ပအိၣ်ဒီးပထူသနူပလုာ်ပလုာ်, ပ တ်ကတိၤ, ပလံာ်ပလုာ်, ပကျိၣ်ပကျိၣ်, တ်သ့ၣ်တ ဖၣ်အံၤအိၣ်ဝဲလီၤတံာ်လီၤဆဲးအယိ ပမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပုၤထူလံာ် ဖိလၢတံာ်လီၤကဝီၤဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အယိန့ၣ် ပဘၣ်မမုၤမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤပပုၤထူလံာ်ဖိအတံာ်အိၣ်မူသ့ၣ် တဖၣ်ဒီးတံာ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်, လီၤဆီဒဲးတံာ် ပမမု ထီၣ်န့ၣ် ပမအိၣ်ဒဲးတံာ်လဲၤကျဲၣ်သိးတံာ်မမုထီၣ်က့ၤ ဝဲဒၣ်ကီၢ်အကျိၣ်အကျဲအသိးလီၤ.”

“ပဟဲဒီးပမ့ၢ်မတၢ, ပဟဲဒီးပကဘၣ်သ့ၣ်ညါ က့ၤတံာ်မနုၤလဲၣ်, ပမူပဒါကအိၣ်ဒဲးလဲၣ်, ပကအိၣ် မူဟ်ဖျိၣ်မသကိးတံာ်ဒဲးလဲၣ်န့ၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတံာ်တခါ လၢပကဘၣ်သ့ၣ်ညါဝဲဒၣ်. လၢတံာ်မမုမၤဂဲၤထီၣ်က့ၤ ကီၢ်အတံာ်ဖဲးတံာ်မစ့ၢ်ကိး, ပတံာ်အိၣ်တံာ်ဆိးတဖၣ်သိး ဘၣ်, ပလီၣ်ပကျဲတဖၣ်သိးဘၣ်, တံာ်စ့ၢ်တံာ်နာ်တဖၣ်သိး ဘၣ် သန့က့ ပမ့ၢ်ပုၤကညီတကလုာ်ယိ, ပပုၤကညီ အတံာ်မိၣ်န့ၣ်သးလီၤ, ပပုၤကညီအရံၢ်အသး, ပပုၤကညီ ကအိၣ်ကံာ်ဆိးကျဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ပဝဲခဲလၢာ်ပမူပဒါအယိ အလီၢ်အိၣ်လၢပသုတကဒဲးကဒါ, ပသုတခိၣ်ချၢလိာ် ပသးလၢတံာ်ဖဲးတံာ်မအပူၤတဂ့ၤ, ပကဟ်ပသးတဖျၢာ် ယိလၢပကမသကိးတံာ်, ပကမသကိးတံာ်လၢပလီၣ် ပကျဲ, ခဲလၢာ်ခဲဆ့မၤဂဲၤထီၣ်တံာ်လၢအဂ့ၤကတံာ် အသ့ ကတံာ်န့ၣ် မ့ၢ်တံာ်လၢယအိၣ်ဒီးတဲးဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ ဒီးမ့ၢ်ယတံာ်ဆၢမုၢ်လၢန့ၣ်” အဝဲတဲးအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်တံာ်ရဲၣ်တံာ်ကျဲၣ်အပူၤ တံာ်ကူၣ်လိာ်တၢာ်ပိၣ် ဒီးပလီၣ်သကိးတံာ်မကျဲၣ်ခိၣ်သ့ၣ်ဆူညါလၢတံာ်မဆူၣ် ထီၣ်ဒီးစိာ်ကဝီၤထီၣ်က့ၤပပုၤထူလံာ်ဖိအတံာ်ဂဲၤလိာ်ဒီးတံာ် ခွဲးတံာ်ယာ်လၢတံာ်ဒီသဒါဒီးရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤမိာ်ပာ်ဖဲဖု အကီၢ်, န့ၣ်ဆၢတံာ်အိၣ်ယၤ, တံာ်မူအါကလုာ်ဒီးထူ သနူတံာ်ဆဲးတံာ်လၢဒဲးန့ၣ်အသိး တံာ်ကူၣ်လိာ်တၢာ်ပိၣ် သကိးစ့ၢ်ကိးခါဆူညါတံာ်မတဖၣ်လၢအမ့ၢ် တံာ်မမု ထီၣ်ဂဲၤထီၣ်က့ၤကီၢ်လၢအတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ဒဲးလံာ်အုၣ်သး တဖၣ် ဒီးတံာ်မဆူၣ်ထီၣ်က့ၤယုာ်ကတံာ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲၣ် “ကီၢ်” လၢအကျိၣ်ဘၢဝဲဒၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, န့ၣ်ဆၢ

တံာ်အိၣ်ယၤ, လုာ်လံာ်ထူသနူ, တံာ်ဆဲးတံာ်လၢဒီးတံာ် လုာ်အိၣ်သးသမူအကျိၣ်အကျဲတဖၣ်လီၤ.

ပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်တံာ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤ တံာ်လံာ်အိၣ်လၢကလုာ်ဒိၣ်စိသနူအစိတဖၣ်အစိအ ယိ, လၢပုၤကညီထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ပဆၢရဲၣ် ကျဲၣ်ဒီး ကတဲာ်ကတီၤအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢအကစၢ် ဒဲးဝဲန့ၣ် မ့ၢ်တံာ်အကျိၣ်ခိၣ်နီၤမးလီၤ. တံာ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲၣ် ခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢအအိၣ်ဒီး ပုၤအါဂၤ အတံာ်ပၣ်ယုာ်မသကိးတံာ်ဒဲးအံၤတဖၣ် မ့ၢ်တံာ်လၢအမၤ စၢပုၤဒဲးသိးတံာ်ကခိဆၢဝဲဒၣ်တံာ်ဟဲအိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤ ကွံာ် န့ၣ်ဆၢတံာ်အိၣ်ယၤယုာ်ဒီးပဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်န့ၣ်လီၤ.

ကတီၢ်အံၤ ကီၢ်သူလုၤဒီးတဘျီခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ် အတံာ်ပတံာ်ပြဲးအဖိလၢန့ၣ် ကီၢ်လၢတံာ်ထီၣ်ကဒါက့ၤ အဆၢတလီၤယုာ်ဒီးတံာ်မလီၤတံာ်က့ၤအတံာ်သိၣ်တံာ်သီ တဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ် (၂၉၄) ဘၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်တ ဖၣ်အံၤအကျိၣ် (၅) ဘၣ်န့ၣ် ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ ခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ် အလံာ်အုၣ်သးလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်အံၤအခီပညီန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ကီၢ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်အတံာ်ဒီသဒါ အဖိလၢလၢပုၤပုၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဆူညါန့ၣ် တံာ်ရဲၣ်တံာ် ကျဲၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢတံာ်ကဟ့ၣ်လီၤလံာ်အုၣ်သးဆူ ကီၢ် လၢအအိၣ်တံာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ကမ္ဘာ်ဒီးပုၤထူလံာ်ဖိတဖၣ်ပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်လၢသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံာ်ဖိ ကရၢ်တံာ်ကူၣ်လိာ်တၢာ်ပိၣ်အမ့ၢ်, တံာ်ဂီၤ-ခဲစါ

ပယီၤကဘီယူ (၃) ဘၣ် ဖဲးလီၤသ့ၣ်ဘီဘိသဝီ

စီထူလး

လါမု (၁၈)သီ, ၂၀၂၂နံၣ် ဂီၤခီ (၁၀:၄၀) နၣ်ရံၣ်ဆာကတီၢ် ပယီၤအဖဲးလံၣ်ခိးပတၢ် တဘၣ်ဖဲးသ့ၣ်ကွၢ်တၢ်လၢသးက့(၆)ဖူပုၣ်ယၢ် ကီၢ်ရံၣ်, သ့ၣ်ဘီဘိသဝီဒီး (၃၀) မံးနံးဝံးအလီၢ်ခံ သး ကဘီယူ (၂) ဘၣ်ဖဲးထီၣ်ဒီးကွၢ်လီၤမ့ၢ်ပိၢ်ဒီးခးလီၤဝဲ ကျိဒိၣ်ကျိဆံးတဖၣ်လၢသဝီယၢ် လၢအယံၣ်ဝဲ (၄) နၣ်ရံၣ် ယၢ်ယၢ်အဂ့ၢ်န့ၣ်သ့ၣ်ဘီဘိသဝီဖဲးဝဲန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလီၢ်ကဝီၤအိၣ်ဆိးဝဲလၢကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်တက ဖုၤ ထံၣ်ဘၣ်တၢ်မၤအသးတကၤတဲၣ်ဖျါဝဲလၢ “ကဘီယူ န့ၣ် အဖဲးလၢဂီၤခီ ၁၀:၄၀ နၣ်ရံၣ်အဆာကတီၢ် ဖဲးသ့ၣ် တၢ်တဝီခံဝီသဝီဝံးအလီၢ်ခံမးန့ၣ် အဖဲးလီၤတၢ်န့ၣ် လီၤ. ကဘီယူအဖဲးလံၣ်ထီၣ်ဒီးအယူဖျၢ်လီၤဝံးတဘျီ ယီၤန့ၣ် အဝဲကွၢ်လီၤခံဖျၢ်တဘျီခံဖျၢ်တဘျီဒီး ယံၣ်ဝဲ တနၣ်ရံၣ်ဝံး အိၣ်ပတၢ်ဝဲ (၃၀) မံးနံးဒီးဖဲးလီၤက ဒီးတၢ်အသိတဘျီ” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ကထီၣ်သးတခီ စးထီၣ်လၢ လါမု (၁၇) သီမ့ၢ်ဟါလီၤဆာကတီၢ်လံၣ်လံၣ်န့ၣ် ကညီဒီက လုၣ်တၢ်ထူၣ်ဖျးသးမ့ၢ်ဒိၣ်ဒီးကညီဒီကလုၣ်ကသး KNLA/KNDO သးဟ်ဖျိၣ်တဖၣ် လဲၤထီၣ်ခးဝဲ သ့ၣ် ဘီဘိပယီၤသးကလၢအယံၣ် ပယီၤသးဖဲးလီၤစၢ တၢ်လၢသးအကဘီယူန့ၣ်လီၤ. နီကညီသးအပုၤဘၣ် မုဘၣ်ဒါဟ်ဖျါဝဲအသိးဖဲးဟါခီ (၃) နၣ်ရံၣ်ဆာကတီၢ် န့ၣ် KNLA/KNDO သးဟ်ဖျိၣ်တဖၣ် ထီၣ်ဟံးန့ၣ်ဝဲ ပယီၤသးကလၢအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်ထီၣ်န့ၣ်ပယီၤသးက လၢတဘျီလၢလၢန့ၣ်ပယီၤသးကဘီယူတဖၣ်ဖဲး လီၤတၢ်ကိးဘျီဒီးယၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဖဲးလီၤ တၢ်ဒီးသးကဘီယူအယံၣ် ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိ (၂၀၀) ဘျီၣ် လဲၤခီယီၤဆူကီၢ်ကွီၣ်တဲၣ်ထံကျိဘးခီဒီး ပုၤအါတက့ၢ် အိၣ်တ့ၢ်ဒီးအိၣ်ကဖုလၢ ထံကျိကၢၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကမျါဘၣ်ကီဘၣ်ခဲလၢအဘၣ်ယုၢ်ကဘီယူဒီးပယီၤသးဖဲးသ့ၣ်ဘီဘိတဖၣ်အိၣ်ခူသ့ၣ်ဒီးအိၣ်ကဖုအသးဖဲးထံကျိန့ၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

လီၣ်ကဝီၤသဝီဖိလၢအဖဲယုၢ်အိၣ်ကဒုလၢ သ့ၣ်ဘီဘိထံကျိၣ်ကၢၢ်နံၣ်တၢၢ်စံးဝဲလၢ, “စးထီၣ်လၢတၢ် ငးကဲထီၣ်လၢမဟီၣ်နံၣ်ကၢၢ်န့ၣ် ပစးထီၣ်ယုၢ်ဒီးပဘၣ် ဟံၣ်တၢ်ကွံၣ်ပဟံၣ်ပယီၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဖဲအိၣ်ကဒုလၢထံ ကျိၣ်နံၣ်အံၤနးဒိၣ်မးလီၤတဖံးသိးဒီးလၢပကစၢ်အဟံၣ် အယီၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်သ့န့ၣ်ပအဲၣ်ဒီးက့ၤအိၣ်က့ၤလၢပကစၢ် အဟံၣ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်မုၢ်မုၢ်ခုၣ်ခုၣ်လီၤ. ပတ အဲၣ်ဒီးတၢ်ငးတၢ်ယၤဘၣ်.”

“တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးစ့ၢ်ကိးကီ ခဲဝဲဒိၣ်မးလီၤ. ပုၤဖဲမၤစၢၤပုၤအိၣ်တဆိးတက့ၢ်မၤ, ပဖိပလံၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးတမၤလိဘၣ်တၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကိး လီၤ.” အဂ့ၢ်န့ၣ်အဝဲတဲအါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢဒိၣ်စဲဘၣ် (၁၅) သီ, ၂၀၂၁ နံၣ် လံၤလံၤတၢ်ငးတၢ်ယၤကဲထီၣ်လၢလုက့ၣ်ကိၣ် (သဝီသီ) ဝံၤအလီၢ်ခံ ကမ္ဘၢ်အိၣ်ဆိးလၢသဝီအါဖျၢၣ်လဲၤဟံးန့ၢ် တၢ်အိၣ်ကဒုလီၤဖဲ သ့ၣ်ဘီဘိသဝီအထံကျိၣ်နံၣ် အိၣ် ဟံၣ်ဝဲ (၁,၀၀၀) ဘျဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤသဝီဖိဖဲန့ၣ် တဖၣ်ဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်ပလီၢ်ပဒိအသးထီၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ. ■

ကမ္ဘၢ်ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲလၢယုၢ်ကဘီယုၢ်ဒီးပယီၤသးဖဲသ့ၣ်ဘီဘိတဖၣ် ဘၣ်အိၣ်ခုၣ်သ့ၣ်ဒီးအိၣ်တဖၣ်အသးလၢပုၤပုၤ, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၢ်

ကမ္ဘၢ်ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲလၢအဘၣ်ယုၢ်ကဘီယုၢ်ဒီးပယီၤသးဖဲသ့ၣ်ဘီဘိတဖၣ်အိၣ်ခုၣ်သ့ၣ်ဒီးအိၣ်ကဒုအသးဖဲထံကျိၣ်နံၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၢ်

ဒီသဒကတုတော်မံလော်ဆန်ဖိကီဖိဒီးတော်မူအါကလုာ်

သုလုကီတု

လါ မှာတြီကီရုာ်အပျာ်ပူ၊ ယိပ်လိာ်တော်မုာ် တော်ခုာ်ကရါအပူန့န့ တော်သုာ်ညါဘုာ် လာသုာ်ပျာ်၊ တော်မံလော်ဆန်ဖိကီဖိဒီး တော်မူအါကလုာ်အိန်ဒဲးအါမး ဒီးတနီန့န့ ဘူးလာ အစာကလီတုာ်အိန်စုာ်ကီးန့န့လီ၊ သုာ်ပျာ်မုာ်န့ဆန် တော်အိန်ယာအလုာ်ဒိန်ပွာ်ဒိန်တခါလာကညီပျာ်ထူလံ၊ ဖိသုာ်တဖန်အဂီန့န့လီ၊ သုာ်ပျာ်ဟုာ်ပျာ်တော်အိန်တော် အီ၊ ကသံကသီ၊ ထံဖိနိဖိ၊ ကာယာ်ဒီးဒီသဒကတု တော်ကသုာ်ကသံဒီးမုခိန်ကလံသိန်ဂီအတော်လဲတ ရံးအသး၊ ဟုာ်ပျာ်သုာ်မုာ်ယိပ်ဝန်လာတော်ဖိအိန်တုာ်အိန် အဂီ၊ ဒီးဟံာ်ယိတ်သုာ်ထိန်ဘိထိန်ဒီးလုာ်လံထူ သနုပီးလီအကလုာ်ကလုာ်န့န့လီ၊ လီဆီဒိန်တော်သုာ် ပျာ် မုာ်န့ဆန်တော်အိန်ယာတခါလာအဟံးယာ်ယာ် နီးစိန်မုစိန်ဂဲကတုာ်ကညီပျာ်ထူလံဖိသုာ်တဖန်အလုာ် လံထူသနုဒီးတော်ဆဲးတော်လာသုာ်တဖန်န့န့လီ။

ကညီဖိခိန်ယာဒီးပျာ်ဂီတော်မုာ်ပျာ်ဘူးစဲက ရာအဲကျိလာအမုာ်တော်ရဲာ်သဲဒီသဒကတုတော်မံလော်ဆန် ဖိကီဖိဒီးတော်မူအါကလုာ်ဝဲကျိခိန်စီမုဆွံစံးဝဲလာ၊ “လာတော်မံလော်ဆန်ပျာ်ထိန်ကတုာ်ယိပ်လိာ်တော်မုာ်တော်ခုာ်

ကရါအတော်ပညိန်ဖိတုာ်ဒဲအမုာ် (၁) တော်မုာ်တော်ခုာ် အမုာ်အတီဒီးနီကစာ်တော်စံာ်ညိန်ပာလီသး၊ (၂) ခိန် ယာန့ဆန်တော်လာတော်ပျာ်ဒီတခါ၊ (၃) တော်ဟံးယာ်ယာ် ယာ်ဒီးတော်မံမုမာ်ဂဲထိန်ကတုာ်လုာ်လံထူသနုဒီးတော်ဆဲး တော်လာသုာ်တဖန်အဂီ ပအိန်ဒီးတော်ရဲာ်တော်ကျဲတခါ လာအမုာ် တော်ကဟုကယာ်ဒီးဒီသဒကတုတော်မံလော်ဆန် ဖိကီဖိဒီးတော်မူအါကလုာ် ဝဲကညီပျာ်ထူလံဖိအတော် အိန်တော်ဆဲးအလီအကျဲသုာ်တဖန်ဖဲယိပ်လိာ်ကျိတြီ၊ ယိပ်လိာ်တော်မုာ်တော်ခုာ်ကရါအပူန့န့လီ။”

လာတော်မံလော်ဆန်ပျာ်ထိန်ကတုာ်ပညိန်ဖိတုာ် လာအမုာ်တော်ကဟုကယာ်ဒီးတော်ဒီသဒကတုတော်မံလော် ဆန်ဖိကီဖိဒီးတော်မူအါကလုာ်အဂီ တော်ဟူးတော်ဂဲ လာတော်ဒါလီဟံအီဒီးဒူးလိန်ထိန်ဖးထိန်အီအိန်ဝဲ အါမံလီ၊ တော်ရဲာ်သဲဒီသဒကတုတော်မံလော်ဆန်ဖိကီဖိ ဒီး တော်မူအါကလုာ်ဝဲကျိအပျာ်ဘုာ်မုဘုာ်ဒါရဲာ်ကျဲ လဲလီလာပျိပူဒီးကီးတော်ထံာ်လိာ်အိန်သကီးဒီးကီ ရုာ်ခိန်နံ၊ သူးကုခိန်နံ၊ ဒီးဝဲကျိဘုာ်ထွဲဒဲအမုာ်ကီ သုလုသုာ်ပျာ်ဝဲကျိ၊ ယိပ်လိာ်တော်မုာ်တော်ခုာ်ကရါပာ ဆုတော်ကမံးတံာ်ဒီးဟိန်ကဝီကရုာ်ခိန်နံတဖန်န့န့လီ။

ယိပ်လိာ်တြီဒုသဝီကပျာ်အပူဒုယိလာအဒီသဒကတုဒီးအံးထွဲကွာ်ထဲတော်မံလော်ဆန်ဖိကီဖိ၊ တော်ဂီ-ခုမံ

ဒ်န့ၣ်အသိးမၤတၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီး လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသ မူ ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢဖဲ ယိၣ်လိၣ်တြၢၤသဝီတဖၣ်အ ပုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤစ့ၢ်ကိးတၢ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပၤကွၢ် “ကီၢ်”. ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးမၤဝဲဒၣ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ် သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဒီးတၢ်ဒုးစိၣ်မဲၣ်စိၣ်နီၣ်တၢ်သိၣ်လိၣ်ဘၣ်ထွဲ ဒီးကီၢ်သူလုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျးဒီး တၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံၣ်) ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်ဒူသဝီ ဂၤပုၤတဖုန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်သဲဒီးသဖၢတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ် မူအါကလုၢ်ဝဲကျိၤအပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ စီၤစၢဒုဖိစံးဝဲ လၢ, “ဖဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒူသဝီဂၤပုၤဝံၤအလီၢ်ခံ, တၢ်ဟူး တၢ်ဂဲၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်လီၤကွၢ်စ့ၢ်ကယၢ်က့ၤသ့ၣ်ပုၤတၢ်မူ အါကလုၢ်, တၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, န့ၣ်ဆၣ်တၢ်အိၣ် ယၤ, တၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ် လၢအတဖိးသဲးသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်မၤတ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်ပညိၣ်ကွၢ်ဖိ မ့ၢ်ဒီးသိး လၢတၢ်ကဟုကယၢ်ဒီးဒီးသဖၢက့ၤတၢ်မံၤလၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအရ့ၣ်ဒိၣ်ဒီးအိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ် သ့ၣ်တဖၣ် အစၢသုတလီၤတူၣ်ကွၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်, ဒီးတ ကတီၢ်ယီၤ စိၣ်ကဖိထီၣ်ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤထူလံၤတၢ် သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ် လၢတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်က့ၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၣ် ဒီးတၢ်မူအါကလုၢ်ဖဲယိၣ်လိၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်အံၤ ဒီးသိးကယုၢ်ကကၢဒီးအိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျၢၤ လၢဖိစိၤလံၤ စိၤလၢခံသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်စီၤဘျီထူလၢအမ့ၢ်ခ့ၢ်စၢ်အပုၤမၤသကိး တၢ် ဒီးသိၣ်လိၣ်ထုးစုနဲၣ်ကျဲၤတၢ်လၢ တၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါ တၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပုၤတၢ်လီၤအါတီၤ လၢအဘၣ်ထွဲဒီး သ့ၣ်ပုၤ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုၢ်ဒီးကွဲးက့ၤလံၢ် တၢ်ဟံၢ်ဖျါတဖၣ်အိၣ်ဝဲတဘျးဘ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲမၤသ ကိးတၢ်ဒီးလီၤကဝီၤဖိတဖၣ် ဒီးမၤတၢ်လီၤယုသ့ၣ်ညါ ဒီးသိးပုၤအါဂၤကထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ် အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဝဲစံးဝဲဒၣ်လၢ, “ပအိၣ်ဒီးပသ့ၣ်ပုၤ, ပဆၣ် ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မူအါကလုၢ်လၢအလုၢ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးပုၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးအါမံၤအ ယိ တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်, တၢ်မၤနီၣ်မၤပၤဒီးတၢ် လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်မံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ် မူအါကလုၢ်အံၤအရ့ၣ်ဒိၣ်ဝဲဒိၣ်မးလီၤ. ပမ့ၢ်တမၤဘၣ် ဒီးပတၢ်ကလီၤမၤသဖၣ်ကွၢ်ပုၤ ဒီးလၢဖိစိၤလံၤစိၤအဂီၢ် တထံၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ဟံၢ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးဟူးဂဲၤသကိးတပုၤ ယီၤလၢတၢ်ဒီးသဖၢက့ၤတၢ်မူအါကလုၢ်လၢအအိၣ်ဖဲယိၣ် လိၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ်အံၤ မ့ၢ်ကျဲၤတဘိလၢတၢ်ကဟု ကယၢ်ဒီးသဖၢဒီးစိၣ်ကဖိထီၣ်က့ၤ ပဝဲကညီပုၤထူလံၤ ဖိအလုၢ်လၢထူသန့. တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤဒီးသူးသ့ၣ်လၢ ကပီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဘိမုၢ်ပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

ဒူသဝီဂၤပုၤတဖၣ်လီၤလၢပျီပုၤ ဒီးလီၤခဲမရၣ်ဒီးထံၣ်န့ၣ်ဝဲ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါမံၤ, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၢ်စၢ်

ကူၣ်ပနံၣ်လၢအပၣ်လၢတာ်မံၤတဂ့ၤအလံာ်စရီ

စီအိၣ်ဘဲၣ်ထု

ကီၣ် ယုၤခ့ၣ်တာ်ကရၢကရီလၢအဟူးဂဲၤတာ်
လၢပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယၢ်, နီၣ်မိၣ်ကရၢခံၣ်
ဒီးတာ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်လၢကီၣ်ပယီၤအ
ပုၤလၢအမ့ၢ် (Burma Campaign UK) ဘၢမါခဲၣ်ဖုယုၤ
ခ့ၣ် ကွဲးဟ်ဖျါထီၣ်ဘဲၣ်ထုဒီး ထံဂ့ၢ်ကီၣ်ပနံၣ်
လၢအမၤသကိးတာ်ဒီးပယီၤသုး လၢတာ်မံၤတဂ့ၤ
မံၤဘၣ်အာအလံာ်စရီ လၢအထူးထီၣ်ဘိးဘၣ်
ရၢလီၤဝဲလဲလါ မ့ၢ် ၂၀၂၂ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

အဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်စရီတခါအံၤ နီၣ်သိးက
ဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ် ထံဂ့ၢ်ကီၣ်ပနံၣ်လၢအတာ်အိၣ်ထဲ
မၤစၢဝဲ ပယီၤသုးမိၤစိရီအတာ်ဆဲးမၤဝဲတာ်လုာ်သ့ၣ်ခါ
ပတာ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတာ်ခွဲးတာ်ယၢ်တဖၣ်ဒီး ထံဂ့ၢ်ကီၣ်
ပနံၣ်လၢအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးလၢကီၣ်ပယီၤပူၤတဖၣ်
အတာ်မၤအကျိၤအကျဲလၢ အဟ့ၣ်ထီၣ်မၤစၢဝဲ တာ်
လုာ်သ့ၣ်ခါပတာ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတာ်ခွဲးတာ်ယၢ်ဒီး တာ်မၤ
ဟးဂီၢ်ခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၢမါခဲၣ်ဖုယုၤခ့ၣ်အပူၤန့ၣ်တာ်, (Mark
Farmaner) စံးဝဲလၢ, “ပမုၢ်လၢလၢ ပုၤမံၤပုၤသ့ၣ်လၢအ
ပၣ်ယုၤလၢတာ်မံၤတဂ့ၤ မံၤဘၣ်အာအလံာ်စရီပူၤတဖၣ်
ကပတုာ်ကွဲာ်အတာ်ပၣ်ယုၤပၣ်ဂီၢ်အတာ်မၤသကိးတာ်
ဒီးအတာ်ဖဲးတာ်မၤလၢအဘၣ်ထဲဒီးပယီၤသုးမိၤစိရီလၢ
အဒုးအိၣ်ထီၣ်တာ်ကီၣ်ခဲလၢ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိတာ်ခွဲးတာ်
ယၢ်ဒီးခိၣ်ယၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်တဖၣ် တဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲ
သ့ၣ်မ့ၢ်မၤဝဲဒ်န့ၣ်ဒီး ကကဲထီၣ်တာ်ဟ့ၣ်ပလီၤ ခိပနံၣ်
အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ် သုတမၤသကိးတာ်ဒီးပယီၤသုးမိၤစိ
ရီတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.”

လံာ်စရီအံၤ ဘၣ်တာ်မၤအီၤလၢ Burma
Campaign UK ဒီး မ့ၢ်ဝဲတာ်တိာ်ကျဲၤတခါလၢအကဲထီၣ်

သးကွၢ်ကွၢ်ဒီး ဘၣ်တာ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ် (update) အီၤထီၣ်ဘိ
န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တုၢ်လိာ်စ့ၢ်ကိး ပုၤကိးဂၤဒဲးအတာ်
ဟ့ၣ်ကူၣ်ဒီးအတာ်ဆုၢ်ထီၣ် ကူၣ်ပနံၣ်လၢကြးပၣ်ယုၤ
လၢတာ်မံၤတဂ့ၤ မံၤဘၣ်အာအလံာ်စရီပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢ
အဲၣ်ဒီးဆုၢ်ထီၣ်တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤတဖၣ် ကဘၣ်ဆုၢ်ထီၣ်
တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤလၢလၢပုၤပုၤဆု [mark.farmaner@
burmacampaign.org.uk](mailto:mark.farmaner@burmacampaign.org.uk) ဒီးတာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤလၢ တာ်
ဆုၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဝဲၣ်ဖးနီၤဖးကဒါ
က့ၤအီၤလီၤတာ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ.

တာ်သ့ၣ်ညါဒီးတုၢ်လိာ်လၢလံာ်စရီအံၤတမ့ၢ်တာ်
လၢအကျိၤဘၢဝဲတာ်လၢလၢပုၤပုၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. OECD
တယးကွဲာ်ဝဲလၢ ပယီၤသုးမိၤစိရီပၤဘၣ်ဝဲ Union of
Myanmar Economic Holdings Ltd (UMEH) ထဲတ
ခါန့ၣ် ပၣ်ယုၤတာ်မၤဘျးစဲလိာ်သးဒီးထံဂ့ၢ်ကီၣ်ပ
နံၣ်အစုၤကတာ်အဖျါ (၅၀) န့ၣ်လီၤ. တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤ
ဘၣ်ထဲဒီး UMEH ဒီး ပယီၤသုးအမုၢ်ကျိၤဝဲကွဲာ်တာ်
မၤအါဖုဟ်ဖျါထီၣ်သးတဖၣ်. ကီၣ်ပယီၤမုၢ်ကျိၤဝဲကွဲာ်
တာ်မၤသကိး (MEC) ဒီး အဝဲသ့ၣ်အတာ်ဖဲးတာ်မၤလၢ
အဘျးစဲအဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ် တဘိးဘၣ်ရၢလီၤဟ်ဖျါ
ထီၣ်ဒ်ပုၤကိးဂၤဒဲးကသ့ၣ်ညါဘၣ်အသိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

Burma Campaign UK ကစးထီၣ်ကဒါက့ၤ
တာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤ “တာ်ဘၣ်အာအလံာ်စရီ” အသီ
တဘျီ လၢကမၤဝဲ တာ်တၢ်ပိာ်ဟ့ၣ်ကူၣ်သကိးအတာ်
အိၣ်ဖျါယုာ်ဒီး တာ်ကရၢကရီလၢပမၤသကိးတာ်ဒီး လၢ
အမၤစၢအီၤတဖၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤ
လၢလၢပုၤပုၤလၢအဘၣ်ထဲဒီးတာ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ထဲဒီး
လံာ်စရီအံၤအဖီခိၣ် တာ်ဟံးန့ၢ်ဖးအီၤသ့ၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.
[http://burmacampaign.org.uk/media/Is-it-time-to-revive-
the-Dirty-List.pdf](http://burmacampaign.org.uk/media/Is-it-time-to-revive-the-Dirty-List.pdf)

တက်ပပ်နီဒ်လာကူဒ်ပနီဒ်လာအပပ်လာလံာ်စရီပူ

တက်ဆီဒ်ထွဲမေ့ပယီသုးမိစီရီတမံဂုတမံဂု င်အမုာ် တက်ဆီဒ်အီတက်မုာ်ဂု ငီးမေ့တက်စုကဝဲဒီးတက်ပီးတက်လီ မုတမုာ် တက်ဖံးတက်မေ့အဂုအဂုလအမေသကီးတက်လီလီ, ပယီသုးမိစီရီအကူဒ်ပနီဒ်တဖပ်မုာ်ဂု, ကူဒ်ပနီဒ်တခါဂုတခါဂု လအဘာ်ထွဲဒီးပယီသုးအဟံဒ်ဖိယီဖိ, အဘူးအတံာ်ဒီး သုးနီကစာ်တဂုအတံာ်မုာ်ဂု နနီလီ. (အဒိ-သုးခိဒ်တဂုသုးအလီအလီလကမဲဒ်နီကစာ်ဂီမုာ်ကျီဝဲကွာ်နာ်သကု သုးအဘူးအတံာ်အမံ မုတမုာ် လကကဲထီဒ်တက်ကဲဘျူးလအဘူးအတံာ်အဂီ) တက်ဖံးတက်မေ့လအလဲတရံးသးလကီပယီပူ လကဒုးအိဒ်ထီဒ်တက်လုာ်သုဒ်ခါပတ်ပူဟီဒ်ခိဒ်ဖိတက်ခွဲတက်ယာ်တဖပ်နနီလီ.

ဒ်နနီအသီးတက်ဖံးတက်မေ့လအလဲတရံးလသးလကီပယီပူ လဘူးစဲလိာ်အသးဒီးတက်မေ့ဟးဂီခိဒ်ယူနနီဆာ်တဖပ်နနီလီ. အဒိ, တက်တုထီဒ်ထံတမာ်လတလူပိာ်ထွဲဝဲWorld Commission on Dam (WCD) အတံာ်ဟ့ဒ်ကူဒ်ဟ့ဒ်ဖးတဖပ်, မုတမုာ် တက်ခုထုးထီဒ်ဒီးသုး လာ်သုဒ်လးတဖပ်နနီလီ.

ဆကတီာ်ခဲအံ ပယီသုးမိစီရီဖိဒ်ယာ်ဝဲမုာ်ကျီဝဲကွာ်တက်ဖံးတက်မေ့ဒီး တက်ခိတက်သုးလာဘာ်တက်ပအီလထံကီပဒိဒ်တဖပ်အယီ ကူဒ်ပနီဒ်တဖျာ်ဂုတဖျာ်ဂုမုာ်မုာ်ကျီဝဲကွာ်ဒီးအဝဲသုဒ်နနီ အမံကပပ်ယာ်လာ တက်မံတဂု မံဘာ်အအလံာ်စရီပူနနီလီ. မုမုာ် ကူဒ်ပနီဒ်လာ မုာ်ပာ်ဖျာ်ထီဒ်အဝဲသုဒ်အမုာ်ကျီဝဲကွာ်အတံာ်ဖံးတက်မေ့တဖပ်ဖျီဖျီဖျာ်လအ တကဲထီဒ်တက်ဆီဒ်ထွဲမေ့ဒီးတကဲဘျူးကဲဖျိဒ်ဝဲလာပယီသုးအဂီနနီ, ကူဒ်ပနီဒ်အဝဲအံ တက်ကထုးကွာ်အဝဲသုဒ်လာတက်မံတဂု မံဘာ်အအလံာ်စရီပူနနီလီ.

ကူဒ်ပနီဒ်တဖပ်နနီ ကဒီးနနီဝဲ တက်ဒုးသုဒ်ညါဆိတချူးဒီးလအ တက်ထာနာ်အဝဲသုဒ်လာတက်မံတဂု မံဘာ်အအလံာ်စရီပူဘာ်နနီလီ. တက်ကတဲသကီးတက်ဒီးအဝဲသုဒ်ဘာ်ထွဲဒီးအတံာ်ဖံးတက်မေ့လကဲထီဒ်တက်မေ့လအပယီသုးအဂီဒ်လဲဒ်တဖပ်ဒီး လံာ်စရီဒီးတက်ဂုာ်တက်ကျီအကမာ်မုာ်အိဒ်နနီ တက်ကဘီဘာ်အီတဘျီယီဝဲ ရုလီဒုးသုဒ်ညါကုကမုာ်တဖပ်နနီလီ.

တကတီာ်ယီ ဘာမါခဲဒ်ဖုယုာ်ခုဒ်, အဲဒီးထံဒ်ဒီးမေ့တက်တဲသကီးတက်ဒီးကူဒ်ပနီဒ်တဖပ် ဘာ်ထွဲဒီး

တက်ဂုာ်တက်ကျီအခိဒ်ထံးခိဒ်ဘိတဖပ်ဒ်သိး တက်ဆကတီာ်ဖဲလဲဒ်လာအဝဲသုဒ်ပတုာ်ကွာ်ဝဲအတံာ်ဖံးတက်မေ့လအဘာ်ထွဲဒီးပယီသုး ဒီးမဲဒ်ဒ်လဲဒ်တဖပ်နနီလီ. ဒ်ဘာမါခဲဒ်ဖုယုာ်ခုဒ်ပာ်ဖျာ်ထီဒ်ဝဲအသိး လအတက်မံတဂုမံဘာ်အအလံာ်စရီအပူနနီကူဒ်ပနီဒ်ခဲလကီအိဒ်ဝဲ (၁၇၂) ဖုနနီလီ. ■

ကီပယီကူဒ်ပနီဒ်အါဖုပပ်ယာ်လာတက်မံတဂု မံဘာ်အအလံာ်စရီပူ, တက်ဂီ-<https://dailytravelpill.com>

ကညီဖိကလုာ်ကစံဉ်ညီဉ်တီနံအဘျဉ်အတီာ်

သုလုာ်ကီုဂုာ်

ကညီဖိလုာ်ကီုဂုာ်ချာ်ဒီးကီုဆာ်တဖဉ် အိဉ်ဒီးအတီာ်ဘဉ်ယီာ်ဘဉ်ဘီဒိဉ်မး လုာ်ကညီအတီာ်ဟံဆာ်အတီာ်လဲကျဲအပူအယီ ကညီဖိဇုာ်ဂုာ်ဖိဉ်ထီဉ်အသး ဒီးအိဉ်ဒီးတီာ်တၢ်ပိဉ်တဲသကိးတီာ်လုာ်ကရဲဉ်ကျဲမၤဝဲကညီဖိကလုာ်ကစံဉ်ညီဉ်တီနံအဘျဉ်အတီာ်ပိဉ်ဖးဒိဉ်န့ဉ်လီု. တၢ်ဂုာ်မိာ်ပုာ်လုာ်အဝဲသ့ဉ်ဟံလီုဝဲန့ဉ်မ့ၢ်ဝဲ. *၀;A, mXl xAyel w, >/A*န့ဉ်လီု.

ဘဉ်မနုာ်ယီုလုာ်ကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်ကညီဖိကလုာ်ကစံဉ်ညီဉ်တီနံအဘျဉ်အတီာ်ပိဉ်ဖးဒိဉ်လဲဉ်န့ဉ် ပုာ်ဘဉ်မုာ်ဘဉ်ဒါလုာ်အဟံးမုာ်ဒါတဖဉ်ကွဲးလီုဟံဝဲတၢ်ဂုာ်သ့ဉ်တဖဉ်ဒီးအံးန့ဉ်လီု.

မုာ်မဆါတနံအံး, ကညီဖိတဖဉ်ဟဲတုာ်ယီုဆူထံဉ်ဂုာ်ကီုသးတၢ်သံတၢ်မုာ်အကျဲဖးဒု လုာ်ကဘဉ်ဆါတဲာ်ယုထာ်ကျဲလုာ်ကဘဉ်လဲဖဲလဲဉ်တဘီလဲဉ်န့ဉ်လီု. မုာ်တၢ်ဆါကတီာ်အရူဒိဉ်ကတၢ်အသီတဘျီ လုာ်ကညီအတီာ်စံဉ်စါတဲစါအပူ လုာ်ကညီဖိကလုာ်ကစံဉ်ညီဉ်တီနံအဘျဉ်အတီာ်လီုပဉ်ယုာ်ပဉ်ဂီုအါထီဉ်လုာ်ထံဉ်ဂုာ်ကီုသးတၢ်ဂဲလီာ်အပူ ဒီးစံဉ်ညီဉ်တီနံအဘျဉ်အတီာ်ဖးဒိဉ်န့ဉ်လီု.

စးထီဉ်လုာ်လါဖျါတြုာ်အါရံး (၁) သီ, ၂၀၂၁ နံဉ် ပယီုသုးမုာ်ဒိဉ်ဂုာ်ဆူဉ်ပျီဆူဉ်ပဒိဉ်တၢ်စိကမိအသီတဘျီဝံအလီာ်ခဲန့ဉ် တၢ်သ့ဉ်ထီဉ်ထံဉ်လီုကီုပုာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုဉ် ဒီးဒီတကီုတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးလံာ်ပံးယာ် (NCA) တၢ်လဲကျဲလုာ်မုာ်လံာ်တအိဉ်လုာ်အခိဉ်ထံးလံးလံးအံး ဟးဂီုကွဲးခဲလံာ်လဲန့ဉ်လီု. ဒီတကီုတၢ်ကီုထီဉ်သီတၢ်ဟံဆာ် (Spring Revolution) ဟဲအိဉ်ဖျဉ်ထီဉ်ဝဲန့ဉ်လီု. ကီုသုလုာ်ဟီဉ်ကဝီုအါတီုလုာ်အခိဉ်ဆါပယီုသုးကီုဉ်ကးကရုအတီာ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတဖဉ်

ဘဉ်ကွဲးဆါခဲဒီးတၢ်ဒုးတၢ်ယုဆူဉ် လုာ်အပဉ်ယုာ်ကလံာ်ထီဉ်ဒုးဒီးကမုာ်လုာ်အကထီကလးတဖဉ်ဘဉ်ယုာ်အိဉ်ကမ့ဝဲဒုးန့ဉ်လီု.

တၢ်အိဉ်သးဆီတလဲအသးဒ်အံးအဖီခိဉ်, ကညီဖိလိဉ်ဘဉ်ထံဉ်ဂုာ်ကီုသးတၢ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲလုာ်အသ့ဆါတဲာ်တၢ်တဲာ်တဲာ်ဖျါဖျါန့ဉ်လီု. ဘဉ်ဆဉ်, တၢ်မၤသးတၢ်နီုလုာ်ပျီပူတခီ မုာ်တၢ်လုာ်အလီုဘဉ်ယီုဒိဉ်မးန့ဉ်လီု. ကညီဖိဘဉ်ကွဲးဆါခဲဒီးတၢ်ဟံဆာ်ဒီးထံဉ်ဂုာ်ကီုသးတၢ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲအတီာ်တတၢ်တနါဖးဒိဉ် ဒီးတၢ်အိဉ်ဂဲဆါထာ်တယုတဖိးတဖဉ်န့ဉ်လီု. ကညီဖိအါတကွဲးဘဉ်သးဝဲလုာ် ခိဉ်နီုတီခိဉ်ရိဉ်မဲတၢ်တဖဉ်ကဆါထာ်သကိးကံာ်ကံာ် လုာ်ခုဉ်အဲဉ်ယုာ်ထံဉ်ဂုာ်ကီုသးတၢ်ဘျီမိာ်ပုာ်လုာ်ဒါလီုတၢ်အီု ဒီးထံဉ်ဂုာ်ကီုဖိကမုာ်အါဂုာ်အတီာ်ယုထီဉ်အဖီခိဉ်န့ဉ်လီု. ကမုာ်အတီာ်လိဉ်ဘဉ်ဒီးတၢ်ယုထီဉ်တဖဉ်အံး ဘဉ်တၢ်လဲကပာ်အီုတုာ်ခဲအံးန့ဉ်လီု.

တၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်တၢ်ကမံးတံာ်အပူၤဘၣ် မူဘၣ်ဒါနီၣ်ခၣ်ခၣ်စံးဝဲလၢ, “အလီၤအိၣ်စဲယၢလၢပက ဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးတၢ်လီၤလၢတၢ်ရီၢ်ဖျိၣ်ထီၣ်သး အဂီၢ် ဒ်လၢအပူၤကွံာ် “ကညီဒီကလုာ်တၢ်ယုတၢ်ဖိးအ တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိး” ပျီၢ်စီၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ. အ ဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်ထံးလၢအဒုးအိၣ်ဖျိၣ်ထီၣ် “ကညီဒီ ကလုာ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဖးဒိၣ်- Karen National Conference” တၢ်ကူၣ်တၢ်ဆးန့ၣ်လီၤ. ကညီဒီကလုာ် တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဖးဒိၣ် အတၢ်ထံၣ်စိမ့ၢ်ဒ်သိးကဒုး အိၣ်ထီၣ်ထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးပျီၢ်စီၢ်တခါလၢကညီဖိကဟဲပၣ် ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်အါထီၣ်လၢ တၢ်စံၣ်ညီၣ်ဆၢတံာ်ကညီဖိအ ဘျီၣ်အတီၢ် ဒီးအထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးတၢ်လဲၤကျဲၤခါဆူညါန့ၣ် လီၤ. တၢ်ထံၣ်လိာ်သးအပျီၢ်စီၢ်အံၤကမၤအါထီၣ်တၢ် နၢ်န့ၣ်လိာ်သး, ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ယုတၢ်ဖိး တၢ်သုးဘူး လိာ်သး ဒီးဟံးန့ၣ်သကိးတၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဒိကနၣ်လိာ်သး တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် ဒီးဟံးလီၤသကိးထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးတၢ်ပညိၣ် ဖိတၢ်, တၢ်လဲၤကျဲၤဒီးခါဆူညါတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ်အံၤ တၢ်ကသုးကျဲၤအိၣ်ခံ ပတီၢ်- (၁) တၢ်ဟံးန့ၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဒီဖျိတၢ် တၢ်ပိၣ်လၢလီၤကျဲၤဒီး (၂) တၢ်မၤမဲာ်သကိးမဲာ်တၢ်အိၣ် ဖျိၣ် ဒီဖျိတၢ်ကွဲၤမ့ၢ်ခၢၣ်စးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်

**ကညီဒီကလုာ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဖးဒိၣ်
အတၢ်ထံၣ်စိ မ့ၢ်ဒ်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ်
ထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးပျီၢ်စီၢ်တခါလၢကညီဖိ
ကဟဲပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်အါထီၣ်လၢ
တၢ်စံၣ်ညီၣ်ဆၢတံာ်ကညီဖိအဘျီၣ်အတီၢ်
ဒီးအထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးတၢ်လဲၤကျဲၤ
ခါဆူညါန့ၣ်လီၤ.**

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးတခါကစးထီၣ်ဖဲ ၂၀၂၂ နံၣ်, လါ မးရှၣ် ဒီးကဝံၤဝဲဒၣ်ဖဲလါအိးကထိဘၣ်အလၢာ်န့ၣ် လီၤ. တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ်တဘျီအံၤ ဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရီၢ်ဖဲ ဒီးရဲၣ်ကျဲၤအိၣ်လၢ ကညီကမ့ၢ်ကရူၢ်ကရၢအါဖုအတၢ် ရီၢ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ်အပူၤတၢ်ကတဲသကိးဝဲတၢ် ဂ့ၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ, “ခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်ထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးတၢ်လဲၤကျဲၤ, တၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်တၢ်ဂံၢ်စါဒီးတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်, တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ် ကညီတၢ်ဟံၤဆၢ, ကညီသုးမ့ၢ်ဒိၣ်, တၢ်ပတၢ်ပြးဒီးတၢ် စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယာ်, တၢ်ဆီလီၤဟံးလီၤတၢ်မၤကျဲၤ ခိၣ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်, တကီၢ်ခါထံၣ်ရူၢ်ကီၢ် သးတၢ်အိၣ်သးဒီးတၢ်ကကဲထီၣ်သးခါဆူညါ, တၢ်ထီ ဒါဒုးလီၤပျီၢ်ကွံာ်သုးမိမိရီၤဒီးကလုာ်ဒိၣ်စိသန့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ်တဘျီအံၤကကဲထီၣ်အ ဂီၢ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢကညီဖိတဖၣ်အတၢ်ဆီၣ်ထွဲ မၤ စၢၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်ပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ် လၢတၢ်ဟံးမူဒါတီခိၣ်ရီၢ် ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် ဟ့ၣ်ဖး, တၢ်ယုထၢထီၣ်ခၢၣ်စးလၢကထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ် ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ပထိဒါထံတမာၣ်လၢတၢ်ကတုအီၤလၢပယိၣ်လိာ်ကျိ

နီၣ်ဖိယိၣ်လိာ်

၇ သုးမိၣ်စီရိၤအကဘိယုၤဟဲခးလီၤတၢ်လၢမုၢ်
တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်ပူၤ, ဘူးစ့ၢ်ကိးဒီးယိၣ်လိာ်ကျိနံၤ
တၢ်လီၢ်တနီၤ ဒီးကမ္ဘာၢ်လၢအကလးတဖၣ်
ဘၣ်ယုၢ်မံၤဖျိးလၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးပူၤဘၣ်ဆၣ် ကမ္ဘာၢ်
လၢအအိၣ်ဖဲယိၣ်လိာ်ကျိကၢ်ခိၣ် ၇၀၀ ဘျဲၣ် ပာ်ဖျိၣ်
ထီၣ်အသးဒီးဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဟံးသး ဒီးယုၤထီၣ်
ဝဲဒၣ်လၢတၢ်တဘၣ်တုထီၣ်ထံတမာၣ်ဖးဒိၣ်လၢ ကီၢ်ပ
ယီၤအထံကျိ နီတဘိအပူၤဘၣ် ဖဲ ၂၀၂၂ နံၣ်လၢမး
ရၣ် ၁၄ သီ အနံၤန့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

သုးခိၣ်စီဘျဲၣ်ဂ့ၤထု, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်ပူၤဘၣ်မု
ဘၣ်ဒါလၢအအိၣ်ဖဲယိၣ်လိာ်ကျိနံၤတၢ်လီၢ်တတီၤ လၢ
တၢ်ကတိၤဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါအပူၤအဝဲစံးဝဲလၢ, “ယဆိ
မိၣ်လၢတၢ်အိၣ်သးတဂ့ၤဘၣ်ဒီးကမ္ဘာၢ်တဖၣ်ကပျံၤတၢ်
ဒီးမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးအံၤမၤဝဲတဘျဲၣ်ဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်
ယဟဲထံၣ်ဒီးယနာ်လၢကမ္ဘာၢ်တဖၣ်အံၤအတၢ်သးဒုအိၣ်
ဝဲ ဒီးရဲၣ်ကျဲၤမၤဝဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤမ့ၢ်တၢ်လီၤပတြီၢ်
ဖးဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.”

“ထံကျိယိၣ်လိာ်ကျိတဘိအံၤမ့ၢ်ပထံကျိလီၤ.
ပုၤမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးတီထံတမာၣ်န့ၣ်ပုၤကဘၣ်ဟံးန့ၢ်ပတၢ်ဘၣ်
သးလီၤ. မၤဝဲလၢအသးတသ့ဘၣ်” အဂ့ၢ်န့ၣ်အဝဲတဲအါ
ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤကညီတၢ်ကွၢ်ထွဲက
ဟုကယာ်ထံကျိထံကွၢ်အပူၤမၤသကိးတၢ်ဒီးအံၤတူၢ်
ထၣ်သဝီအပူၤဘၣ်မုဘၣ်ဒါတဖၣ်ဒီးသဝီဖိတဖၣ်ဟံး
မုဒါဒီးရဲၣ်ကျဲၤသကိးဝဲမူးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

လၢမုၢ်နံၤအဝဲန့ၣ် ကညီတၢ်ကွၢ်ထွဲကဟုက
ယာ်ထံကျိထံကွၢ်ယုထီၣ်ဝဲ ဒ်သိးတၢ်ကဘၣ်ပတုၣ်
ကွၢ် တၢ်တီၢ်ကျဲၤဖးဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်သျှၣ်ထီၣ်ထံတမာၣ်

ဖးဒိၣ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤဒိဘျဲၣ်အပူၤ လၢက
မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဝဲထံကျိထံကွၢ် လၢအမ့ၢ်န့ၣ်ဆၣ်တၢ်
အိၣ်ယၤလၢအလုၢ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်ကတၢ် လၢပုၤလီၢ်ကဝီဖိ
တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီတၢ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယာ်ထံကျိထံကွၢ်
ထုထီၣ်အလံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤလၢ, “ခိဖျိလၢတၢ်ကသုၣ်
ကသံးတၢ်ဆိတလဲအိၣ်ထီၣ်အသးအယိၤလၢကီၢ်ပယီၤ
အပူၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤဖးဒိၣ်တဖၣ်တၢ်တကြးမၤအီၤဘၣ်
ဒီးတၢ်ကဘၣ်ကွဲးလီၤယာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီသန့ဖိလံာ်စံၣ်
လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. လၢ National Unity Consultative
Council (NUCC) အတၢ်မၤဂ့ၤဒုးအိၣ်ထီၣ် ဖဲၣ်ဒရၣ်ဒိၣ်
မိၣ်ကရၣ်စံၣ်သန့တၢ်ဘျုးပူၤ တၢ်ကဘၣ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါ
လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒိသအိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၣ်တၢ်ဘျုးသ

လီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်ဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဟံးသးလၢတသးလီၤထံတမာၣ်လၢ
တၢ်ကတုထီၣ်အီၤဖဲယိၣ်လိာ်ကျိဘၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခဲၣ်

လီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ပၣ်သးလၢတသးလီၢ်ထံတမၢၣ်လၢတၢ်ကတုထီၣ်အီၤဖဲယီၣ်လီၢ်ကျိၣ်ဘၣ်. တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်

နူလၢအကြးအဘၣ်ဒီးပုၤလီၢ်ကဝီဖိအတၢ်အိၣ်မူ ဒီး အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျိၣ်အကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

အံၤတူၢ်ထၣ်သဝီဖိနီၣ်သဲန့ၣ်ဖိစံးဝဲလၢ, “ပအဲၣ် ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါဘၣ်ထံဂုၤကီၢ်ဂၤဒီးပုၤဆၢတဲာ်တၢ်ပၤတဖၣ် လၢပတသးလီၢ်ထံတမၢၣ်လၢယီၣ်လီၢ်ကျိၣ်ပူၤဘၣ်. ပသးလီၢ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခၣ်, တၢ်မုၢ်တၢ်ခၣ်လၢကဒိသပုၤလၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ ဒီးပအဲၣ်ဒီးအိၣ်မူပုၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ဖဲသးညီမုၢ်မုၢ်ခၣ်ခၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီအံၤတၢ်စးထီၣ်အီၤလၢဂီၤခီၤဂီၤ ဒီးဒိမိၢ်လုၢ်လၢအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအိၣ်အသိး, အဝဲသ့ၣ်လုၢ်ဝဲထံကျိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတၢ်စးထီၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤအိၣ်ဒီးခိၣ်နၢ်တၢ်ကတိၤ,

လီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ပၣ်သးလၢတသးလီၢ်ထံတမၢၣ်လၢတၢ်ကတုထီၣ်အီၤဖဲယီၣ်လီၢ်ကျိၣ်ဘၣ်. တၢ်ဂီၤ-ခုၣ်

တၢ်ဒုးန့ၣ်ကညီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်သ့ၣ်ဝံၣ်သးဆၢဒီး တၢ်ကိးသတြိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဝဲအလီၢ်ခံ တၢ်ပျါလီၤဝဲထံတဘျီ လၢအပၣ်ယုၣ်ဒီးလံာ်မဲာ်ဖျါလၢအမ့ၢ်, “ပတသးလီၢ်ထံတမၢၣ်, မၤပူၤဖျဲးယီၣ်လီၢ်ကျိၣ်” န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်နီၣ်ပြုၣ်ချံ, တၢ်ဖိအိၣ်တၢ်ကပိာ်ဒီးချိၣ်လၢယီၣ်လီၢ်ကျိၣ်ပူၤဒီးကသူအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကဘျီထီၣ်ထံတမၢၣ်ဖးဒိၣ် ၅ ဖျါလၢယီၣ်လီၢ်ကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. တရူးတဖၣ်တဟ့ၣ်အယၣ်လၢကဆိကတီၢ်ကွံာ်ထံတမၢၣ်ဒံးဘၣ်. ထံတမၢၣ်အါဖျါလၢတၢ်ဆျာန့ၣ်ဒီးယုၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ကဘျီထီၣ်အီၤ အိၣ်ဒံးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်သူလုၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂုၤ, ကလုာ်ဖျါတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢကီၢ်ပယီၤဒီးတဘျီအပူၤ ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲထံတမၢၣ်န့ၣ်တၢ်တသးလီၢ်ဘၣ်, ကလုာ်ဖျါဒီးလီၢ်ကဝီဖိတဖၣ်အဲၣ်ဒီးလၢထံကျိၣ်တဖၣ်ကယုၤလီၤသဘျီ ဒီးပုၤအိၣ်မူလၢထံကျိၣ်ကပိာ်ကပၤယုၣ်ဒီးတၢ်မူတဝါခဲလၢာ် ကလုာ်အိၣ်အသးသမူဒီးသန့ထီၣ်သးလၢခိၣ်ယုၤန့ၣ်ဆၢၣ် လၢတၢ်သဘျီ အပူၤန့ၣ်လီၤ. ■

သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါအိဉ်ထီဉ်လံ

သုလုကီရု

လိဉ်လိဉ်တံာ်မုဉ်တံာ်ခုဉ်ကရါအိဉ်ထီဉ်လံအသိး၊ သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါအိဉ်ထီဉ်စုဉ်ကိးလံန့ဉ်လီၤ. ပယီၤကလုဉ်ဒိဉ်စိသန့အတံာ်ဆိဉ်တံာ်မၤန့ၤ, ဆိဉ်ဘံဉ်ဆိဉ်ဘၤဒီးဟဲန့ဉ်လီၤအိဉ်တုဉ်အိဉ်ကလိကွံဉ် န့ဆၢဉ်တံာ်အိဉ်ယၤလၢပုထူလံဖိအတံာ်လီၤတံာ်ကျဲအစိတဖဉ်အစိ ဖဲတီအူကီရုဉ်အယံ, ကညီအဇုဉ်အထၢ (၈) ဖုလၢအအိဉ်ဆိးဖဲတီအူကီရုဉ်တဖဉ် ရိဉ်ဖိဉ်မၤသကိးတံာ်လၢတံာ်ဒီသအက့အဝဲသ့ဉ်လုဉ်လံထုသန့ဒီးတံာ်ဆဲးတံာ်လၢခွဲးယံန့ဉ်လီၤ.

၂၀၀၈ တံာ်ဘျာသဲစးခိဉ်သ့ဉ်လၢကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲ တအိဉ်ဆၢထၢဒီးဟ့ဉ်တံာ်အုဉ်ကီလၢအဖိးမံလိဉ်သးဒီးပုထူလံဖိဒီးကလုဉ်ဒုဉ်တဖဉ်အဂီၢ်ဘဉ်. ကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်ထုးထီဉ်ရုလီၤဝဲဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်တံာ်သိဉ်တံာ်သီတံာ်ဘျာကျဲသန့တဖဉ်ကထီဉ်တံာ်လီၤဘဉ်ယိဉ်လၢကအိဉ်တုဉ်အိဉ်ကလိကွံဉ်ပုထူလံဖိအဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်တံာ်စုလီၢ်ခိဉ်ခိဉ်, သ့ဉ်ဒိဉ်ဝဉ်ပုဉ်,

ဒီးထံကျိထံကွဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ဒီဖျိလၢမုဉ်ကျိဝဲကွဉ်တံာ်ကုလံၤမၤကၤသ့ဉ်လၢတက့ဉ်ဒိဉ်အယံ, သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါလၢအယံလၢ ထုးတီၤဒီးဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်န့တံာ်အိဉ်ယၤအံၤ ကထီဉ်တံာ်လုၤသုလုၤဂီၤဒီးမၤတံာ်တံာ်ဝဲလီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိအတံာ်ဝဲဘျးလိဉ်အသးဒီးအန့ဆၢဉ်ခိဉ်ယၤန့ဉ်လီၤ.

လၢတံာ်ခိဉ်ဆၢက့တံာ်တၢတံာ်ဒ်အံၤအဂီၢ်, သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါခိဉ်နံာ်တဖဉ် ဂဲလိဉ်ဟူးဂဲဝဲလၢတံာ်ဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်က့တံာ်ပၤဆၢရဲဉ်ကျဲသ့ဉ်ပုဉ်အတံာ်ရဲဉ်တံာ်ကျဲန့ဉ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၁၉ နံဉ်အတီၢ်ပုၤ, လီၢ်ကဝီၤပုထူလံဖိခိဉ်နံာ်ဒီးဒုဖိသဝီဖိတဖဉ် ဟံလီၤအသးကျဲမုဆူ လၢကဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါ ဒ်သိးကဒီသအက့ပုထူလံဖိဒီးကလုဉ်ဒုဉ်အတံာ်အိဉ်မုဒီးတံာ်ခွဲးတံာ်ယံဆုညါအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

တံာ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါအံၤအတံာ်မုဉ်လံကွါစိမုဉ်ဝဲဒ်သိး တံာ်ကသ့ဉ်ထီဉ်တံာ်

သီသံတီအူပုထူလံဖိတဖဉ်ဒီသကိးတံာ်ဂီၤပုဉ်ဒီးအကျိဉ်လုဉ်ဒိဉ်ပုဉ်တဖဉ်, တံာ်ဂီၤ-ခဲဉ်

လီၢ်တၢ်ကျဲတတီၤလၢပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကသ့ဟံး ဃာ်ဟံး ဃာ် ဃီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤက့ၤအလုၢ်လၢ်ထူသန့ဒီးတၢ် ဆဲးတၢ်လၢ တကတီၢ်ပီၤ ပါဆုၤရဲၣ်ကျဲၤက့ၤအတၢ်အိၣ် ယၤဒ်အမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, ခိၣ်ယၤန့ဆၢၣ်ဒီးတၢ်မုၢ်အါ ကလုာ်ဒ်လၢယုာ်ကတၢ်မၤကျဲအသိးကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်တၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်အ ဂီၢ် သီသံၣ်တီၤအုပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအ ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

- ၁. မၤမူထီၣ်ဒီးဒီသအက့ၤပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲ သီသံၣ်တီၤအုပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူၤတဖၣ်အလုၢ်လၢ ထူသန့, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ
- ၂. မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ပတၢ်ပြဲးဒီးတၢ် ပါဆုၤရဲၣ်ကျဲၤက့ၤမိၢ်ပံာ်ဖိဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အတၢ်လီၢ် တၢ်ကျဲဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤ
- ၃. ဟံးဃာ်က့ၤတၢ်မုၢ်ဆဲးလၢ (ပုၤကညီအတၢ်ရူလိာ် ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးခိၣ်ယၤန့ဆၢၣ်) အါကလုာ် လၢအအိၣ်ဖဲ သီသံၣ်တီၤအုပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူၤ ဒ်သိးန့ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်ကီၢ်စါပျဲဒီတခါ ကလဲၤ တရံးအသးဒီးကဲဘျုးလၢပုၤတစါအံၤယုာ်ဒီး ဖိလံၤ လၢခံတစါအဂီၢ်
- ၄. ကမၤစၢၤက့ၤပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲသီသံၣ်တီၤအု

ပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူၤတဖၣ် ကမၤတၢ်ဆၢတဲာ်လၢအ နီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲလၢယုာ်ကတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်

သီသံၣ်တီၤအုပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ လၢပျဲဝဲဒီး ကညီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၣ်သါအလီၢ်အကျဲဒီးတၢ်မုၢ်အါ ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်ခိၣ်, ပျဲဂီၢ်ခိၣ်, ပျဲဟံၣ်ခိၣ် (နီၢ်ဘၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစၢ်), ကံက့ၤခိၣ်, ထံရူခိၣ်, ဃံၣ်ယုၤဒီပျဲပူၤတၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျဲ, ဖံသုခိၣ်, ဘီမုၢ်ခိၣ်, လိၤစမိၣ်ခိၣ်, လူထီခိၣ်, သဲးကူခိၣ်ဒီးပ နၢ်စိခိၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီး တၢ်စံာ်စါတဲာ်စါအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး လဲလိာ်, ကဲလိာ်, ဒီးဘဲသီလိာ်ကျိတဖၣ် မ့ၢ်ထံကျိလၢအဟဲ ယုၤန့ၣ်လီၤဆူကရၢၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်ဘီၣ်သိၣ်, တၢ်ဘီန့ၤ, မဲာ်တဲးလဲးမံၤ, ကျိမံၤ, ပနၢ်မံၤ, တၢ်ဟံၣ်, ပဒဲ ဒီးထီၣ်အကလုာ်က လုာ်ဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အီၤဖဲကရၢၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ကညီပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲကရၢၢ်ပူၤတ ဖၣ် ဟံးဃာ်အသးဒိၣ်မးလၢအဝဲသ့ၣ်စိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤ ဒီး ဟံးဃာ်ဟံးဃာ်ဘၣ်ဒဲးအလုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲး တၢ်လၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတၢ် မၤလုၢ်လၢတဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အရူဒိၣ်လၢကညီပုၤထူလံၤဖိ အဒူၣ်အထၢ ဒ်အမ့ၢ်ကညီဝါ, ကဲဘါ, ပကူ, ပကူ

သီသံၣ်တီၤအုပုၤထူလံၤဖိဒီးခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ဒီသကိးတၢ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိာ်သကိးအမ့ၢ်အကတီၢ်, တၢ်ဂီၢ်-ခဲာ်

မိန့်ပျ၊ ပကူတလားပျ (စာ်လားပျာ်), မိပျာ် ဘဲ, ဒီး ကယီလားအအိန်ဆိးဖဲကရားပျာ်တဖဉ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအါတီၤဘၣ်တၢ်ပၤဆှာ်ရဲၣ်ကျဲအိၣ်မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်ကီၢ်တၢ်မၤကျဲသန့အသိး, တၢ်ပၤတၢ် ပြးဒီးတၢ်မၤတၢ်ဆၢတဲၣ်အက့ၢ်အဂီၢ်တဖဉ်အိၣ်စဲဘူး ထီၣ်ယၢ်အသးလၢတၢ်ပၢ်လုၢ်ပၢ်ပျာ်အိၣ်တမံၤယီၤ လၢတၢ် ကဟုကယၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢ်အဖီ ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ယီၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရားတၢ်လဲၤခိဖျိအ သိး, လၢတၢ်ကမၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်ဒီးဒုးလိာ်ထီၣ်ဖး ထီၣ်သီသံၣ်တီအူပျာ်ထူလံၤဖိကရားအတၢ်ထံၣ်စိအဂီၢ်, ပျာ်အါဒ်အါဂၤလဲၤလိာ်ပၣ်ယုာ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီ အူပျာ်ထူလံၤဖိကရားကမံးတံၢ်ရဲၣ်ကျဲတၢ် (၂၉) ဂၤလၢ

သီသံၣ်တီအူကမုၢ်ဒီးပျာ်ထူလံၤဖိဒီးခိၣ်န့ၣ်တဖဉ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ် သကိးလၢတၢ်ကမၤဆှာ်ရဲၣ်ကျဲပျာ်ထူလံၤဖိကီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

အဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်ဖဲလါစးပထုဘၣ် (၂၀၁၉) နံၣ်အကျါ ပၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်တီအူကီၢ်ရၣ် ခိၣ်န့ၣ်, လီၢ်ကဝီခိၣ်န့ၣ်, ကမုၢ်, ဒီးပျာ်ပတီၢ်မုၢ်ဖိကရား (CSOs) ခါၣ်စးသ့ၣ်တဖဉ်န့ၣ်လီၤ. ကမံးတံၢ်တဖုအံၤ အမူဒါခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲဒီးတၢ်ပီၣ်ရဲၣ် ကျဲကျဲတၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်မၤဖျါထီၣ်က့ၢ် ပျာ် ထူလံၤဖိကရားအတၢ်မၤမိၢ်လံၤမိၢ်ပျာ် ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ တဖဉ်န့ၣ်လီၤ. ခါဆူညါသီသံၣ်တီအူပျာ်ထူလံၤဖိက ရားအံၤ တၢ်ကဘၣ်ပၤဆှာ်အိၣ်လၢဘျီၣ်ဒိၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ် (General Assembly) ဒီးဘျီၣ်ဒိၣ်ကရဖိသ့ၣ်တဖဉ်က မ့ၢ်ဝဲ ပျာ်တတၢ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုာ်, ဒီးကညီပျာ်ပတီၢ်မုၢ်ဖိက ရားခါၣ်စးတဖဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီသအါလီၢ်အကျဲဒ်အမ့ၢ် ပျာ်ထူလံၤဖိအကီၢ်, သ့ၣ်ပျာ်ပျံးကွီၤ, ပျာ်တတၢ်သ့ၣ်ပျာ်ဒီး ပျဲပျဲတၢ်မံၤလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျာ်တဖဉ်စ့ၢ်ကိး ကပၣ် ယုာ်လၢသီသံၣ်တီအူပျာ်ထူလံၤဖိကရားအတၢ်ပၤဆှာ်ရဲၣ် ကျဲအပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ကမၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်ဒီးဒုးလိာ်ထီၣ်ဖး ထီၣ်သီသံၣ်တီအူပျာ်ထူလံၤဖိကရားအတၢ်ထံၣ်စိအဂီၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်တဖဉ်မ့ၢ်ဝဲ,

၁. တၢ်ကလီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါဝံၤက့ၢ်သီသံၣ်တီအူပျာ် ထူလံၤဖိကရား
၂. တၢ်ကမၤနီၣ်ဒီးကွဲးနီၣ်ကွဲးယါလီၢ်တၢ်က့ၢ်လီၢ်က ဝီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်စံၣ်စိတဲၣ်စိ
၃. တၢ်ကမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၢ်ပျာ်တတၢ်တၢ်စီၣ်မဲၣ်စီၣ်နါဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်
၄. တၢ်ပၤဆှာ်ရဲၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ် ယၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢ, တၢ်ယုသ့ၣ်ညါဒီးတၢ် မၤနီၣ်မၤယါ
၅. တၢ်ကကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၢ်သီသံၣ်တီအူပျာ်ထူလံၤ ဖိကရားတၢ်ဘျၢမိၢ်ပျာ်ဒီးတၢ်ကလီၤဟံးန့ၣ်ကမုၢ်တၢ် ဘၣ်သး

ကတီအံကီပယီအပူတအိဉ်သးတကါ တကျ၊ သးမိစီရီတဟံးန့ဆုဉ်ထံကီတစိတ ကမိဖဲ (၂၀၂၁) နံဉ်န့လီသီအတီပူဘဉ်ဆဉ်၊ သီသံဉ်တီအုပူထူလံဖိကရါအိဉ်ဒီးတံဉ်စိလတါ လအကဲထီဉ်အသးသ့သ့တဖဉ်အဖိခိဉ်န့လီ၊ ထံကီတအိဉ်သးတကါတကျအံအိဉ်ထီဉ်အသး ကသ့ဖဲ သးမိစီရီအိဉ်ဒီးတဟံးကဲက့ လီကဝီပူ တတလအအိဉ်ဆိးဖဲကီပယီပူအတါဆါမုလါ ဒီး တါမုလါကွါစိသ့တဖဉ်န့လီ၊ ဧယိဉ်လိဉ်တါမု တါမုဉ်ကရါတါလဲခိဖိအသး၊ သီသံဉ်တီအုပူထူ လံဖိကရါအံ ကမုလါကဝီကညီပူတတထူလံအ တါဘိးဘဉ်ဒီသါလီက့ အဝဲသ့ဉ်တံဉ်စိလဟီဉ် ခိဉ်ဒီဖျဉ်န့လီ၊

မုတါထံဉ်စိတခါလအဂံအိဉ်ဖဲလီအသး လါလုလါထူသန့ဒီးတါဆဲးတါလ၊ ဟံးန့ခိဉ်တ ဃာ်လအံဉ်မိဉ်ခြိဉ်စံဉ်ကီစဖိဉ်သန့ (ဖဲဉ်ဒရဉ်သန့)၊ ဒီးတါဒီသက့ခိဉ်ယန့ဆဉ်လအဒီးသန့ထီဉ်အ သးလါလီကဝီပူထူလံဖိအတါမိဉ်န့သးလီ၊ လု လါထူသန့ဒီးတါသ့ဉ်ညါထူလံအဖိခိဉ်န့လီ၊ ဒီး မုတါထံဉ်စိတခါလအချဉ်ချဲ (ထီဒါ) လိဉ်အသးဒီး ပယီသးမိစီရီ (တးမဒီဉ်) အတါသ့ဉ်အသးသီ၊ တါမဆုဉ်မစိး၊ ဒီးတါသးဒုဒီးဒီးတါန့တါတအိဉ် သ့ဉ်တဖဉ်န့လီ၊

ကညီပူထူလံဖိလအအိဉ်ဆိးဖဲသီသံဉ်တီ အုပူထူလံဖိကရါပူတဖဉ် ဆါမုလါဝဲလါ ဟီဉ်ခိဉ် ဒီဖျဉ်ကထံဉ်သ့ဉ်ညါက့တါမုတါမုဉ်၊ တါဂုထီဉ် ပသီထီဉ်ဒီးတါအိဉ်မုဆိးဟ၊ ဧအဝဲသ့ဉ်အတါလိဉ် ဘဉ်နီနီဒီး အနီကစါဒဉ်ဝဲဟဖျါထီဉ်အခိပညီအိဉ် ဝဲအသးန့လီ၊

သီသံဉ်တီအုပူထူလံဖိကရါအံအိဉ်သ့ဉ် လီအသး ဖဲကညီကီဝဲဉ်မုန့ကလံစိး၊ အိဉ်စဲဘူး လိဉ်အသးဒီးပကီကီခိမုန့တကယ၊ ကရုဉ်နံဉ်ကီ

ဖဲမုထီဉ်ကလံစိး ဒီးယိဉ်လိဉ်တါမုတါမုဉ်ကရါ ဖဲမုထီဉ်တကယန့လီ၊ သီသံဉ်တီအုပူထူလံဖိ ကရါအံ ဟီဉ်ခိဉ်မဲဉ်ဖဲခိဉ်အက့ပုလဲလါ အိဉ်ဝဲ (၁,၄၂၁,၉၆၇ အကါ မုတမု ၅၇၅,၄၅၀ ဟးထဉ် မုတမု ၅,၇၅၄ စက့ယါကံလိမဲထဉ်)၊ ကညီထူလံ ပူတတ မုတမု ငူသဝီဝဲလါအိဉ် ၂၅၁ ဖျဉ်န့လီ၊ သီသံဉ်တီအုပူထူလံဖိကရါအံ အိဉ်စဲဘူးလိဉ်အ သးဒီးသီသံဉ်ပျီဂီတါမုတါမုဉ်ကရါလါကရုဉ်နံဉ် ကီဝဲဉ်ဒီးယိဉ်လိဉ်တါမုတါမုဉ်ကရါလါမုတြီ ကီရုဉ်၊ ဒီးသီသံဉ်ခိဉ်လအမုတါသ့ဉ်ပျီဒီးတါဒုဉ် တါထုကစါသဂါလိဉ်သးအလီန့လီ။ ■

သီသံဉ်တီအုကီ၊ ပူထူလံဖိတါဒုတါအုဒီးလုလါထူသန့ တါဆဲးတါလ၊ တါဂီ-ခ့စါ

ချာန်မုန်သူပျံင် ပျံပူတမ်မဲလင်ဆန်ဖိကီဖိသုန်ပှ် အတမ်လီဆီ

သူလုကီဝု

ကီ သူလုဟီင်ကဝီလကီရုန်နွံဘုင်အပူ ပျံပူတမ်မဲလင်ဆန်ဖိကီဖိသုန်ပှ် လတမ်ဆဲးလီမဲမနီင်မဲယါ, တမ်ဟ် ပနီင်ဒီးတမ်ဟုင်လီလင်အုင်သးဒ်ဖိးသဲစးတမ်မဲကျဲ အသိးခဲလင်အိင် (၂၄) ဘုင်လအကျမ်ဘဲဒေသုန် ပှ်ဟီင်ခိင်မဲဒ်ဖိးခိင်အကီပဲခဲလင် (၆၆၈,၉၃၀) အကမ်န့လီ. မ့မ့ ချာန်မုန်သူပျံင်ပျံပူတမ်မဲလင် ဆန်ဖိကီဖိသုန်ပှ်တဘုင်အံ. တမ်ဟုင်လီလင်အုင် သးဖဲလါဖြိုင်တြုအါရံင် ၆ သီ, ၂၀၂၂ နံင် (ထုကုင် လါထီင် ၆ သီ, ၂၇၆၁ နံင်)န့လီ. ချာန်မုန်သူပျံင်ပျံ ပူတမ်မဲလင်ဆန်ဖိကီဖိသုန်ပှ်တဘုင်အံ. တမ်ဘင် ကီဘင်ဂီလီဆီဒီးတမ်ပညိင်လတမ်ဒုးအိင်ထီင်အီ အိင်ဒ်လဲင်န့ သူလုကီဝုယုသုန်ညါဝဲတမ်ဂုတမ် ကျိတဖင်ဒီးကွဲးပျါထီင်ဝဲဒ်အံန့လီ.

ချာန်မုန်သူပျံင် ပျံပူတမ်မဲလင်ဆန်ဖိကီဖိသုန် ပှ်မုန်သုန်ပှ်ထုလဲလအိင်သုန်လီအသးလါ မုန်တြိ ကီရုန်ဒီးချာန်လွံထုင်ကီရုန်လါအလဲအထီအိင်ဝဲခဲ လင် (၅၈,၇၂၅) အကမ် (မုန်တြိ ၃၄၅၁၂ အကမ်, ချာန်လွံထုင် ၂၄,၂၁၃ အကမ်) န့လီ. ဖဲ ၂၀၀၈-၂ ၀၁၂ နံင်အဘင်စါ ကညီဖိခိင်ယါဒီးပှ်ဂုဝီတမ်မဲ ပှ်ဘုးစဲကရ (ခဲစါ), ချာန်လွံထုင်ဒီးမုန်တြိကီရုန် သုန်ပှ်ဝဲကျိ ပှ်ဖိင်မဲသကိးတမ်ဒီးမဲတမ်ယုသုန် ညါတမ်မုတဝဲလါဟီင်ကဝီအံအပူလီ. ဒ်တမ်ယုထံင် သုန်ညါအစါအသိး တမ်ထံင်န့ဆန်ဖိကီဖိတမ်မဲလင် တမ်မုတဝဲခဲလင်အိင်ဝဲ (၆၁) ကလုင်, တမ်မုလါထံ ကျါ (၂၂) ကလုင်, တမ်ဒုင်တမ်ပျိဒီးတမ်ဒီးတမ်လင် အိင်ဝဲ (၄၁) ကလုင်, အါန့အန့ ဆန်ဖိကီဖိအ ကလုင်လုင်ဒိင်ပှ်ဒိင်, အကဲဘုးထီင်လါအစါကလီ

ကီသူလုလီချာန်သးသုန်ပှ်ဝဲကျိခိင်န့, မုန်တြိကီရုန်ဒီးချာန်လွံထုင်သုန်ပှ်ခိင်န့, တမ်ဒီးသအဆန်ဖိကီဖိကရ်ဒီးခဲစါဒီးသကိးတမ်ဂီ ဖဲတမ်ကုင်လီတင်ပိင်ဒီးလတမ်ဒုးအိင်ထီင်ချာန်မုန်သူပျံင်တမ်မဲလင်ဆန်ဖိကီဖိသုန်ပှ်ဖဲ မုန်တြိကီရုန်, တမ်ဂီ-ခဲစါ

တူကွံင်တကလုာ်လၢကီုသုလုာ်ဟီုကဝီု လၢမိာ်ပာ်
ဖံဖုစုာ်နဒ်ဒီးဟ်လုာ်ဟ်ပွၤ အိၣ်ဒီးလၢဟီုကဝီုအံၤအ
ပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယံၤ ခိၣ်န့ၣ်ဘၣ်မုာ်ဘၣ်ဒါဒီးပုၤ
လၢအဟူးဂဲၤရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ၣ်တၢ်မူတတၢ်, လီၤ
ခၢၣ်သး. မုၢ်တြီၢ်ကီုရၣ်, ချၢၣ်လွံၢ်ထုၣ်ကီုရၣ်သ့ၣ်ပုၤ
ဝဲၤကျိၤပုၤဘၣ်မုာ်ဘၣ်ဒါယုာ်ဒီးကညီဖိခိၣ်ယၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီ
တၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်) ဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်, ရဲၣ်
ကျဲၤဟူးဂဲၤလၢတၢ်ကပာ်ပနီၣ်ဟီုကဝီုအံၤအမ့ၢ်
ပျဲပူၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိသ့ၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ လၢစးပထုဘၣ် ၂၈-၂၉ သီ, ၂၀၁၂ နံၣ်
ကီုသုလုာ်လီၤခၢၣ်သးသ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤ, မုၢ်တြီၢ်ကီုရၣ်
သ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤ, ချၢၣ်လွံၢ်ထုၣ်သ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤ, ကီုသုလုာ်
တၢ်ဒီးသအတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိကရၢ, ဒီးကညီဖိခိၣ်
ယၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ အိၣ်ဖျိၣ်ကူၣ်လိာ်
တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်ဖဲ မုၢ်တြီၢ်ကီုရၣ်တၢ်လီၤတတီၤဒ်သိး
တၢ်ကယုသကိးကျဲၤလၢတၢ်ကဒီးသအဒီးရဲၣ်သဲကတီၤ
က့ၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိကရၢဒ်ပုၤဒ်ပုၤအကၢတဖၣ်
အဂီၢ်လီၤ. တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတ
ကီုခါတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးအဆၢကတီၢ် တၢ်မၤဝဲၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤ

ကွၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်ခူၣ်လၢာ်ခူၣ်လု, တၢ်ခူၣ်
ဟီုလၢာ်, တၢ်မၤသ့ၣ်, တၢ်သ့ၣ်ရီၤဘၣ်ဖးလဲၤဖးကွၢ်,
ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခးဆါအိၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိ တၢ်ပိာ်
ထွဲထီၣ်အခံၤလၢသ့ၣ်ပုၤဒီးထံကျိထံကွၢ်တဖၣ်ဟးဂီၤ,
တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိအကျဲတဖၣ်ဟးဂီၤ အဆၣ်အိၣ်လီၤ
ကအံၣ်လီၤ, သၣ်ဝဲၤလီၤဒီး, အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအလီၢ်
ကအံၣ်လီၤ, အစၢကလီၤတူၢ်သံကွၢ်ဝဲၤလၢပကီုသုလုာ်
အဟီုကဝီုပူၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တကးဘၣ်ဒုဖိသဝီဖိအ
ဟီုခိၣ်ကပံာ်လၢမိာ်ပာ်ဖံဖုဟ့ၣ်သါတ့ၢ်အိၣ်တဖၣ်ကလီၤ
မၢ်ကွၢ်ဝဲၤဆူ ပုၤဒ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ ပုၤမၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တဖၣ်
အစုပူၤ, အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တကဲထီၣ်ဘၣ်လၢဟီုခိၣ်က
စၢ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်တဘျီ
အံၤ တၢ်သးလီၤပလိာ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲၤဒ်ဒီးတၢ်ဆၢတဲာ်ဟ်
ပနီၣ်လၢ ကဒးအိၣ်ထီၣ်ဝဲၤပျဲပူၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီု
ဖိသ့ၣ်ပုၤကိးဝဲၤအမံၤလၢ “ချၢၣ်မုာ်သုပျံာ်ပျဲပူၤတၢ်မံၤ
လၢဆၣ်ဖိကီုဖိသ့ၣ်ပုၤ” အဟီုကဝီုန့ၣ်လီၤ.

သရၣ်စီၤမၤဘျီထု, ခ့ၣ်ဟီုခိၣ်ကပံာ်ဒီး
သ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤအဝဲကျိၤခိၣ်စံးဝဲၤဒ်လၢ, “ဖဲတၢ်စးထီၣ်
ရဲၣ်ကျဲၤဟူးဂဲၤလၢတၢ်ကဒးအိၣ်ထီၣ် ချၢၣ်မုာ်သုပျံာ် ပျဲ

ဖဲတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါသ့ၣ်ပုၤဒီးတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိအကလုာ်လၢအအိၣ်ဖဲချၢၣ်မုာ်သုပျံာ်ပျဲပူၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီုဖိသ့ၣ်ပုၤ
ဟီုကဝီုအဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်

ပျူတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိသုဉ်ပျ လာအဝဲသုဉ်ဟီဉ် ကဝီအဆာကတီ ကမျာအကျါတနီ၊ ခီဖျိတသုဉ် ညါတော်ရဲဉ်တော်ကျဲလီတော်လီဆဲးအယိ အတော်သုဉ် ဆုဉ်သးဂဲလတ်ဟ်ဖျိဉ်မသကိးဆိဉ်ထွဲတော်ရဲဉ်တော် ကျဲစ့ဝဲန့ဉ်လီ၊ တနီဘဉ်ယိဉ်ဝဲလတ်မုဉ်ဒုဉ်တော်ကုဉ် တရဲးတော်ရဲဉ်တော်ကျဲတခါ လာပျကဆါအိဉ်ကွဉ်အ ဟီဉ်ခိဉ်ကဟံ၊ အထံအကီဉ်ဒုဉ်လဲဉ်န့ဉ်အိဉ်ဝဲလီ။”

ဒ်လဲဉ်ဂုန့ဉ်တော်သုဉ်ညါဘဉ်လာတုမုဉ်ခိဉ်နာ ဘဉ်မူဘဉ်ဒါလီတဲနာဟ်အီတဘျီခံဘျီဝံအလီခံ အဝဲသုဉ်နာဟ်ထီဉ်ကုဝဲဒီးအိဉ်ကုဒီးတော်သုဉ်ဆုဉ် သးဂဲ၊ တော်ဟ်ဖျိဉ်မသကိးတော်၊ တိစာမစာပျဘဉ် မူဘဉ်ဒါလာကျဲအါမံဒ်အမုဉ်ဝံစာယိးစာတော်၊ ဟးဒုး နဲဉ်ကျဲ၊ တုဉ်ဆါအသးတုလတ်ရဲဉ်တော်ကျဲဝဲဝဲတဲဉ် ဝဲတစန့ဉ်လီ၊ မုဉ်လတ်စုဉ်ကိးဝဲလတ်ရဲဉ်တော်ကျဲအံ၊ ကကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ်ဝဲ တုအမိလံမိပျဖျါထီဉ်တစု လာအဆိအချ န့ဉ်လီ။

ဒ်သိးတော်မအမိလံမိပျကဖျါထီဉ်ဒီးတော် ထံဉ်တော်သးလီပလိဉ်ကအိဉ်ထီဉ်လာပျဘဉ်မူဘဉ်ဒါ ဒီးလီကဝီဖိအဘဉ်စာအဂီ တော်ဟူးတော်ဂဲခိဉ်သုဉ် လတ်မအီတဖဉ်မုဉ်ဝဲ၊ တော်ကုဉ်လိဉ်တုဉ်ပိဉ်ဒီးလီ ကဝီဖူဖိသဝီဖိကမျာလာအအိဉ်ဝဲတရဲးပျကွီအချာ မုဉ်ဂု၊ ပျကွီအပျမုဉ်ဂု ဘဉ်ယးတော်ဒုးအိဉ်ထီဉ် ချဉ်မုဉ်သုဉ်ပျပျပျတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိသုဉ်ပျအဂု၊ တော်လီဟုဉ်တော်သုဉ်ညါနာဟ်လာလီကဝီဖူဖိသဝီ ဖိကမျာဒီးတော်ဟ်လီသကိးတော်သိဉ်တော်သီတော်ဘျာ၊ တော်ထီဉ်မနီဉ်မယါကု၊ ပျပျတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိ သုဉ်ပျ အဆာတလီဒီးတော်ဟ်ပနီဉ်အီ၊ တော်ထီဉ်မနီဉ် မယါကုဒုသဝီပျထူလံဖိအကီ ဒီးတော်လုအိဉ်နီ ခိသးသမူအဆာတလီ လာအဘျးစဲလိဉ်အသးဒီးချဉ် မုဉ်သုဉ်ပျ ပျပျတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိသုဉ်ပျ အဟီဉ် ကဝီတဖဉ်၊ တော်ဒုးအိဉ်ထီဉ်တော်ကဟုကယဉ်ဒီးတော် ဒီးသတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိကရူ ယုဉ်ဒီးကံစိတော် သုတော်ဘဉ်အကလုဉ်ကလုဉ်၊ တော်လီကွီစုဉ်ကယဉ်

ထံဉ်လိဉ်အိဉ်သကိးဒီးဒုးသုဉ်ညါလီကဝီခိဉ်နာပျဘဉ်မူဘဉ်ဒါဘဉ်ထွဲတော်လဲလီမတော်ယုသုဉ်ညါသုဉ်ပျဒီးတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိ အကလုဉ်လာအအိဉ်ဝဲချဉ်မုဉ်သုဉ်ပျပျပျတော်မံလတ်ဆန်ဖိကီဖိသုဉ်ပျ၊ တော်ဂဲ-ခဲဉ်

ဒီးယုသုဉ်ညါမနီဉ်မလါကုတၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိ လၢပျဲပူတၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိသုဉ်ပှါအပူ၊ တၢ်ယု သုဉ်ညါမနီဉ်မလါဒူဖိသဝီဖိလၢအအိဉ်ဝးတရံးပျဲပူ တၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိသုဉ်ပှါတဖၣ်အတၢ်လုာ်အိဉ်နီၢ် ခိသးသမူအကျိအကျဲ၊ တၢ်ဆိဉ်ထွဲ မၤစၢဒူဖိသဝီ ဖိလၢအအိဉ်ဝးတရံးပျဲပူကွါတဖၣ်အတၢ်လုာ်အိဉ်နီၢ်ခိ သးသမူဒ်အမ့ၢ်၊ တၢ်ဘုဉ်ပနံၢ်၊ တၢ်တိထီဉ်စံၢ်၊ တၢ် မၤဂုထီဉ်ကုထံဘီ၊ ဘုဖိဟ်ကီၢ်အတၢ်တိကွါတဖၣ် ယုဉ်ဒီး တၢ်ယုန့ၢ်ကျိဉ်စုတၢ်ဆိဉ်ထွဲမၤစၢလၢ တၢ်က မၤဆူဉ်ထီဉ် ချၢဉ်မုဉ်သုပျံဉ် ပျဲပူတၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ် ဖိသုဉ်ပှါအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။

ဒူသဝီအဂီၢ်ထံးစါပီၢ်

ကမုၢ်ဒီးဒူဖိသဝီဖိ လၢအအိဉ်ဆိးဝးတရံး ချၢဉ်မုဉ်သုပျံဉ် ပျဲပူတၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိသုဉ်ပှါတ ဖၣ်အတၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူဒီးတၢ်မၤခိဉ်သုဉ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဖဲး အိဉ်ခုးန့ၢ်လီၤ။ ဒူဖိသဝီဖိတနီၤလၢအအိဉ်ဘူးဒီးထံ ကျိတဖၣ် ဖဲတၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ် လဲၤဂုအိဉ်စ့ၢ်ကီး (ထူ) လၢအစု လၢတနံၤဂီၢ်တနံၤဂီၢ်၊ တနီၤသုဉ်ဆါအိဉ် စ့ၢ်ကီးသဘျုဉ်လၢဉ်၊ သဲးသဉ်၊ ဒုဆါအိဉ်မၢ်အံး၊ ဒီး တန့သုဉ်လၢကမၤန့ၢ်ဘၣ်အကသံဉ်ပှါ၊ မိၢ်ကံၢ်ပှါတဆံး တက့ၢ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။ မုၢ်ကျိလဲၤကွၢ်တၢ်မၤခိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ် လၢတၢ်လုာ်အိဉ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်တအိဉ်ဘၣ်။ ဒူသဝီ လၢအိဉ်ဝးတရံးချၢဉ်မုဉ်သုပျံဉ်ပျဲပူတၢ်မံလၢဆၢဖိ ကီၢ်ဖိသုဉ်ပှါခဲလၢအိဉ်ဝဲ ၃၈ ဖျၢဉ်၊ ဟံဉ်ခိဉ်ခဲလၢဉ် ၆၀၂ ဖျၢဉ်၊ ပှါနီဉ်ဂံၢ်ခဲလၢဉ် ၃,၆၆၇ ဂၤ၊ ပိာ်မုဉ် ၁,၈၇၇ ဂၤ၊ ဒီးပိာ်ခွါ ၁,၇၉၀ ဂၤန့ၢ်လီၤ။

ဒူသဝီလၢအိဉ်ပျဲပူပူ (၃) ဖျၢဉ်လၢအမ့ၢ် မိ ထဉ်၊ မဲးတိခံဒီးမဲးသုဉ်ခံသဝီန့ၢ်လီၤ။ သဝီ ၃ ဖျၢဉ်အံၤ တၢ်ဆါဟံဉ်တအိဉ်ဘၣ်၊ တဘူးစ့ၢ်ကီးဒီးတၢ်ဆါဟံဉ် ဘၣ်။ တၢ်ဆူးတၢ်ဆါမ့ၢ်အိဉ်ထီဉ်တမံမံ မ့တမ့ၢ်လၢ တၢ်ဆါဒိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ်ဘၣ်န့ၢ် ကူစါဝဲလၢကသံဉ်သုဉ်ဂံၢ် ဝဉ်စဲအကျဲဒ်မိၢ်လုာ်ပာ်လၢတၢ်နံၤပာ်အိဉ်ဝဲအသိးဒီးတ

ဘျီဘျီ လဲၤပူအိဉ်စ့ၢ်ကီးကသံဉ်လၢသဝီအိဉ်ဘူးဒီး အီၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ။ ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢဒီးတၢ်ကူစါယါ ဘျီခိဖျိထာဉ်ဝံချၢပှါဘၣ်မုဘၣ်ဒါလၢအဟူးဂဲလၢပျီပူ ဘၣ်ဆၢတမ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ပျဲ၊ တၢ်ချူးဆါချူးကတီၢ်လၢ အဝဲသုဉ်အဂီၢ်ဘၣ်။ တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဒိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ်အိဉ် ထီဉ်လၢအဝဲသုဉ်ကူစါဝဲတသ့ဘၣ်တခီ ဆှာဝဲဆူဝါခဉ် ဒါတၢ်ဆါဟံဉ် မ့တမ့ၢ် ယုကျဲဒီးဆှာဝဲဆူဝါပူအိဉ်တ နီၤန့ၢ်လီၤ။

သဝီ (၃) ဖျၢဉ်အကျိတီဖုဉ်ကွီ (၄) တီအိဉ် ဒုဉ်ထဲ မဲးတိခံသဝီ တဖျၢဉ်စီန့ၢ်လီၤ။ သုဉ်ဘိဉ်သး စံၢ်၊ ဖိဒံဖိသုဉ်လၢကဟးထီဉ်ကွီ လၢတၢ်လီၢ်အဂၤစ့ၢ် ကီးစ့ၢ်ဒိဉ်မးအယိ လၢတၢ်ကုဉ်ဘၣ်ကုဉ်သ့တကယအ လီၢ်အိဉ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤဂုထီဉ်အီၤန့ၢ်လီၤ။

တၢ်လီၤဘၣ်ယိဉ်ဒီးတၢ်မပျဲမးဖုး

လၢတၢ်ယုထံဉ်သုဉ်ညါဒီးမနီဉ်မလါအဖိခိဉ် တၢ်လီၤဘၣ်ယိဉ်ဒီးတၢ်မပျဲမးဖုးတၢ်မံလၢဆၢဖိ

တၢ်ပညိဉ်လၢတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ပျဲပူဆၢဖိကီၢ်ဖိသုဉ်ပှါအံၤမၤဒ်သိးက ဒီးသဒါကုၤသုဉ်ပှါဟံဉ်ခိဉ်ကပံာ်ဒီးတၢ်မၤကဆၢဖိကီၢ်ဖိမံလၢလၢ ကုဉ်ပနံဉ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ။ တၢ်ဂီၤ-ခုဇာ်

ကိတ်ဖိဒီးသုဉ်ပှ် ခါလာဆူညါအဂီၢ်ဒ်မုာ်ဝဲ, မုာ်ကျိၤဝဲ ကွာ်တၢ်န့ၣ်ထူဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်အတၢ်မၤ, တၢ်မၤကၤသ့ၣ် လၢအတဖိးမံလိာ်အသးဒီးကိတ်သုလုသ့ၣ်ပှ်သဲစးတၢ် ဘျၢ, တၢ်ခးဆါအိၣ်တၢ်မံလိာ်ဆၣ်ဖိကိတ်ဖိ, ဒီးတၢ် န့ၣ်ထီၣ်ကျဲမုာ်ကျဲဘိလၢပျံၤကွီၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်န့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိ တၢ်ဘျၢလၢဒုသဝီအိၣ်ဆိးဖဲချၢၣ်မုာ်သုပျံၣ်ပျဲပူၤတၢ်မံ လိာ်ဆၣ်ဖိကိတ်သုဉ်ပှ်အပူၤဒီးအယၤတဖၣ်ကဘၣ်လူၤ ပိာ်မၤထွဲအဂီၢ်လီၤ.

- ၁. တၢ်ကဘၣ်ဖဲဒုလီၢ်သံၣ်လီၢ်လၢတၢ်ဖဲတ့ၢ်အိၤ, တ ဘၣ်ဖဲလဲာ်ထီၣ်အိၤလၢဘၣ် ဒီးတဘၣ်သ့ၣ်လီၤနံၤ ထီတၢ်မုာ်တၢ်ဘိတဖၣ်လၢဒုလီၢ်အပူၤဘၣ်.
- ၂. လုၤတက့ၤတၢ်တဘၣ်တိလဲာ်ထီၣ်စံာ်လီၢ်ဒီးတၢ်သ့ၣ် တၢ်ဖျးအလီၢ်အသီလၢပျံၤကွီၤပူၤဘၣ်. စံာ်လီၢ်ပျဲ လီၢ်ဒီးနံၤထီတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကျိးတဖၣ် ကဘၣ်အိၣ် ဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယါဒီးတၢ်အုၣ်သးလီၤတၢ်လီၤဆဲး.
- ၃. သဲးကျိး, သဘျုၣ်ကျိး, တိာ်ရၣ်ကျိး လၢအိၣ်သ့ၣ် ထီၣ်တ့ၢ်အသးလၢပျံၤကွီၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ကျိပျီအိၣ်သ့ တုၤ (၅၀ ကး) ဘၣ်ဆၣ်သ့ၣ်လီၤအသီတသ့လုၤ တက့ၤဘၣ်.
- ၄. ကျိသ့ၣ်, ဝၣ်, ဝုာ်, သ့ဒၣ်ထဲလၢဟံၣ်ယိဒီးဒုသဝီ တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်လိာ်အဂီၢ်, ဘၣ်ဆၣ်လုၤတက့ၤ တၢ်တဘၣ်ကျိဆါအိၤဘၣ်.
- ၅. ကွဲစိ, ကနဲစိ, မာ်အံး, တန့သ့ၣ်မၤအိၣ်သ့, ဘၣ် ဆၣ်တဘၣ်မၤဘၣ်ဒိမၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပှ်ဘၣ် ဒီးတ ဘၣ်မၤပျံၤမၤဖုးဆၣ်ဖိကိတ်ဖိဘၣ်.
- ၆. တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢမၤဘၣ်ဒိသ့ၣ်ပှ်, ဆၣ်ဖိကိတ်ဖိသ့ၣ် တဖၣ် လုၤတက့ၤတၢ်တဘၣ်ဆါအိၤဘၣ်.

- ၇. ပှ်အိၣ်လၢပျံၤကွီၤပူၤတဖၣ် တဘၣ်ကွဲန့ၣ်လီၤပှ်အ သီလၢကဟဲအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲပျံၤကွီၤပူၤဘၣ်.
- ၈. ပှ်အိၣ်လၢပျံၤကွီၤပူၤတဖၣ် ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်သကိးမု ငါလၢကဒိသဒါကွဲပျံၤကွီၤအဂီၢ်.
- ၉. ပှ်အိၣ်လၢပျံၤကွီၤပူၤတဖၣ် တဘၣ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ ဒီးကွဲန့ၣ်ပှ်တၢ်ချၢလၢ ကဟဲန့ၣ်မၤဟးဂီၤပျံၤကွီၤဘၣ်.
- ၁၀. လုၤတက့ၤတၢ်တဘၣ်တ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျုၣ်တၢ်ဘါလီၢ် အသီလၢပျံၤကွီၤပူၤဘၣ်. (တိာ်နီၣ်- အခိပညီတ မုာ်ဝဲဒၣ်တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးအယာ်လၢကသ့ၣ်ထီၣ် တၢ်ဘျုၣ်တၢ်ဘါတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အသီလၢအဒုသဝီ ဟီၣ်ကဝီၤပူၤဘၣ်.)
- ၁၁. လုၤတက့ၤတၢ်တဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်မုာ်ကျိၤဝဲကွာ် တၢ်တိာ်ကျဲတဖၣ် လၢကမၤဟးဂီၤန့ဆၣ်တၢ်အိၣ် ယၤဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်လၢပျံၤကွီၤပူၤဒီးပျံၤကွီၤအဆါဟီၣ် ကဝီၤပူၤဘၣ်. (အဒိ, တၢ်န့ၣ်ဟီၣ်လၢ, တၢ်မၤ ကၤသ့ၣ်, တၢ်မၤကၤတၢ်မံလိာ်ဆၣ်ဖိကိတ်ဖိ)

ဒုဖိသဝီဖိအိၣ်လၢ ပျဲပူၤတၢ်မံလိာ်ဆၣ်ဖိကိတ် ဖိသ့ၣ်ပှ်အပူၤဒီးအချၢတဖၣ် အိၣ်ဝဲဒၣ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ် ကညီဒိကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢတဖုၤအိၣ် အတၢ်ပတၢ်ပြးအဖိ လၢန့ၣ်လီၤ. အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢလီၢ်ခၢၣ်သးသ့ၣ်ပှ်ဝဲကျိၤအ တၢ်တိခိၣ်ရိၣ်မဲအဖိလၢလီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကဆိၣ် ထွဲမၤစၢက့ၤပှ်လီၢ်ကဝီၤဖိအဂီၢ်ဆူမဲၣ်ညါတၢ်ကဘၣ် ကွာ်ထံဆိကမိၣ် ဒီးယုကျဲလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိၣ် ထွဲမၤစၢတၢ်တိာ်ကျဲ လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ် ခိသးသမုအကျဲဒ်သိးအသုတဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟးဂုာ် ဟးဂီၤလၢန့ဆၣ်တၢ်အိၣ်ယၤဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်အဂီၢ် လၢပှ် လၢအဒိးသန့ထီၣ်အသးလၢ ချၢၣ်မုာ်သုပျံၣ် ပျဲပူၤတၢ် မံလိာ်ဆၣ်ဖိကိတ်ဖိသ့ၣ်ပှ် ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်ယၤတ ဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ■

တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှ်အကျိၤအကျဲၤလၢကီၢ်သုလုၤအပူၤ

သုလုၤကီၢ်တုၤ

သ့ၣ် ပှ်မ့ၢ်န့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤလုၢ်ဒိၣ်ပှ်ဒိၣ်, မ့ၢ်ခိၣ်တဖၣ်လၢကညီပှ်ထူလံၤဖိအတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ, ယုၣ်ကတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ, ဒီးလုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်အိၣ်စံၣ်အိၣ်ကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲထံလီၢ်ကီၢ်ပှ်တၢ်ဒုးတၢ်ယၢၤ, တၢ်ယုၢ်မ့ၢ်ဖျါဒီးတၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အဆၢကတီၢ်ဒုၣ်လဲၣ် သ့ၣ်ပှ်မ့ၢ်တၢ်အိၣ်ကဒုၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးအလီၢ်အကါဒိၣ်တတီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤက့ၤသ့ၣ်ပှ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, တၢ်ကဟုကယၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤတၢ်မူအါကလုၢ် ဒ်ထံရူၢ်ကီၢ်သဲးအတၢ်ဂဲၤလိာ်တခါ လၢတၢ်ကမၤလၢပျဲၤထီၣ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်, တၢ်ခိၣ်ဆၢက့ၤကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ဖိၣ်ပျံၤသန့လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြဲးန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤအဖီခိၣ် ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါအတၢ်ဂဲၤလိာ်လၢတၢ်မၤလီၤကဆုၣ်ကွံၣ်န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ်, လၢကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပှ်ဝဲၤကျိၤအတၢ်တီခိၣ်ရဲၣ်မဲဒီးတၢ်ထုးစုနဲၣ်ကျဲၤအဖီလၢ် တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်

ဒီးဟ်ပနီၣ်က့ၤဖိးသဲးတၢ်ပၤတၢ်ပြဲး ဒီးတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှ်အကလုၢ်ဒ်အမ့ၢ် သ့ၣ်ပှ်ပျံၤက့ၤ, ပျဲပှ်တၢ်မံၤလၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှ်ဒီးပှ်တတၢ်သ့ၣ်ပှ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဒီးသဖျါဒီးသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤန့ၣ်ဆၢတၢ်မူတတၢ်, သ့ၣ်ပှ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဒုးမူထီၣ်က့ၤတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အဂီၢ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲၣ်သ့ၣ်ပှ်, န့ၣ်ဆၢတၢ်ဟးကသ့ၣ်ကသီဒီးတၢ်လဲၤမၤလီၤန့ၣ်တၢ်အလီၢ်ဒ်ပှ်ဂ့ၢ်ဝီဖိးသဲးစးသန့တခါအသိး လၢခွဲၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ပၤတၢ်ပြဲးဟီၣ်ကဝီၤဖဲ ဒုသထူၣ်, တီအူ, ချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ်, ဘျဲးဒဲၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်, ဒုပျၢ်ယၢ်ဒီးဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၤတၢ်ပြဲး, တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဟ်ပနီၣ်က့ၤသ့ၣ်ပှ်အကလုၢ်

သ့ၣ်ပှ်အကလုၢ်လၢတၢ်ပၤတၢ်ပြဲး, တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဟ်ပနီၣ်အီၤဒ်ခွဲၣ်အဲၣ်ယုၣ်သဲးစးတၢ်မၤကျဲၤ လၢခိကရဲးဆၢတဲာ် ဒီးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အီၤတဖၣ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်ဝဲ, သ့ၣ်ပှ်ပျံၤက့ၤ, ပျဲပှ်တၢ်မံၤလၢ်ဆၢဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှ် ဒီးပှ်တတၢ်သ့ၣ်ပှ်န့ၣ်လီၤ.

မ့မ့ကသံဉ်သုဉ်ဂံဝဉ်စသုဉ်ပု၊ န့ဆဉ်တံဟးက သုဉ်ကသီဒီးတံလဲမလိန့တံအလီတခီ လာခုဉ် အဲဉ်ယုဉ်သဲစးတံပဉ်နီဉ်အကျိအကျဲလခီကရဲးပ တီ၊ မ့တအိဉ်ဒီးဝဲဘဉ်ဆဉ်၊ မ့တံဖံးတံမအလု လံလတံမတံအီလမိစိပယဉ်လံလံန့ဉ်လီ၊ သုဉ်ပုအကလုဉ်ဒီးတံမအိဉ်ပသဲစးဖိလံစံဉ် ဘဉ် တံကွဲးဖျါထီဉ်အီဖလလံအသိးန့ဉ်လီ၊

၁. သုဉ်ပုပျံကွီ

မ့သုဉ်ပုတံလီတံကျဲလအိဉ်ဖဲကီသုလု သုဉ်ပုဝဲကျဲအတံတိခိဉ်ရိဉ်ဖဲ၊ တံစိတံကမိဒီး တံပဆုရဲဉ်ကျဲအဖိလံန့ဉ်လီ၊ တံပဆုရဲဉ်ကျဲ သုဉ်ပုပျံကွီအတံပညိဉ်ခိဉ်သုဉ်မ့ဒ်သိး တံကထုး ထီဉ်မကသုဉ်ဖဲတံလီလအကြးအဘဉ်လတံက ဒီးန့ဉ်ကျိဉ်စတံဟဲ နုဉ်လာခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်တံကရက ရီဒီးတံပဆုအတံဟူးတံဂဲအဂီ၊ လတံကမ ဂုထီဉ်ကုသုဉ်ပုတံလီတံကျဲလတံရဲဉ်သဲကတီ ကုတံမုအါကလုဉ်အဂီ၊ ဒီးတံကဆိဉ်ထွဲကုပု ဂုဝီ၊ ထံကျိထံကွဉ်ဒီးန့ဆဉ်တံမုတတံဖံးတံမ အတံလဲတရံးအသး လတံမစကုလီကဝီက မျါအါဂအတံအိဉ်မုဆိးပအဂီန့ဉ်လီ၊ တံပဆု

ရဲဉ်ကျဲသုဉ်ပုပျံကွီကတုထီဉ်ထီဉ်ဘးဒီးတုလီတီ လီအဂီ၊ ကီသုလုသုဉ်ပုဝဲကျဲပလီတံမကျဲဒ် အမ့ တံကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်သုဉ်ပုကျဲသန့ (ဖိလံစံဉ်)၊ တံဟ့ဉ်တံသုဉ်ညါနံပဆုကမျါဒီးတံကရကရီပု ဘဉ်မုဘဉ်ဒါတဖဉ်အအိဉ်၊ တံသုဉ်လီဘုလီအါ ထီဉ်သုဉ်၊ ဒီးတံယုသုဉ်ညါသမံသမိးဒီးမနီဉ်မယါ ကုသုဉ်ပုတံအိဉ်ယုအတံဟူးတံဂဲတဖဉ်န့ဉ်လီ၊

ကျဲသန့ဖိလံစံဉ်လတံဘဉ်လုပိဉ်မထွဲသုဉ်ပုပျံ ကွီအပူတဖဉ်မ့ဝဲ၊

- လီကဝီဖုဖိသဝီဖိလအအိဉ်ဘူးဒီးသုဉ်ပုပျံကွီ လတံဒုဉ်စအစီစုယံ (၁၀) တဉ် မ့တမ့ (၂) ကံလိမံထာဉ်ဝးဝးတဖဉ် အိဉ်ဒီးတံခွဲးတံယဉ်လ ကလဲယုအိဉ်သုဉ်ပုတံအိဉ်ယု ဒီးလဲနုဉ်လီ ဟံးန့ဉ်သုဉ်ဖဲသုဉ်ပုပျံကွီပု ဒ်တံပဉ်နီဉ်အိဉ် ဝဲအသိး သုဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီ၊
- ဟံဉ်ဒုဉ်ပီထာလအအိဉ်စီစုစုယံဒီးသုဉ်ပုပျံ ကွီ (၁၀) တဉ် မ့တမ့ (၂) ကံလိမံထာဉ်ဝးဝး တဖဉ် တံဟ့ဉ်အီတံပျဲလကမန့ဉ်သုဉ် (၅) တဉ် လတံကတုဟံဉ်တုပီအဂီလီ၊ မ့မ့ပုတတံ သုဉ်ထီဉ်တံလိဉ်ဘဉ်ဒ်အမ့ကွီ၊ သရိဉ်၊ ဖုဉ်ဒီး

ဝဲတံလီဆုဉ်ပုဒီးလီထီဉ်မနီဉ်မယါကုသုဉ်ပုအဆကတီ၊ တံဂီ-ခဲဖဲ

တံသုဉ်လီသုဉ်အကလုဉ်ကလုဉ်လာသုဉ်ပုလီဟံလီပျီအလီ၊ သဝီပု၊ သဝီယုဒီးထံကွဉ်ခဲတံလီ လကညီကီဉ်စံဉ်အပု၊ တံဂီ-ခဲဖဲ

တံဆိဟံတဖၣ်အဂီၢ် တံဟ့ၣ်အီၤတံပျဲ (၁၀) တၣ် ဖဲသ့ၣ်ပှၢ်ပျဲကွီၤပူၤ ဒီးမ့ၢ်လၢပျဲကွီၤချၢတခီ တံဟ့ၣ်အီၤတံပျဲ (၁၅) တၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်နီၣ်ဂံၢ် နီၣ်ဒူးမ့ၢ်တလၢတလီၢ်လၢတံသ့ၣ်ထီၣ်တံလိၣ်ဘၣ် အဂီၢ်တခီ, အလီၢ်အိၣ်လၢတံကဘၣ်ပျဲအီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အသိး, ပုၤတတၢ်အံၤတဖၣ် တလိၣ်ဟ့ၣ်တံခိ တံသ့ၣ်ဆူကီၢ်သ့ၣ်လုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤအအိၣ်ဘၣ်. ဖဲအ ဝဲသ့ၣ်တံခွဲးတံယၢ်အိၣ်လၢ ကလဲၤယုၤအိၣ်ဒီးမၤန့ၢ် သ့ၣ်လၢပျဲကွီၤပူၤအသိး, အမူၤဒါအိၣ်လၢကဘၣ် ပၣ်ပုၤမၤသကိးတံလၢသ့ၣ်ပှၢ်အတံဂုၤထီၣ်ပသီ ထီၣ်တံဖံးတံမၤအပူၤ လၢတံအံးထွဲကွၢ်ထွဲသ့ၣ် ပှၢ် ဒီးဒီသအသ့ၣ်ပှၢ် ခိဖျိတံဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတံဒီး သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤပျဲဘၣ်မူဘၣ်ဒါန့ၣ်လီၤ.

- မ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤဒုသဝီလၢအအိၣ်စိၤစုၤယံးဒီးသ့ၣ်ပှၢ် ပျဲကွီၤအါန့ၢ်ဒီး (၁၀) တၣ်တဖၣ်န့ၣ် အလီၢ်အိၣ် လၢကဘၣ်ပျဲန့ၢ်သ့ၣ်ဖဲတံဟံၣ်ပနီၣ်အလုၢ်အပူၤ အသိး, ဒီးတကတီၢ်ပီၤ ကဘၣ်ဟ့ၣ်တံခိတံသ့ၣ် န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဒုသဝီဒီးပုၤတတၢ်အံၤတဖၣ် အမူၤဒါတအိၣ်လၢကဘၣ်ပၣ်ပုၤမၤသကိးတံလၢ သ့ၣ်ပှၢ်အတံဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တံဖံးတံမၤအပူၤ ဘၣ်အယံ, အဝဲသ့ၣ်တံခွဲးတံယၢ်တဖၣ်သိးလိၣ် အသးဒီးပုၤလၢအအိၣ်ဘူးဒီးသ့ၣ်ပှၢ်ပျဲကွီၤ, ဖဲပ စံးတံအသိးတလိၣ်ပၣ်ပုၤမၤသကိးတံဘူးဘူး တံတံလၢသ့ၣ်ပှၢ်တံဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တံဖံးတံ မၤအပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

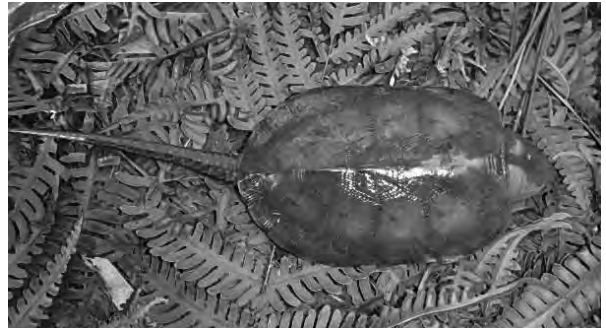
- တံပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပှၢ်ပျဲကွီၤတံဖံးတံမၤလၢ ကီၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤမၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပှၢ် တဖၣ်ပၣ်ပုၤဒီး တံထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်, တံထုး ထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတံဟးထီၣ် (သ့ၣ်ပှၢ်ပနံၣ်တံဖိတံ လံၤလၢအတမ့ၢ်သ့ၣ်ညၣ်), တံထၢတံခိတံသ့ၣ်လၢ သ့ၣ်ပှၢ်အတံဟးထီၣ်အဖီခိၣ်, တံသ့ၣ်လီၤဘၣ် လီၤသ့ၣ်, တံလီၤကွၢ်စူၣ်ကယၢ်ဒီးတံဟးဆၣ် သ့ၣ်ပှၢ်, တံဟံးန့ၢ်ဂ့ၢ်ဝီၤလၢပုၤမၤကမၣ်သ့ၣ်ပှၢ်တံ

ဘျဲသဲးစးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်လၢတံကထုးထီၣ် မၤကၤအီၤအတဝီကဘၣ်အိၣ် (၆) ခိၣ်ယီၢ်ဆူအဖီ ခိၣ် ဘၣ်ဆၣ် ဖဲပျိပူၤတံအိၣ်သးအသိး တဘျီတ ခိၣ် သ့ၣ်လၢအတဝီအိၣ် (၄) ခိၣ်ယီၢ် ဒီး (၅) ခိၣ် ယီၢ်တဖၣ် တံထုးထီၣ်အီၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

- လၢတံမၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျဲကွီၤအဂီၢ်, တံသ့ၣ်ဝဲဒၣ်တံထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်အစ့ဖဲန့ၣ် (၃၀) မျးကယၤန့ၣ်လီၤ. တံသ့ၣ်လီၤဝီၤလီၤသ့ၣ်လၢ တံထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်လီၤဟံၣ်လီၤပျိအလီၢ်, မ့ၢ် တံလီၢ်လၢအလီၤဟံၣ်လီၤပျိဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အလီၢ်န့ၣ် တံဖဲးလီၤပျိဒီးသ့ၣ်လီၤပျဲကွၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်အ ကလုၢ်လၢကီၢ်သ့ၣ်လုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤဆိၣ်တခုၤလၢ တံကသ့ၣ်ဆိအီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ, သ့ၣ်ပဟံၣ်, သ့ၣ်ဖျ, ဒီးသ့ၣ်ကျိကျဲၣ် (သ့ၣ်တလၢ) အကလုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ (၂၀၂၀) နံၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤတံယုၤသ့ၣ်ညါဒီးမၤ နီၣ်မၤယါအစရီအိၣ်ဝဲအသိး, သ့ၣ်ပှၢ်ပျဲကွီၤလၢ ကီၢ်သ့ၣ်ဟံၣ်ကဝီၤ (ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၤကီၢ်ရဲၣ် ၇ ဘၣ်) အပူၤ တံဆဲးလီၤမံၤမၤနီၣ်မၤယါ, တံဟံၣ်ပနီၣ်ဒီး တံဟ့ၣ်လီၤလံၢ်အုၣ်သးဖဲးသဲးစးတံမၤကျဲအသိး ခဲလၢ်အိၣ်ဝဲ (၈၅) ဘၣ် လၢအကျၢ်ဘၢသ့ၣ်ပှၢ် ဟံၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်အကျိၤပျဲခဲလၢ် သၢကကွၢ်ခံက လးယံၤကထီၣ်ဒီးန့ၣ်ကယၤလွံၢ်ဆံ (၃,၀၂၅,၇၄၀) အ့ၤကၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂. ပျဲပူၤတံမံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်

မ့ၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တံလီၢ်တံကျဲအိၣ်လၢကီၢ်သ့ၣ်လုၤ သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤအတံပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤအစိကမိၤအဖီလၢ် န့ၣ်လီၤ. ပျဲပူၤတံမံၤလၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၢ်အံၤ ဘၣ် တံပညိၣ်အီၤလီၤလီၤလၢတံကဟုၤကယၢ်, ဒီသအဒီး သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤတံမူၤအါကလုၢ်အယံ, လၢတံက ငုးအိၣ်ထီၣ်ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၢ် မ့ၢ်တမ့ၢ်တံထုးထီၣ်မၤကၤ သ့ၣ်ဒီးတံန့ၣ်ဟံၣ်လၢ်အတံဖံးတံမၤအဂီၢ် တံဟ့ၣ် အီၤတံပျဲတသ့ၣ်လုၤတက့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢ

ဆည်ဖိကီဖိမဲလ်အါကလုာ်လုာ်ထိုင်နီဒီးအါလုာ်ညီကီဖိကီဖိကီအပူ၊ တာ်ဂါ-ခဲာ်

(၁၉၈၀) နံၣ်လံလံ၊ လီာ်ခါၣ်သးကီာ်သူလုာ်သ့ၣ်ပှါ
 ဝဲကျါနဲၣ်လီာ်ဆူကီာ်ရုၣ်သ့ၣ်ပှါဝဲကျါပှါဘၣ်မူဘၣ်
 ဒါလုာ်ကုးအိၣ်ထီၣ် ဒီးဟ်ပနီၣ်အါထီၣ်က့ၣ်ပျဲပျဲတုာ်
 မဲလ်ဆၣ်ဖိကီဖိသ့ၣ်ပှါလုာ်အကစၢ်အဟီၣ်ကဝီ
 ဒၣ်ဝဲစုာ်စုာ်အပူ လုာ်အအိၣ်ဒီးတုာ်ပညိၣ်လုာ် တုာ်က
 ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၣ်တုာ်မူအါကလုာ်၊ တုာ်ဒီသဒါက့ၣ်တုာ်
 မဲလ်ဆၣ်ဖိကီဖိအကလုာ်လုာ်အကုာ် ဒီးအိၣ်လုာ်တုာ်
 ဘၣ်ယိၣ်အပူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ လုာ်တုာ်ဒီသဒါကဟုာ်က
 ယာ်ကဂ့ၣ်ထီၣ်ဒီးကဆူၣ်ထီၣ်အဂီၢ် သ့ၣ်ပှါဝဲကျါဟ်
 ဖျိၣ်မဲသကိးဒီးကရုာ်ကရုာ်သဘျု ဘၣ်ထွဲကျိၣ်စုာ်
 ဆိၣ်ထွဲမဲၤ၊ ကျါကျဲပီညါဒီးကံာ်စီတုာ်သ့ၣ်ဘၣ်တ
 ဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ လုာ်တုာ်လီၤကွၢ်စုၣ်ကယာ်တုာ်မဲလ်ဆၣ်
 ဖိကီဖိသ့ၣ်ပှါအဂီၢ် သ့ၣ်ပှါဝဲကျါဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲက
 ပှါလုာ်အဘၣ်တုာ်သ့ၣ်ညါအါဒ် (တုာ်ဒီသဒါတုာ်မဲလ်
 ဆၣ်ဖိကီဖိကရုာ်) လုာ်ကဟူးဂဲၤဒီသဒါက့ၣ်တုာ်မဲလ်
 ဆၣ်ဖိကီဖိ ဒီးတုာ်မူအါကလုာ် ဝဲပျဲပျဲတုာ်မဲလ်ဆၣ်
 ဖိကီဖိသ့ၣ်ပှါဖဲကီာ်ရုၣ်တဘျုစုာ်စုာ်ပူန့ၣ်လီၤ။

ဒ်သိးတုာ်မဲလ်ဆၣ်ဖိကီဖိကအိၣ်မူသဘျု၊
 ပူဖျဲးဒီးတုာ်မဲပျဲမဲဖုးအဂီၢ် ကျဲသန့ဖိလ်စံၣ်လုာ်တုာ်

ဘၣ်လုာ်ပိာ်မဲထွဲဝဲပျဲပျဲတုာ်မဲလ်ဆၣ်ဖိကီဖိသ့ၣ်ပှါ
 အပူတဖၣ်မ့ၣ်ဝဲ

- တုာ်တဟ့ၣ်တုာ်ပျဲလုာ်ကထုးထီၣ်မဲကဲသ့ၣ်၊
 တုာ်ကလဲၤယုအိၣ်ခးအိၣ်တုာ်မဲလ်ဆၣ်ဖိကီဖိ၊
 ဒီးတုာ်တသ့ၣ်လီၤမဲပျဲသ့ၣ်လုာ်အပူဘၣ်။ တုာ်မူ
 အါကလုာ်ဒီးသ့ၣ်ပှါတုာ်ဂုာ်ထီၣ်ပသီထီၣ်ဝဲပျဲပျဲတုာ်
 မဲလ်ဆၣ်ဖိကီဖိသ့ၣ်ပှါပူတဖၣ် ဒီးသန့ထီၣ်
 အသးဒ်န့ၣ်ဆၣ်တုာ်မူတတုာ်လဲၤတရံးအကျါအ
 ကျဲဒီးတုာ်ဖဲတုာ်မဲအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ။

ဒ် (၂၀၂၀) နံၣ်သ့ၣ်ပှါဝဲကျါတုာ်ယုသ့ၣ်ညါ
 ဒီးတုာ်မဲနီၣ်မဲယါအစရီအိၣ်ဝဲအသိး၊ ကီာ်သူလုာ်
 ဟီၣ်ကဝီလုာ်ကီာ်ရုၣ်န့ၣ်အပူ ပျဲပျဲတုာ်မဲလ်ဆၣ်
 ဖိကီဖိသ့ၣ်ပှါလုာ်ဆဲးလီၤမဲမဲနီၣ်မဲယါ၊ တုာ်ဟ်
 ပနီၣ်ဒီးတုာ်ဟ့ၣ်လီၤလံာ်အုၣ်သးဒ်ဖိးသဲးတုာ်မဲကျဲအ
 သိးခဲလုာ်အိၣ်ဝဲ (၂၄) ဘၣ်လုာ်အကျါဘာဝဲဒၣ်သ့ၣ်
 ပှါဟီၣ်ခိၣ်မဲာ်ဖိးခိၣ်အကျဲပျဲခဲလုာ် ယုကလီၢ်ယုက
 လးယိးကထီဒီးခွဲကယုသဲဆဲ မ့တမ့ၢ် (၆၆၈,၉၃၀)
 အုကုာ်န့ၣ်လီၤ။

၃. ပုတတသ့ဉ်ပှ်

လၢတၢ်သံဉ်ခွဲဉ်ကတီၤဒီးသဒါကတၢ်မူအါကလုာ်ဒီးသ့ဉ်ပှ်ဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်အဂီၢ်, ကီၢ်သူလုာ်သ့ဉ်ပှ်ဝဲကျိၤဒါလီၤတၢ်မကျဲခိဉ်သ့ဉ်အါဘိအကျါ ပၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုတတသ့ဉ်ပှ်န့ဉ်လီၤ. ပုတတသ့ဉ်ပှ်စံးတၢ်န့ဉ် မ့ၢ်တၢ်ပၣ်ယုာ်မၤသကိးတၢ်ဒီးတၢ်နီၤဟ့ဉ်လီၤလိာ်သးတၢ်န့ၢ်ဘျုးန့ၢ်ဖှိဉ်န့ဉ်လီၤ. မ့ၢ်ယုာ်ကတၢ်ဂုၤထီဉ်ပသီထီဉ်တၢ်တိာ်ကျဲၤတခါလၢလီၢ်ကဝီၤပုတတဒါအဂီၢ်, မ့ၢ်တၢ်မၤဆူဉ်ထီဉ်ပုလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်ဟ်ဖှိဉ်မၤသကိးတၢ်, မ့ၢ်တၢ်မၤဘၣ်လိာ်ဖိဒုကတၢ်မိဉ်န့ၢ်သးလီၤပုလီၢ်ကဝီၤဖိဒီးပုလၢတၢ်ချၢ ဒီးအါန့ၢ်အန့ဉ် ဟ့ဉ်သဆၣ်ထီဉ်ဒီးဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမိၤပုလီၢ်ကဝီၤဖိလၢကမၤတၢ်ဆၢတဲာ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ဒီးဟံးန့ၢ်မူဒါတုၤလီၤတီၤလီၤလၢတၢ်ဟဆၢရဲဉ်ကျဲၤသ့ဉ်ပှ် ဒီးသ့ဉ်ပှ်အတၢ်အိဉ်ယၢလၢကျဲၤလၢအယုာ်ကတၢ်အန့ဉ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ကီၢ်သူလုာ်ပဒိဉ်ဆဲးလီၤမံၤမနီဉ်မၤယါ, ဟ့ဉ်လီၤလိာ်အုဉ်သးဒီးဟ်ပနီဉ်အိၤဖိသဲးစးတၢ်မကျဲတဘျီလံန့ဉ်, ပုတၢ်ချၢမ့ၢ်ဂုၤ, ကူဉ်ပနံဉ်မ့ၢ်ဂုၤ, နီၢ်တဂုၤမ့ၢ်ဂုၤဒီးကရူၢ်ကရၢတဖုမ့ၢ်ဂုၤ မ့တမ့ၢ်လၢပုလီၢ်ကဝီၤဖိဟ့ဉ်အခွဲးဘၣ်န့ဉ် တၢ်န့ၢ်လီၤဟံးန့ၢ်ဒီးထုးထီဉ်သ့ဉ်ပှ်ပနံဉ်တၢ်ဖိတၢ်လံးဒီးတၢ်အိဉ်ယၢတသ့လုာ်တက့ၤဘၣ်န့ဉ်လီၤ.

၆ (၂၀၂၀) နံဉ်သ့ဉ်ပှ်စရီတၢ်ယုသ့ဉ်ညါဒီးတၢ်မနီဉ်မၤယါအိဉ်ဝဲအသိး, ကီၢ်ရူဉ်နွံဘုဉ်အပူၤပုတတသ့ဉ်ပှ်လၢတၢ်ဆဲးလီၤမံၤမနီဉ်မၤယါ, တၢ်ဟ်ပနီဉ်ဒီးတၢ်ဟ့ဉ်လီၤလိာ်အုဉ်သးဒီးဖိသဲးစးတၢ်မကျဲအသိးခဲလၢအိဉ် (၁၉၄) ဘုဉ်လၢအကျါဘၢဝဲဒၣ်သ့ဉ်ပှ်ဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်အကီၢ်ပျဲခဲလၢာ် ၃၂၃,၉၀၀ (သၢကလီၢ်ခံကလးသၢကထီဒီးခွံကယၤယဲာ်ဆံခံ) အုကၢ်န့ဉ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၂၂ နံဉ်အတီၢ်ပူၤ, ပုတတသ့ဉ်ပှ်အသီ (၉၇) ဘုဉ်လၢအဘၣ်တၢ်ပတံထီဉ်အီၤလၢလီၢ်ကဝီၤပုတတလၢကီၢ်ရူဉ်နွံဘုဉ်အပူၤအိဉ်ဒီးဝဲလၢတၢ်သမံသမိးပျဲထံတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဆၢကတီၢ်န့ဉ်လီၤ.

ကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲအါကလုာ်လၢကညီထူလံးဖိဆိးကါဒီးအိၤဒီးတၢ်ထံဉ်န့ၢ်အီၤလၢသ့ဉ်ပှ်ဟ်ကီၢ်အလီၢ်. တၢ်ဂီၤ-ခဲဝဲာ်

၄. ကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲသ့ဉ်ပှ်

မ့ၢ်တၢ်ဟဆၢရဲဉ်ကျဲၤသ့ဉ်ပှ်တၢ်မကျဲတခါလၢသ့ဉ်ပှ်ဝဲကျိၤဆိဉ်တရုဒီးဟ့ဉ်ဂံၢ်ဟ့ဉ်ဘါလၢတၢ်ကဒုးအိဉ်ထီဉ်အီၤဖဲကီၢ်သူလုာ်အပူၤန့ဉ်လီၤ. ကညီပုထူလံးဖိတဖၣ်အိဉ်မူသယဲးဒီးန့ဆၢဒီးသ့ဉ်ပှ်လၢမိာ်စိပာ်ဃဉ်လံလံး လၢတၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူ, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, လၢအကျါပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချၢ ဒီးတၢ်အိဉ်မုာ်ဆိးဟးန့ဉ်လီၤ. ကညီပုထူလံးဖိအိဉ်ဒီးထူလံးတၢ်သ့ဉ်ညါန့ၢ်ဟံး, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်စူးကါန့ဆၢတၢ်မဲတၢ်မါ ဒီးသ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲလၢတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ကသံဉ်ကသီ လၢတၢ်ဒီးသဒါဒီးကူစါယါဘျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ဉ်လီၤ. နံသိးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်သ့ဉ်ညါထူလံးအသုတလီၤမၢ်ကွံာ်တဂုၤအဂီၢ် ကီၢ်သူလုာ်သ့ဉ်ပှ်ဝဲကျိၤဟ်လီၤဝဲတၢ်မကျဲသနူ (ဖိလံစံဉ်) လၢတၢ်ကဒီးသဒါဒီးဟးဃာ်က့ၤသ့ဉ်ပှ်တၢ်အိဉ်ယၢလၢအပၣ်ယုာ်ဒီးကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲသ့ဉ်ပှ်အလီၢ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးတၢ်မၤရဲဉ်ကျဲၤလၢကီၢ်သူလုာ်သ့ဉ်ပှ်ဝဲကျိၤဟ်လီၤဒီးဆိဉ်တရုအါမံၤအကျါ ပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်လီၤထီဉ်မနီဉ်မၤယါက့ၤကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲသ့ဉ်ပှ်ဟီဉ်ကဝီၤ, တၢ်ယုသ့ဉ်ညါဒီးမနီဉ်မၤယါက့ၤကသံဉ်သ့ဉ်ဂံၢ်ဝဲသ့ဉ်ပှ်အကလုာ်, တၢ်ကူစါယါဘျါအကျိၤအကျဲဒ်သိးတၢ်ကသ့ဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီၤက့ၤဖိလံလံးသ့ဉ်ဘီဉ်သးစၢ်လၢခံတစါကသ့အဂီၢ်, တၢ်ထုးထီဉ်မိာ်လုာ်ပာ်

လ်ကသံဉ်သုဉ်ဂံဝဉ်စဲအလံဉ်စိဉ်စုလုအါဂုကသု ဆိးကါအါအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ကတီၢ်အံၤကသံဉ်သုဉ်ဂံ ဝဉ်စဲသုဉ်ပုၤလါလီၤကဝီၤပုၤတတါဒီးခ့ဉ်အဲဉ်ယုဉ်သုဉ် ပုၤဝဲကျိၤလါကီၢ်ရုဉ်ပတီၢ် ဒီးသဖးဒီးဟ်ပနီဉ်က့ၤအါ ခဲလဉ်အိဉ်လံ (၁၄) ဘ့ဉ်န့ဉ်လီၤ. ကသံဉ်သုဉ်ဂံဝဉ် စဲသုဉ်ပုၤအဟီဉ်ခိဉ်ဗဲဉ်ဖဲခိဉ်အကွါပုၤလါကီၢ်ရုဉ်တ နီၤနီၤ တၢ်လီၤထီဉ်မနီဉ်မယါအါမ့ၢ်အိဉ်ဝဲဘဉ်ဆဉ်, ကီၢ်ရုဉ်တနီၤအပူၤတၢ်လီၤထီဉ်မနီဉ်မယါအါလါတၢ် ကဟ်ဂၢ်ဟ်ကျါအါအဂီၢ် အိဉ်ဖဲလါတၢ်မကျဲကတီၢ် အဖးမုၢ်ဒီးန့ဉ်လီၤ.

၅. န့ဆဉ်တၢ်ဟးကသုဉ်ကသီဒီးတၢ်လဲၤမလိသု သးအလီၢ်

ကီၢ်သုလုအပူၤလါပုၤဒီးန့ဆဉ်တၢ်ပံတၢ်လါ, သုဉ်ဒိဉ်ပုၤယိဉ်, တၢ်မဲလဉ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိ, လါပုၤလုပုၤ, လုၢ်လါထုသန့တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထုအလီၢ်အကျဲ, ကစါက လိ, ဒီးထံလီၤဆူတဖဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲမ့ၢ်အိဉ် လါတၢ်လီၤဆဲးဒီးပံးယိဉ်ဒိဉ်န့ဉ် တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်အါ ဆူန့ဆဉ်တၢ်ဟးကသုဉ်ကသီဒီးတၢ်လဲၤမလိသုသး အလီၢ် (Ecotourism) သုဝဲဒုဉ်န့ဉ်လီၤ. န့ဆဉ်တၢ်ဟး ကသုဉ်ကသီဒီးတၢ်လဲၤမလိသုထီဉ်သးအလီၢ်အံၤ

န့ဆဉ်သုဉ်ပုၤတၢ်လီၤလါတၢ်လဲၤမလိသုသးအလီၢ်, တၢ်ဂီၢ်-ခ့ဉ်

လီၢ်ခါဉ်သးကီၢ်သုလုသုဉ်ပုၤဝဲကျိၤဟ်ပနီဉ်ဒီးဟ်ကၢ် ဟ်ကျါမ့ၢ်တအိဉ်ဖဲဘဉ်ဆဉ်, မ့မ့ၢ်လါကီၢ်ရုဉ်တနီၤနီၤ အပူၤ တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ဒီးမနီဉ်မယါတၢ်လဲၤအါန့ဉ်လီၤ.

ကီၢ်သုလုအပူၤဒီးသးန့ဆဉ်တၢ်ပံတၢ်လါဒီး တၢ်ဆဲးတၢ်လါအလီၢ်အကျဲတဖဉ် အသုတန့ဉ်လီၤဒီး န့ၢ်ပအါလါကုဉ်ပနံဉ်ပုၤဒိဉ်ကျိဉ်ဒိဉ်စ့, ဟးဂုဉ်ဟးဂီၤ ဒီးလီၤလုလီၤပျီတဂုၤအဂီၢ်, သုဉ်ပုၤဝဲကျိၤအိဉ်ဒီးတၢ် မုၢ်လါကွါစိအိဉ်အါလါ ကဒုးအိဉ်ထီဉ်ဒီးဟ်ပ နီဉ်က့ၤန့ဆဉ်တၢ်ဟးကသုဉ်ကသီဒီးတၢ်လဲၤမလိ သုထီဉ်သးအလီၢ် ဒ်ဖိးသဲးတၢ်မကျဲအသိးန့ဉ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ပဆူရဲဉ်ကျဲသုဉ်ပုၤအကျိၤအကျဲအံၤတက လုဉ်ကအိဉ်ထီဉ်အဂီၢ်, အလီၢ်အိဉ်စ့ၢ်ကိးလါတၢ်က ဘဉ်မတၢ်ကုဉ်လိဉ်တၢ်ပိဉ် ဒီးထုးလီၤတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲ လါတၢ်လီၤဆဲးလါတၢ်ကသုဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်က့ၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဘဉ်ထွဲဒီးန့ဆဉ်တၢ်ဟးကသုဉ်ကသီဒီး တၢ်လဲၤမလိသုထီဉ်သးအလီၢ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

တၢ်ပဆူရဲဉ်ကျဲသုဉ်ပုၤအကလုဉ်လါတၢ်ဟးန့တၢ် မလိနီၢ်နီၢ်သု အိဉ်ဝဲဒုဉ်လါတၢ်လီၤသါတီၤလါအမ့ၢ်

၁. မဲၢ်တဝီၢ်သုဉ်ပုၤပျံကွါ,

တၢ်ပညိဉ်ခိဉ်သုဉ်လါတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်မဲၢ်တ ဝီၢ်သုဉ်ပုၤပျံကွါအံၤမ့ၢ်ဒ်သိးသုဉ်ပုၤအသုတလီၤဟ်လီၤ ပျီ, ထံနီၤအသုတလီၤသံး, ဒ်သိးတၢ်ကထုးထီဉ်မကုၤ သုဉ်လါဖိးသဲး လါခ့ဉ်အဲဉ်ယုဉ်တၢ်ကရုကရိအတၢ် ဟဲန့ဉ်ကအိဉ်အဂီၢ် လါတၢ်ကဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤက့ၤတၢ်ဟ် ဆါအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတတါလိဉ်ဘဉ် အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. မ့ၢ်သုဉ်ပုၤပျံကွါတဘ့ဉ်လါအိဉ်သုဉ်လီၤ အသးဖဲ နိဉ်မိးဒီးယီၢ်ကဒိကရုၢ်, နိဉ်တကီၢ်ကီၢ်ဆဉ်, ဇုပျဉ်ယာ်ကီၢ်ရုဉ်န့ဉ်လီၤ. ပျံကွါအံၤဘဉ်တၢ်ဒုးအိဉ် ထီဉ်တၢ်လဲၤအါဖဲ ၁၈၉၀ နံဉ်လံၤလံၤဖဲအဲကလံးဟဲ န့ဉ်လီၤကီၢ်ပယီၤအစိး ဒီးမ့ၢ်သုဉ်ပုၤပျံကွါလါအသး နံဉ်အါကတၢ်တဘ့ဉ် လါအလဲၢ်အထီအိဉ် ၆၃,၁၁၀ အ့ကၢ်န့ဉ်လီၤ. စးထီဉ်ဖဲ ၁၈၉၀ နံဉ် အဲကလံးပဒိဉ်

ဟ်ပနီၣ်သ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်ဝံၣ်အလီၣ်ခံ တၢ်တထုးထီၣ်မၤ ကၤသ့ၣ်နီၣ်တဘျီဘၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

မဲၢ်တဝီၢ်သ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်အပူၤ သ့ၣ်လုၢ်ဒိၣ်ပွၤ ဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ကွီၣ်က့ၣ်, တလၢ, ဃီ, တဘၣ်ဝါ, ပဟံၣ်, ဖွဲးဒီးသ့ၣ်ဟၤမ့ၢ်တဖၣ်မဲၢ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်အါမးလီၤ. ဝဲ ၁၉၉၆ နံၣ်, ကျီၣ်တဲၣ်တၢ်ကူလဲၢ်မၤကၤသ့ၣ်ကူၣ်ပနီၣ်လၢအ မ့ၢ်ဖဲၢ်ဟူး (Sai Hook) ဟဲန့ၣ်လီၤထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ် ဒ်အမ့ၢ် ဃီ, ကွီၣ်က့ၣ်, တဘၣ်ဝါ, တလၢမဲၢ်သ့ၣ်ပျံၣ် ပျံၣ်ကွီၣ်အပူၤသ့ၣ်ဖျၢၣ်ကအိၣ် (၁၀,၀၀၀) တၢ်န့ၣ်လီၤ. မၤကဒီးဝဲ ၂၀၁၅ နံၣ် ဒီး ၂၀၂၀ နံၣ်အဆၢကတီၢ်, ကညီဖိၣ်စုကဝဲကရူၢ်ကရၢလၢအထုးဖးအသးဒီးခ့ၣ် အဲၣ်ယုၣ်တဖၣ် ဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပျၤဒိၣ် ကျီၣ်ဒိၣ်စ့ဒီးန့ၣ်လီၤမၤအိၣ်ဟ့ၣ်သ့ၣ်လၢတဖိးဒီးကီၢ်သူ လုၤသ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတခီမ့ၢ်ဝဲ သ့ၣ်ပျံၣ်လီၤ ပျီဒီးလုၤသူလုၤဂီၤအါထီၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးမ့ၢ်တၢ်တၢ်အခိၣ် သ့ၣ်လၢကီၢ်သူလုၤသ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၢ်လၢ တၢ်ဟဲဆၢရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢ ၁၉၈၇ နံၣ် တုၤ ၂၀၂၀ နံၣ်အ ဆၢကတီၢ်, ဖူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရၢၣ်သ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်သ့ၣ်လီၤ ကၤသ့ၣ်ပဟံၣ်ခဲလၢ်အိၣ် ၈၃,၀၀၀ ထူၣ် လီၤဆီဒၣ် တၢ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်မၤကၤသ့ၣ်အလီၢ်, ထံကွၢ်ခံတၢ်

လီၢ်, တၢ်လီၢ်လၢသ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်အလဲးဒီးသ့ၣ်ပျံၣ်လီၤဟီ လီၤပျီအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်ဟဲဆၢရဲၣ်ကျဲၤကၤသ့ၣ် ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်ကဆၢၣ်ထီၣ်ဒီးဂ့ၢ်ထီၣ်အဂီၢ် ကီၢ်သူလုၤသ့ၣ် ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဂၤပျံၣ်တဖုစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဂၤပျံၣ် တဖုအံၤအမူအဒါခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ကဟုကယၢ်ဒီး ဒီးသအကၤသ့ၣ်ပျံၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်လၢသ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်ပူၤ, တၢ် လီၤကွၢ်စူၣ်ကယၢ်ဒီးတၢ်ဟးဆၢၣ်ကွၢ်ပျံၣ်, တၢ်ဟံးန့ၢ်ဂ့ၢ် ဝီလၢပျၤလၢအလုၤသ့ၣ်ခါပတၢ်သ့ၣ်ပျံၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီ တၢ်ဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအဂၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်လီၤမၤ တၢ်လုၤသ့ၣ်ညါ, တၢ်မၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်မံၤလၢ်ဆၢၣ် ဖိကီၢ်ဖိ, သ့ၣ်ဖိဝဲၣ်ဖိအကလုၢ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ် ညါနီၣ်ဟံၣ်ဆူလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်ဒီးပုၤတတၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်တၢ် မၤအါန့ၣ်လီၤ.

၂. က့ၣ်ဒိၣ်မဲးညီပျံၣ်ပျံၣ်တၢ်မံၤလၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျံၣ်

မ့ၢ်ပျံၣ်ပျံၣ်တၢ်မံၤလၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပျံၣ် (၂၄) ဘ့ၣ်အကျါတဘ့ၣ် လၢကီၢ်သူလုၤဟီၣ်ကဝီၤလၢအ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အါဒ်ဖိးသးစးတၢ်မၤအကျဲအသိး ဝဲမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်မ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးတကပၤလၢအလဲၢ် အထီအိၣ်ဝဲ (၆၇,၀၀၉) အ့ၣ်ကၢ် ဒီးမ့ၢ်တၢ်မူအါက လုၤဒီးတၢ်အိၣ်ယၢ်လၢအစၢဘူးကလီၤတူၢ်အိၣ်ဆိး အါအလီၢ်တတီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢ်ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအ ဒုးအီၣ်န့ၣ်အဖိအိၣ် (၆၄) ကလုၢ်, ထီၣ်အိၣ် (၁၂၂)

န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်လၢဟ့ၣ်ပံၤလၢအတၢ်အိၣ်ဖျါလၢကီၢ်သူလုၤတၢ်ဟ်ကီၢ်သ့ၣ်ပျံၣ်ပျံၣ်ကွီၣ်အလီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခ့ၣ်စၢ်

ကလုာ်, ဆာ်ဖိကီာ်ဖိလၢအဖးထီာ်လၢထံကျါဒီးမူလၢ ခိခိာ်သ့အိာ်ဝဲ (၁၂) ကလုာ် , ဒီးဆာ်ဖိကီာ်ဖိလၢ အဘျီာ်,အစ့အိာ်ဝဲ (၂၀) ကလုာ်န့ာ်လီၤ. တၢ်မံလၢာ် ဆာ်ဖိကီာ်ဖိအါကလုာ်ဖဲဟီာ်ကဝီၤအံၤ တၢ်တြီၤအီၤလၢ ဟီာ်ခိာ်ဒီးဖျါာ်တၢ်ကလုာ်မၤကၤတၢ်မံလၢာ်ဒီးတၢ်မဲတၢ် မါလၢအတဖိးတၢ်ဘျါသဲစး (CITES-Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) ပူၤန့ာ်လီၤ.

က့ဒိာ်မဲးညီပျဲပူၤတၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိသ့ာ် ပုၤအံၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိာ်ထီာ်အီၤဖဲ (၂၀၁၇) နံာ်ဒီးအိာ် သ့ာ်လီၤအသးဖဲမဲးပံး, ကွီၤပါ, မဲးမဲးဒီးဘုအါအကရူၤဖဲ ဘုသိာ်ကီာ်ဆာ်, မုၢ်တြီၤရုာ်ပူၤန့ာ်လီၤ. ဖဲလါယူၤ ၁၀ သီ, ၂၀၁၈ နံာ် လီၤခါာ်သးကီာ်သုလုၤသ့ာ်ပုၤဝဲကျါဖိး သဲစးဟ်ပနီာ်ဒီးဟ့ာ်လီၤဝဲလံာ်အုာ်သးန့ာ်လီၤ. တ ချါးလၢတၢ်ဒုးအိာ်ထီာ်ဒီးဘၣ်လံာ်လံာ်, လီၤကဝီၤပူၤ ထုလံာ်ဖိလၢအအိာ်ဖဲက့ဒိာ်မဲးညီတဖာ်ဟ်ဖျိာ်မၤသ ကိးတၢ်ဒီးကီာ်သုလုၤသ့ာ်ပုၤဝဲကျါဒီးကညီတၢ်ကဟု ကယာ်တၢ်မံလၢာ်စုလီၤဆိတၢ်မၤကရၢတဖာ် လၢတၢ် ကူာ်လိာ်တၢ်ပိာ်, တၢ်ကွဲးဒုးအိာ်ထီာ်တၢ်သိာ်တၢ်သီ တၢ်ဘျါ, တၢ်လီၤယုၤသ့ာ်ညါဒီးမၤနီာ်မၤပါက့ၤသ့ာ်ပုၤ တၢ်အိာ်ယၢဒီးတၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိ, ဒီးတၢ်လီၤထီာ် မၤနီာ်မၤပါက့ၤပျဲပူၤတၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိသ့ာ်ပုၤအ ဆာသ့ာ်တဖာ်န့ာ်လီၤ. စးထီာ်ဖဲ (၂၀၁၂) နံာ် တၢ်မၤ တၢ်ပတုာ်တၢ်ခးဝဲအလီၤခံ ပယီၤသးပဒိာ်အတၢ်ရဲာ် တၢ်ကျဲၤလၢကတုာ်ထီာ်က့ဒိာ် ထံတမာ်တၢ်တီာ်ကျဲၤဖး ဒိာ်လၢအအိာ်ဖဲမုၢ်ထီာ်ကလံာ်ထံးဖဲယိာ်လိာ်ကျိအလိ မုၢ်တၢ်မၤပျဲပူၤမၤဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်အဒိာ်ကတၢ်န့ာ် လီၤ. လၢတၢ်ကဟုကယာ်ဒီးသံာ်ခဲာ်ကတီၤက့ၤတၢ်မံ လၢဆာ်ဖိကီာ်ဖိဖဲက့ဒိာ်မဲးညီပျဲပူၤတၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ် ဖိသ့ာ်ပုၤပူၤအဂီၢ်, ကီာ်သုလုၤသ့ာ်ပုၤဝဲကျါဒုးအိာ်ထီာ် တၢ်ဒီးသအတၢ်မံလၢာ်ကရူၢ် (၈၂၅) လၢတၢ်ကဟးဆုာ် ကွၢ်, လီၤကွၢ်စူာ်ကယာ်, သမံသမိးဒီးမၤနီာ်မၤပါ ဒီးဒီးသအက့ၤတၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိယုာ်ဒီးသ့ာ်ပုၤတၢ်

အိာ်ယၢဘၣ်ထွဲအဂီၢ်န့ာ်လီၤ. တၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိ လၢအအိာ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်ဒီးတၢ်မၤပျဲပူၤမၤဖးလၢအ စၢကလီၤတုာ်သ့ာ်တဖာ် ပာ်ယုာ်ဝဲဒုာ်ယိာ်ဟီာ်အက လုာ်, ခုဘု, ထွံာ်မံ, သာ်မံညါမံကံာ်ယုၤ, ကယူၤဖာ်, တၢ်ဘီနၢၤ, ကဆုဒီးတၢ်အုးအကလုာ်ကလုာ်န့ာ်လီၤ.

၃. “ကဝီၤပူၤတၢ်, ပုၤတတၢ်” သ့ာ်ပုၤ

မုၢ်ပုၤတတၢ်သ့ာ်ပုၤအဆိကတၢ်တဘျီာ်လၢကီာ် သုလုၤပူၤ လၢအဘၣ်တၢ်ဒုးအိာ်ထီာ်အီၤဖဲ ၂၀၀၃ နံာ် အလၢာ်ဒီးဖဲ ၂၀၀၄ နံာ်ထီာ်န့ာ်လီၤ. ပုၤတတၢ်သ့ာ်ပုၤ အံၤဘၣ်တၢ်တီခိာ်ရိာ်မဲးဒုးအိာ်ထီာ်အီၤလၢ ကညီပူၤ တတထုလံာ်ဖိလၢအအိာ်ဆိးဖဲဖိဂံာ်ခံသဝီ, မဲးနီၢ်သၢခံ ကရူၢ်, ဘံလုကီာ်ဆာ်, ဒုသထုာ်ကီာ်ရုာ်ဒီးလၢအလံာ် အထီအိာ်ဝဲ (၁၀၁.၄၇) အ့ကၢ်န့ာ်လီၤ. ဟံာ်ခိာ်နီာ် ဂံာ်အိာ် (၂၆) န့ာ်လၢအပၤဆုာ်ရဲာ်ကျဲၤသကိး “ကဝီၤပူၤ တၢ်, ပုၤတတၢ်” သ့ာ်ပုၤ ဒီးအတၢ်လုာ်အိာ်နီၢ်ခိသးသမူ အခိာ်သ့ာ်မုၢ်ဝဲ တၢ်မၤအိာ်စံာ်, တၢ်သ့ာ်တၢ်ဖျးဒီးတၢ် ဘျီာ်တၢ်ဖိာ်န့ာ်လီၤ. “ကဝီၤပူၤတၢ်, ပုၤတတၢ်” သ့ာ်ပုၤအံၤ ဒီးန့ာ်ဘၣ်လီၤခါာ်သးသ့ာ်ပုၤဝဲကျါဖိးသဲသးလံာ်အုာ် သးဖဲ ၂၀၁၄ နံာ်အတီၢ်ပူၤန့ာ်လီၤ.

“ကဝီၤပူၤတၢ်, ပုၤတတၢ်” သ့ာ်ပုၤမုၢ်ဒုးတၢ်ယၢဒီး တၢ်ယုာ်မ့ၤဖျးအလီၤတတီၤဘၣ်ဆာ် စးထီာ်လၢတၢ် ရဲာ်ကျဲၤဒုးအိာ်ထီာ်ပုၤတတၢ်သ့ာ်ပုၤဝဲအလီၤခံ, လီၤက ဝီပူၤထုလံာ်ဖိတဖာ်ဒီးန့ာ်ဘၣ်တၢ်အါမံလၢသ့ာ်ပုၤပူၤ, သ့ာ်ဒိာ်ထီာ်အါထီာ်, တၢ်မံလၢာ်ဆာ်ဖိကီာ်ဖိအါထီာ်, သ့ာ်ထုာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘီအါထီာ်ဒီးတၢ်န့ာ်ဘျါန့ာ်ဖျိာ်အ ဒိာ်ကတၢ်အကျါမုၢ်ဝဲ ကသံာ်သ့ာ်ဂံာ်ဝဲစဲထီာ်ဝဲအါ ကလုာ်န့ာ်လီၤ. လၢတၢ်ပၤကယာ်ဒီးဒုးမူဒုးဂဲထီာ်က့ၤ မိာ်ပာ်ဖဲဖုတၢ်သ့ာ်ညါထုလံာ်ဘၣ်ထွဲသ့ာ်ဂံာ်ဝဲစဲအဂီၢ်, ပုၤတတၢ်ထုလံာ်ဖဲဖိဂံာ်ခံတဖာ် ဒုးအိာ်ထီာ်သကိးပုၤတ တၢ်သ့ာ်ဂံာ်ဝဲစဲကသံာ်အးတဖျါဖဲ ၂၀၀၆ နံာ်န့ာ်လီၤ. ဒ်သ့ာ်ဂံာ်ဝဲစဲသရၣ် (ပုၤဖိာ်သ့ာ်ဂံာ်ဝဲစဲ) အတၢ်အုာ် သးအသိး, တနံာ်အတီၢ်ပူၤပုၤဆါ (၃၀၀) ဘျီာ်ဟဲကူၤစါ ယါဘျါအသးဖဲသ့ာ်ဂံာ်ဝဲစဲကသံာ်အးအံၤန့ာ်လီၤ. ■

မာလိအိတ်ပသးလာကီစာဖိုင် (Federal) အဂ္ဂ

သုလ္လကီဇု

ကီစာဖိုင်စံးတံးန့ဒ်မုာ်တံးမနုလဲဒ်.

ကီစာဖိုင်စံးတံးန့ဒ် ပဒိင်အစုကတံးက ဘဉ်အိတ်ပသးလာအမုာ် ကီစာဖိုင်ပဒိင်ပတီာ် ဒီးကီစာဖိုင်ပဒိင်ပတီာ်န့ဒ်လီ. ပဒိင်ပတီာ်လက်န့ဒ်ဘဉ် တံးယုထာထီင်အီဒ်ဒ်မိင်ခြွင်စံးက့သန့အသိးန့ဒ် လီ. တံးမုာ်တယုထာထီင်အီဒ်ဒ်မိင်ခြွင်စံးက့သန့ အသိးဘဉ်န့ဒ် ပုမေဓာဒ်စးတံးဒီးနီကစာတံးပတီာ်ပြး လီသးအခွဲးအယာ်န့ဒ် တံးအုင်ကီတအိတ်ဘဉ်. တံး မုာ်တယုထာထီင်အီဒ်ဒ်မိင်ခြွင်စံးက့သန့အသိးဘဉ် ဒီးတမုာ်ဝဲဒ်ကီစာဖိုင်တံးပတီာ်ပြးသန့ဘဉ်. ပဒိင်ပတီာ် လက်ကဘဉ်တံးဒုးအိတ်ထီင်အီဒ်သဲစးတံးဘျာအသိး, ဒ်ပစံးတံးအသိး ကီစာဖိုင်ပဒိင်တဖှ် တဘဉ်တံးယုထာ အီဒ်ဖျိကီစာဖိုင်ပဒိင်ဘဉ်အသိး, ကီစာဖိုင်ပဒိင်စုာ် ကီးတဘဉ်တံးယုထာအီလကီစာဖိုင်ပဒိင်ဘဉ်.

တံးနီဖးလီတံးပတီာ်ပြးအခွဲးအယာ်လာတပတီာ် ဘဉ်တပတီာ်အကုာ်အဂီအိတ်ဒ်လဲဒ်.

ဘဉ်ထွဲဒီး သဲစးတံးဘျာဂ္ဂီ, တံးပတီာ်ပြး, တံးစံးညိတ်ပိတုဒီးကျိတ်စုဂ္ဂီတံးခွဲးတံးယာ်န့ဒ်ဘဉ် တံးနီဖးလီအီဒီးဟ့ဒ်လီအီဆုကီစာဖိုင်ပဒိင်ဒီး ကီစာဖိုင်ပဒိင်တဖှ်အအိတ် ဒ်သဲစးတံးဘျာအသိးလီ.

တံးပတီာ်ပြးလာမုာ်ဘဉ်ပဒိင်ဒီးထံကီဒီတဘဉ် န့ဒ် တံးသုဝဲဒ်တံးပတီာ်ပြးသကီးတံးအသန့ လာတံးကီး အီလ Shared-rule လာအမုာ်တံးဒီသဂ္ဂီဝီ, စုတး အဝဲလီခိတ်သုဒ်ဒီးကျိတ်စုဂ္ဂီဝီသုဒ်တဖှ်လီ.

မုမုာ်ပတီာ်ပြးလာအမုာ်ဘဉ်ပဒိင်ဒီးကီစာဖိုင်ပတီာ် လီကဝီပတီာ်န့ဒ် တံးသုဝဲဒ်နီကစာတံးပတီာ်လီသးအ သန့လာအကီးဝဲနီကစာတံးပတီာ်လီသး Self-rule လာ

အမုာ်ကုင်သုဂ္ဂီဝီ, ဆုင်ချုဂ္ဂီဝီဒီးပတီာ်ဂ္ဂီဝီန့ဒ်လီ.

မတုတဖှ်မတုာ်ဆာတ်သုလဲဒ်.

မုမုာ်တံးမတုာ်ဆာတ်ဘဉ်ပဒိင်ဒီးထံကီဒီတ ဘဉ်န့ဒ် လာတံးကဆုန့ဒ်ယုဒီးကီစာဖိုင်သုတဖှ်တံး တုာ်ခိတ်ပသးအဂီ တံးကဘဉ်ဒုးအိတ်ထီင်ဝဲဒ်ကီ စာဖိုင်ကရုသုထီင်တဖှ်န့ဒ်လီ. အဒိ-တံးကဘဉ် ဒုးအိတ်ထီင်ဝဲဒ်ဘျိင်ဒိင်ကရုဒ်သိးဒီး Senate လကီ အမဲရကုအသိး ဒီး Bundersrat လကီကွာမန့ဒ် လာ တံးကီးအီလဘျိင်ဒိင်လာအထီ မုတမုာ် ထံဖိကီဖိ ကရုသုတဖှ်န့ဒ်လီ. လာတံးရုလီမုာ်လီဂ္ဂီဝီလာ ပဒိင်အပတီာ်သုတဖှ်အဂီစုာ်ကီး တံးကဘဉ်ဒုး အိတ်ထီင်ဝဲဒ်ဂ္ဂီဝီသုတဖှ်န့ဒ်လီ.

ဒ်န့ဒ်အသိး တံးမုာ်အဲဒ်ဒီးဘျိင်ဘဉ်ဝဲဒ်သဲစး တံးဘျာအဆာတ်ခါခါန့ဒ် ထဲလာပဒိင်တဆီယီန့ဒ်ဘျိ ဝဲဒ်တသ့ဘဉ်. တံးမုာ်အဲဒ်ဒီးဘျိင်ဘဉ်ဝဲဒ်တံးဘျာသဲ စးလာအဘဉ်ထွဲဒီးကီစာဖိုင်တဖှ်န့ဒ်အကလိတ်ဘဉ်ဝဲ ဒ်တံးဘဉ်သးလာကီစာဖိုင်ပဒိင်ဒီးကီစာဖိုင်တဖှ် အအိတ်ခံပုလာ်န့ဒ်လီ.

တုမုာ်တံးဂ္ဂီမုာ်ကဲထီင်လာကီစာဖိုင်ပဒိင်ဒီးကီ စာဖိုင်အဘျာစာန့ဒ်မတုဘျာအီသုလဲဒ်.

တံးဂ္ဂီမုာ်ကဲထီင်လာကီစာဖိုင်ပဒိင်ဒီးကီ စာဖိုင်တဖှ်အဘျာစာ လာကီစာဖိုင်တဘဉ်တ ဘဉ်အဘျာစာန့ဒ် လာတံးကဘျာရဲဝဲဒ်တံးပတီာ်ဆာ အဂီန့ဒ် ကဘဉ်အိတ်ဒီးကရုသုဘျာတဖှ် လာအကဘျာ ရဲဝဲဒ်တံးဂ္ဂီမုာ်တဖှ်ဒီးကမတုာ်ဆာတ်အဂီလီ. ထံကီတနီန့ဒ် အိတ်ဒီးကီစာဖိုင်စံးညိတ်ကွီကရု လာအကဘျာရဲတံးဂ္ဂီမုာ်တဖှ်အဂီ ဒီးထံကီတနီ

န့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘျၢသဲးစံၣ်ညီၣ်ကွီၢ်ကရၢ လၢကဘျၢၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒီးဆၢတဲာ်တၢ်အဂီၢ်လီၤ.

ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့အပူၤန့ၣ် တၢ်မၤစၢလီၤတၢ်ပတၢ်ပြး လၢကီၢ်စံၣ်အဖီခိၣ်သ့ၤ.

ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့အပူၤန့ၣ် တၢ်ကတိၤသကိးအိၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကမၤလီၤစၢကွံာ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်ပးဒီး ကီၢ်စၢဖျိၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးလၢကီၢ်စံၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့အိၣ်ပညီၣ်စံးတၢ်န့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်ထုးလီၤစၢကွံာ်ဝဲဒၣ် ကီၢ်စၢဖျိၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးလၢကီၢ်စံၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်လၢအသ့ဝဲဒၣ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်ပပြးသန့တနီၤအကျါန့ၣ် ကီၢ်စၢဖျိၣ်ပဒိၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးလၢကီၢ်စံၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်အါခိၣ်န့ၣ်ဒီး ကီၢ်ပဒိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စံၣ်စၢဖျိၣ်အတၢ်စိတၢ်ကမီၤအိၣ်ဒ်လဲၣ်.

မ့ၢ်ဘၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်လၢကီၢ်စံၣ်စၢဖျိၣ်ထံကီၢ်န့ၣ်ဘၣ်ပးလၢလီၤခါၣ်သးတၢ်စိတၢ်ကမီၤန့ၣ်တလီၤကလိၣ်အသးဘၣ်. ထံကီၢ်တနီၤအကျါ လီၤခါၣ်သးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢကီၢ်စံၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်ပံးဝဲ ဒီးတနီၤအကျါန့ၣ် ထုးလီၤစၢကွံာ်ဝဲဒၣ်လီၤခါၣ်သးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢကီၢ်စံၣ်တဖၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်ပထံၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စၢဖျိၣ်တၢ်ဃုထၢသန့အိၣ်ဒ်လဲၣ်.

ထံကီၢ်လၢအသ့ဝဲဒၣ် ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့တဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးထံရူၢ်ကီၢ်သဲးသန့, တၢ်ဃုထၢသန့အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ- ကီၢ်ခိၣ်သန့, ဘျီၣ်ဒိၣ်သန့, ကီၢ်ခိၣ်-ကိတိၢ်ခိၣ်ကျါသန့, ပုၤလၢအနၢတၢ်ဖးဟံးခဲလၢတၢ်ဃုထၢသန့, ခါၣ်စးတၢ်ဒီးဃုထၢသးသန့, တၢ်ဃုထၢကျါၣ်ကျိၣ်သန့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စၢဖျိၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်လီၤဆီလိၣ်သးအိၣ်တမံၤမံၤ.

ကီၢ်စၢဖျိၣ်ထံကီၢ်တဘျီၣ်ဒီးတဘျီၣ်န့ၣ် အက့ၢ်အဂီၢ်အလဲၣ်အထီ, ကီၢ်စံၣ်အနီၣ်ဂံၢ်ဒီးကီၢ်စံၣ်အမံၤအ

ခိၣ်ပညီၣ်စံးကိး တလီၤကလိၣ်အသးဘၣ်. ဒ်န့ၣ်အသိး ကီၢ်စၢဖျိၣ်လၢအိၣ်ဒီးကျိၣ်ထဲတကျိၣ်အိၣ်အသိး ကီၢ်စၢဖျိၣ်လၢအိၣ်ဒီးကျိၣ်အါကလုာ်စ့ၢ်ကိးအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့အိၣ်ထံးခိၣ်ဘိန့ၣ် လီၤကလိၣ်သးခါ.

ထံကီၢ်လၢသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤသးအိၣ်ထံးခိၣ်ဘိလၢကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့အိၣ်ဝဲအသိး ထံကီၢ်လၢအိၣ်ဝဲထီၣ်အသးအိၣ်ထံးလၢပဒိၣ်တဖုဒီးဆီတလဲကွံာ်အသးဆူကီၢ်စၢဖျိၣ်အသိးစ့ၢ်ကိးအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်အဒိ-ကီၢ်ဘၢလဲၣ်ကွံာ်ယၢဒီးကီၢ်အံၣ်သံၣ်ယိပံၤဖဲးတၢ်တဖၣ်ဒ်န့ၣ်အသိး တၢ်လီၤတနီၤတၢ်ဖုၣ်ဆၢဝံၤအလီၤခံဒီးထံကီၢ်လၢဖဲးအိၣ်ဖျါထီၣ်သးခိၣ်ဖျိတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ် ထံကီၢ်ဒ်အမ့ၢ် ဘိစနံၤယါ, ကလံၤထံးအၤဖရံၤကၤ, စရံၣ်လၢကၤ ကီၢ်စၢဖျိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အသိး ထံကီၢ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢအကစးထီၣ်သ့ဝဲဒၣ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့ ဒ်သိးတၢ်ဖုၣ်ဆၢတဖၣ်ကပတုာ်ကွံာ်ဝဲလၢထံလီၤကီၢ်ပူၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဖျါန့ၣ်ထံကီၢ်လၢအသ့ဝဲကီၢ်စၢဖျိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးအိၣ်ဝဲဘၣ်ဒီးပုၤနီၣ်ဂံၢ်အမုးကယၢအိၣ်ထဲလဲၣ်.

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဖျါအပူၤထံကီၢ်လၢအသ့ဝဲကီၢ်စၢဖျိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးအိၣ်ဝဲဒၣ် ၂၅ ဘၣ် ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဖျါပုၤကညီၣ်နီၣ်ဂံၢ် ၄၀ မုးကယၢန့ၣ် အိၣ်ဆိးဝဲလၢထံကီၢ်တဖၣ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ထံကီၢ်လၢအပူၤနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ် အကကွံာ်တကယၢဆူအဖီခိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ကီၢ်လၢအသ့ဝဲဒၣ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်တၢ်ပတၢ်ပြးန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စၢဖျိၣ်သန့တၢ်ပတၢ်ပြးအံၤ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်သ့ဝဲဒၣ်လၢထံကီၢ်လၢအိၣ်ဒီးကီၢ်အဒိၣ်အလဲၣ်, ထံရူၢ်ကီၢ်သဲး, မုာ်ကျိၣ်ဝဲကွံာ်ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလၢ အလီၤဆီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ကီၢ်စၢဖျိၣ်အက့ၢ်အဂီၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပပြးသန့လၢ

အဘဉ်လိာ်ဖိးဒုလိာ်အသးဒီးထံကီ်အတၢ်အိၣ်သးန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် ကီ်စၢ်ဖိၣ်ပၢ်ပြးအသန့န့ၣ်လီၤ.

ကီ်စၢ်ဖိၣ်ထံကီ်တဖၣ်ဟဲကဲထီၣ်သးအက့ၢ်အဂီၤအိၣ်လဲၣ်.

တၢ်မၤလဲၣ်အိၣ်ကီ်အစၢ်ဝဲအလီၢ်ခံ ကီ်စၢ် လၢအအိၣ်လီၤဆီသးလၢအပူၤကွံာ်တဖၣ် လၢမ့ၢ်ကျိၤဝဲ ကွံာ်တၢ်ကဲဘျးကဲဖိၣ်အဂီၢ် တၢ်လီၤပလိာ်လိာ်အသး အိၣ်တဖၣ်. ပၢ်ပြးတၢ်လီၤပလိာ်လိာ်အသးတဖၣ်အပိ ပျီၣ်တလဲကွံာ်အသးဆူကီ်စၢ်ဖိၣ်အသန့န့ၣ်အိၣ်ဝဲ ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နံၤဖိလဲၣ်ဒီးအိၣ်သံၣ်ယိပံၤထံကီ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်အဒိလၢအဘျးကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢအခိၣ်ထံးခါ မ့ၢ်ဘၣ်ဖုးကီ်စၢ်ဖိၣ်တဘျး လီၤသန့က့ၢ် ဒီဖျိထံလီၢ်ကီ်ပူၤအိၣ်ဒီးလုာ်လၢထူသန့ တၢ်ဆဲးတၢ်လၢလၢအလီၤဆီတဖၣ်ဒီး ဒ်သိးကီ်စၢ် တဖၣ်ကန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကပၢ်ဆုၢ်ဘၣ်မ့ၢ်ကျိၤ ဝဲကွံာ်တၢ်ကဲဘျးတၢ်ဖိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ထံကီ်တဖၣ်ပျီၣ် တလဲကွံာ်အသးဆူ ကီ်စၢ်ဖိၣ်သန့န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ် စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဝဲအံၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ Holding together Federalism န့ၣ်လီၤ. အဒိ-ကီ်ဘဲၤ လဲကွံာ်လၢကီ်န့ၣ်လီၤ.

ထံကီ်တနီၤအကျါ တၢ်ဖုၣ်ဆၢဝဲအလီၢ်ခံ လၢ တၢ်ကသုၣ်ထီၣ်က့ၤထံကီ်အဂီၢ် ဆီတလဲကွံာ်အသး ဆူ ကီ်စၢ်ဖိၣ်အသန့န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နံၤဖိလဲၣ် ဒီးအိၣ်သံၣ်ယိပံၤထံကီ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်အဒိလၢ အဘျးကတၢ်န့ၣ်လီၤ. စရံၣ်လၢကၤ စ့ၢ်ကိး တၢ်တူၢ် ခိၣ်ဟံးသးအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ ကသုၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်ကီ်စၢ်ဖိၣ် ဖိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီ်စၢ်ဖိၣ်သန့အတၢ်လုာ်ဘၢစိကမီၤအိၣ်ထဲလဲၣ်.

ထံကီ်တဘျးအကီ်စၢ်ဖိၣ်အသန့တၢ်လုာ် ဘၢစိကမီၤန့ၣ် ဆီတလဲဒီးပျီၣ်လဲအသးသ့အဆၢကတီၢ် ဝဲ ပုၤကညီနီၣ်ဂံၢ်တၢ်ဆီတလဲအိၣ်အါထီၣ်, ဝုၢ်သီအိၣ်

အါထီၣ်, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကီ်စၢ်ဖိၣ်အသီ, ထံဂုၤကီၢ်ဂၤ ဂ့ၢ်ဝီအတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်လီၤဆီလိာ်သးအဆၢကတီၢ် န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိတၢ်ဆီတလဲပျီၣ်လဲလိာ်သးအိၣ်ဒ်အံၤအပိ နံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ယံာ်ထီၣ်န့ၣ် ကီ်စၢ်ဖိၣ်ထံကီ် တဖၣ်အသန့န့ၣ် လီၤဆီလိာ်ကွံာ်အသးဒီးကီ်စၢ်ဖိၣ်စၢ ဖိၣ်သန့အက့ၢ်အဂီၤလၢအခိၣ်ထံးခါ သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ် လီၤ. ပမ့ၢ်ဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အဒိန့ၣ် ကီ်အမဲၤဂၤဒီးကီ် အီးစၢ်ထွဲလဲယါထံကီ်တဖၣ်အံၤ, အခိၣ်ထံးခါန့ၣ်လီၢ် ခၢၣ်သးအတၢ်စိကမီၤလၢကီ်စၢ်ဖိၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်စ့ၢ် ဝဲဒၣ်ဘၣ်ဆၣ် ခဲအံၤန့ၣ် လီၢ်ခၢၣ်သးအစိကမီၤလၢကီ် စၢ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်ဆူထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး ကီ်ခဲန့ၣ် စ့ၢ်ကိး လၢအခိၣ်ထံး ခါလီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်စိကမီၤလၢကီ်စၢ်ဖိၣ်တဖၣ်အတၢ်ပတၢ် ပြးအဖိခိၣ်န့ၣ် ဒိၣ်ဝဲဒၣ် ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ၤလၢဆၢက တီၢ်ခဲအံၤန့ၣ် လီၢ်ခၢၣ်သးပဒိၣ်အတၢ်ပတၢ်ပြးစိကမီၤ လၢကီ်စၢ်ဖိၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ် စ့ၢ်လီၤကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီ်စၢ်ဖိၣ်အပူၤဒ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ်ဒီးတၢ်ဘျးသဲးတၢ် သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤသးအိၣ်လဲၣ်.

ကီ်စၢ်ဖိၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်ဒ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ် တၢ်ပတၢ်ပြးအသန့ ဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အီၤဒ်တၢ်ဘျးသဲး စးအတၢ်ထံၣ်တၢ်န့ၣ် (Constitutionalism) အဖိခိၣ်န့ၣ် လီၤ. စိဘဲယဲးကီ်စၢ်ဖိၣ်ဒီးယုၤကိးစလါဘဲယါကီ်စၢ် ဖိၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ဘျးသဲးဒ်ဝဲဘၣ်ဆၣ် လီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ပတၢ်ပြးစိကမီၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်ယၢ် အီၤထဲကရၢတဖၣ်အပိန့ၣ် တၢ်ကိးအီၤလၢကီ်စၢ်ဖိၣ်စၢ ဖိၣ်အသန့တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထံကီ်အကျါတနီၤ စးထီၣ်လၢအသ့ၣ်ထီၣ်ဝဲ ဒၣ်ကီ်စၢ်ဖိၣ်န့ၣ် လဲထီၣ်လဲထီၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ခၢၣ်ခၢၣ်က ယီကယီ ဒီးတနီၤအကျါန့ၣ် လဲထီၣ်လဲထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်သဘၣ်သဘၣ်ဒီးတၢ်ဖုၣ်ဆၢအကျါန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ် ဘၣ်ကွံာ်က့ၤဝဲဒၣ်လၢ ကီ်မဲးကစံးကိးဒီးကီ်ပကံးစ တၢ် တဖၣ်န့ၣ် လီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ပတၢ်ပြးအစိကမီၤတ

ဖှ်န့ၣ် နီလီဝဲဒၣ်တပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ်တုၤလီၤဆူအ ခိၣ်ထံးတပတီၢ်ဒီး နီမိၣ်ခြံၣ်စံၣ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်အ ဂံၢ်ဘါန့ၣ်ဆူၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်တနီၤအကျါန့ၣ် ဟဲကဲ ထီၣ်အသးခိဖှ်စုကဲတဲတဲပာဆူၤ ကမ္ဘာ်ဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ် အတဲာ်ဟူးတဲာ်ဂဲလၢအထီၣ်ဒါဝဲဒၣ် သးမိၤစိရီၤအတဲာ်ပာ တဲာ်ပြးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်တဘျီဒီးတဘျီန့ၣ် အ တဲာ်ဘျီသဲးဒီးအတဲာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအသးစ့ၢ်ကီးတ လီၤဂံၢ်လိာ်အသးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ် တနီၤန့ၣ် စးထီၣ်လၢအကဲထီၣ်န့ၣ် အတဲာ်ဘျီသဲးစး အိၣ်ထဲတဘျီဒီးဒီးဆီတလဲဘျီဂ့ၤထီၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးသ့ဝဲ ဒၣ်ထဲတဲာ်ဘျီသဲးစးတဘျီန့ၣ်လီၤ. နီန့ၣ်အသး တဲာ် ဘျီဘၣ်ဒီးဆီတလဲတဲာ်ဘျီသဲးစးအါဘျီစ့ၢ်ကီးလီၤ. ထံ ကီၢ်တဘျီဒီးတဘျီတလီၤဂံၢ်ဘၣ်. အဒိကီၢ်အမဲရကၤ ကီၢ်စာဖှ်န့ၣ်လၢ အနံၣ် ၂၀၀ အပူၤဘျီဝဲဒၣ်တဲာ်ဘျီသဲး စး ၂၇ ဘျီ ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢကီၢ်အ့ဒယၣ်န့ၣ်လၢ ၆၀ နံၣ် အတီၢ်ပူၤဘျီဝဲဒၣ်တဲာ်ဘျီသဲးစး ၄၉ ဘျီန့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်တနီၤအကျါအတဲာ်စံၣ် စါန့ၣ် တဲာ်ဘျီသဲးစးအိၣ်အါန့ၢ်ဒီးတခါန့ၣ်လီၤ. အဝဲ သ့ၣ်မၤဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒၣ် တဲာ်ဘျီသဲးစးလၢညါတဘျီ ဝံးဒီးသ့က့ၤဝဲဒၣ်လၢအသီတဘျီန့ၣ်လီၤ. ဘရၤစံ (၇) ဘၣ်, မဲၤကစံၤကိၣ် (၆) ဘၣ် ဒီး ဘဲးန့ၤစွဲလါ (၂၆) ဘၣ် န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်တနီၤအကျါ အတဲာ်ဘျီသဲးစးတဲာ်ပတဲာ်ပြးန့ၣ် တဟးဂီၤပတုာ်ဝဲနီတ ဘျီဘၣ်. (Constitutional continuity) ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်တနီၤအကျါန့ၣ် အတဲာ်ဘျီသဲးစး တဲာ်ပတဲာ်ပြးဘၣ်ပတုာ်ကွံာ်အသးဖဲတဲာ်ပာ်ဆါအကတီၢ် တဲာ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်စိကမိၤအကတီၢ်အခါန့ၣ် တဲာ်ဘျီသဲးစး အတဲာ်လဲတရံးအသးပတုာ်ကွံာ်ဝဲဒၣ် (legal break) အိၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ.

တဲာ်လၢကဘၣ်တီၢ်နီၣ်အီၤတဖၣ်

ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်ဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖှ်တဲာ် စံၣ်စါတဲာ်စါအကလုာ်ကလုာ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်စဲၣ် စာဖှ်ထံကီၢ်တနီၤအကျါအတဲာ်လဲထီၣ်လဲထီဘၣ်သး တဲာ်အိၣ်သကိးဒီးနီမိၣ်ခြံၣ်စံၣ်န့ၣ် ယံာ်လံသန့က့ ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်ထံကီၢ်အကျါန့ၣ်အတဲာ်လဲခိဖှ်လၢအဘၣ် သးဒီးနီမိၣ်ခြံၣ်စံၣ်န့ၣ်စ့ၤဝဲဒၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်သန့စံးတဲာ်န့ၣ်မ့ၢ် တဲာ်ပာ်ဖှ်ဝဲ ဒၣ်တဲာ်ပတဲာ်ပြးလၢအမ့ၢ်ဝဲ ဒၣ် တဲာ်ပာ်ဆူၤသကိး (Shared-rule) ဝဲဒၣ်တဲာ်ဘျီဒီးတဲာ်အက့ၢ်အ ဂီၤလၢအလီၤပလိာ်လိာ်သးလၢအဘၣ်ထွဲဒီးထံကီၢ်ဒီ တဘျီ ဒီးနီၢ်ကစါပာ်ပြးဝဲဒၣ်အဘျီအဖှ်ဒီးအက့ၢ် အဂီၤလီၤဆီလၢအကစါအလီၤကဝီၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ် လီၤ. လၢတဲာ်န့ၣ်အယီ နီမိၣ်ခြံၣ်စံၣ်အဂံၢ်ဘါမ့ၢ်တ ဆူၣ်ဘၣ်သၢပူၤ, လၢက့ၤအဂၤတဘိန့ၣ် ပဟံးဖျါထီၣ် ဝဲဒၣ်ပတဲာ်မ့ၢ်တဲာ်အခွဲးအယာ် မ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် ကီၢ် စဲၣ်စာဖှ်အဂံၢ်အဘါ တဆူၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဂၤတမံၤ တဲာ်ပာ်ဖျါထီၣ်ပတဲာ်မ့ၢ်တဲာ်အဂံၢ် အဘါမ့ၢ်ဆူၣ်ဒီးပတဲာ်လီၤပလိာ်အဂံၢ်မ့ၢ်စါန့ၣ်, တဲာ် ပတဲာ်ပြးလၢကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်အပတီၢ်အဂံၢ်မ့ၢ်စါန့ၣ်ကီၢ် စဲၣ်စာဖှ်သန့အဝဲန့ၣ်အဂံၢ်တဆူၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်အဂံၢ်အဘါမ့ၢ်လီၤစါန့ၣ် ကီၢ်စာ ဖှ်အဝဲန့ၣ်လီၤပျီကွံာ်ဝဲဒၣ်ညီန့ၣ်လီၤ. လၢတဲာ်န့ၣ်အ ယီ နီသိးကီၢ်စဲၣ်စာဖှ်အသန့ ကကဲထီၣ်လိာ်ထီၣ်အ ဂီၢ်, အလီၤအိၣ်လၢကဘၣ်အိၣ်ဒီး ပုၤမၤထံရံၢ်ကီၢ်သး ကရၤလၢကဘၣ်သ့ၣ်ညါနီၤပာ်ဝဲဒၣ်တဲာ်အလၢအပူၤ ဒီးတဲာ်တုၤသိးထံသိး ဘၣ်ထွဲဒီး ကီၢ်စာဖှ်ဒီးကီၢ်စဲၣ် လၢအပာ်ယုာ်ဝဲဒၣ်လၢကီၢ်စာဖှ်အဘၣ်စၢ, ကီၢ်စဲၣ် တဘျီဒီးတဘျီအဘၣ်စၢန့ၣ် အတဲာ်လီၤပလိာ်တ ဖၣ်, အတဲာ်မ့ၢ်တဲာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ကိုးသုလှ၊ကညီတက်ကုန်ဘန်ကုန်သုအပေါ်

သုလှ၊ကိုး

လာ တ်သုညါဆာကွာတက်ဘျူးတက်ဖိုင်အ
 ကိုကိုးသုလှ၊လီၢ်ခါးသးတီၤထီၣ်ဖိ
 လီၢ်လံၤတဖၣ်ဟ့ၣ်လကပီၤကိုးသုလှ၊
 ကညီတက်ကုန်ဘန်ကုန်သုအပေါ် ပဒိၣ်စီၤရှၢၣ်ယးဟဲအ
 တ်ဟ့ၣ်လီၤအသးလကညီတက်ဟံၤဆာတက်ကုန်ဘန်
 ကုန်သုတံၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ် လာ (၅၄)နံၣ် အတီၢ်
 ပုၤဖဲလါမုၤ ၁၆ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ် ဒီးနံၣ်အဝဲန့ၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်
 ကီးအနံၣ်အိၣ်ဖျၢၣ်ဆာကွာပျဲထီၣ် (၉၀) ဝိတဝီန့ၣ်လီၤ.

ကိုးသုလှ၊လံၤတဖၣ်ဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲလါ, “လာတံၤ
 သုညါ ဟံၤလုာ်ဟံၤပုၤ, ဟံၤပနီၣ်ဒီးစံၣ်စီၤန့ၣ်ဆုကညီ
 ဒီကလုာ်အတံၤစံၣ်စီၤတဲစီၤပုၤအဂီၢ် ကိုးသုလှ၊လီၢ်ခါး
 သးပဒိၣ်တီၤထီၣ်, ကိုးသုလှ၊လံၤတဖၣ် ရီၢ်ဖိုင်ထီၣ်
 အသးဒီးထူးထီၣ်တံၤရဲၣ်တံၤကျဲၤဒီးဟ့ၣ်မလကပီၤဝဲ
 န့ၣ် ပဒိၣ်စီၤရှၢၣ်ယးဟဲ ခိဖျိအတံၤအိၣ်မူဒီတကတီၢ်
 တံၤဟ့ၣ်လီၤသးလကညီတက်ဟံၤဆာတက်ကုန်ဘန်ကုန်
 သုအတံၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ပုဒိၣ်စီၤရှၢၣ်ယးဟဲမ့ၢ်ပုၤ တုၤမုၢ်အ, ပုၤလုၤသီ
 ခိၣ်ဖိတကလုၤ မုၢ်တြီၢ်ကိုးရဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်ပုၤ
 မလိတံၤဖျိးစိဒီးဒီးန့ၣ်ဘန်စ့ၢ်ကီးတံၤမလကပီၤတဆံးတ
 ကွာ်လပဒိၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.အဝဲ မလိတံၤတဆီဘန်
 တဆီဒီးဖျိထီၣ်ဝဲဒၣ်တံၤကုန်ဖျၢၣ်စိမိမိ ဝဲအုၣ်တီၤဒိၣ်
 တုၢ်အတီၢ် B.SC. (Bachelor of Science) ဝဲ ၁၉၆၄
 နံၣ်, တနံၣ်ယီအတီၢ်ပုၤ အဝဲန့ၣ်လီၤကဲကိသရၣ်သိၣ်
 လိတံၤလပဒိၣ်ပုၤတီၤထီၣ်ကိုးဒီးမလိတံၤလကညီတက်
 ကုန်သုအဝဲကျဲၤတကပီၤဒီးဝဲ ၂၀၁၉ နံၣ်န့ၣ်အဝဲဒၣ်
 အိၣ်ဘဲဒဲဒဲန့ၣ်လီၤ.

ဒီန့ၣ်အသိးလာ၅၄ နံၣ် အတီၢ်ပုၤ အါန့ၢ်တံၤ
 ဖံးတံၤမလကပီၤတက်ကုန်ဘန်ကုန်သုအပျီပုၤ တံၤမအဂုၤ

ပုဒိၣ်စီၤရှၢၣ်ယးဟဲ ကိုးသုလှ၊ကညီတက်ကုန်ဘန်ကုန်သု
 အပေါ်, တံၤဂီၢ်-ခဲစဲာ်

အဂလအဘန်ထွဲဒီးတံၤကုန်ဘန်ကုန်သု လာအဝဲ
 ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဒၣ်တံၤကိုး
 ခါကိုးသရၣ်တံၤမလိ, ကိုးသုလှ၊လံၤညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်ဒီး
 တီၤလံၤဖးတဖၣ်, လံၤကိလကပီၤသရၣ်တံၤမလိလီၤ
 ဆီ, ကညီကိုးသရၣ်တံၤမလိခိလုာ်ကိုး, ဒီတကိုးကုန်
 သုကမံးတံၤ (NEC/NHEC), တံၤမလိစိစိတံၤရဲၣ်တံၤ
 ကျဲၤ, တံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိး (KTWG) ဒီးအဂတဖၣ်
 အိၣ်ဒီးဝဲဒဲန့ၣ်လီၤ.

တံၤကုန်ဘန်ကုန်သုတီၤပတီၢ်

- ၁၉၄၂ - အိၣ်ကိုးတုၤမုၢ်အ-တီၤဖုၣ်
- ၁၉၅၂-၁၉၅၇ - အိၣ်ကိုးဆုၣ်မုၢ်ဟံၤ- တီၤခါးသး
(ဖျိထီၣ် ၇ တီၤ)
- ၁၉၅၇-၁၉၅၈ - အိၣ်ကိုးဖုၣ်ပုၤ- ဖျိ ၇
တီၤ (အိၣ်ကဒါက့ၤ ၇ တီၤလပဒိၣ်ပုၤသီတဘျီ)

ဖုပဒိန်စီရှင်ယားဟဲ ကီသုလုကညီတင်ကုန်ဘုန်ကုန်သုအဟ် ဝဲကီသရင်တင်မလိ KTC ကိုအဆာကတီ၊ တင်ဂီ-ခဲဖါ

- ၁၉၅၈-၁၉၆၀ - အိန်ကိမိန်လမ္ဗင်တီထီကို (လၢ ၈-၁၀ တီအလီနန့် ထီန်ဘုန်တဘျီယီလၢ Pre-medical Year one and Year two)
- ၁၉၆၀-၁၉၆၂ - အိန်မိန်လမ္ဗင်- ဒိလုန်ကိဖျီထီန် I.S.C. (intermediate of science)
- ၁၉၆၂-၁၉၆၄- ဝှ်တကုန်ဖှင်စိမိ ဝဲအုန်တီဒိန် တုန်အတီ B.S.C. (Bachelor of Science)

ကဲကီသရင်သိန်လိတင်

- ၁၉၆၄-၁၉၆၆ - သိန်လိတင်ဖှင်ပုန်တီထီကို
- ၁၉၆၇-၁၉၆၉ - ကဲထီန်ဖှင်ပုန်တီထီကိုခိန်
- ၁၉၆၉-၁၉၇၄ - မှ်ကုဆုးတီခါနသးကိခိန်
- ၁၉၇၄-၁၉၇၅ - ဖှင်ပုန်ကီဆင်ဟပြးကမံးတံင်
- ၁၉၇၅ လါယုလံ - ဟဲထီန်ဆုကီသုလု
- ၁၉၇၅-၁၉၇၆ အီးကထိဘုန် - ထုဝါလုာ်တီထီကို သရင်
- ၁၉၇၆-၁၉၈၀ အီးကထိဘုန် - လီခါနသးပဒိန် တီထီကိုခိန်ထုဝါလုာ်
- ၁၉၇၇-၁၉၉၁ - ငးအိန်ထီန်တင်ကီခါကီသရင် တင်မလိ, တင်ကီခါတင်မလိအိန်ကိးနံင်ဖဲး (အဝဲ

- အံ့မုာ်တင်ဟူးတင်ဂဲလၢအငးအိန်ထီန်ဝဲလၢကီခိန်မုာ်အမဲင်ညါ (ကုန်သုဝဲကျိအတင်မ) တင်ကီခါကီသရင်တင်မလိပတုန်ကွံင်ဝဲ KTC ကိုအိန်ထီန်တစု
- ၁၉၈၀ အီးကထိဘုန် - ဆုဖှ်တီလုာ်, သုန်ထီန်ကို ဒီးတင်အိန်ဆိးလီာ်
- ၁၉၈၀-၁၉၈၅ - လီခါနသးပဒိန်တီထီကိုခိန် ဖှ်တီလုာ်

ကီသုလုပဒိန်တင်မ-ကုန်သုဆဲးလၢဝဲကျိ, လီခါနသး

- ၁၉၈၅ လါမုာ်-၁၉၉၀ လါနိန်ဝဲဘုန် - လီခါနသး ကုန်သုဆဲးလၢနဲင်ရှါ
- ၁၉၉၀-၁၉၉၉ - လီခါနသးကုန်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိန်

တင်သိန်လိဒီးတင်ကုန်ဘုန်ကုန်သုတင်ဒိန်ထီန်ထီထီန်

(၁) တင်မလုာ်အိန်ထီန်ဝဲဝဲကဲကီခိန်ဒီးကုန်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိန်အဆာကတီ

- ၁၉၇၇-၁၉၉၁ - ငးအိန်ထီန်ကီသရင်တင်ကီခါတင် သိန်လိကိးနံင်ဖဲး
- ၁၉၇၇ - လီခါနသးခိကရဲးတုာ်လိာ်တင်ကုန်အိန် ထီန်လံင်ညိန်သိန်ဒိန်အတင်ဆုာ်န

၁၉၇၇-၁၉၈၅ - တာ်ကွဲးဒုးအိန်ထီဉ်လံာ်ညိဉ်သိဉ်ဒိဉ်လၢတီဖိသဉ်တုလၢအတီတဆံတဖဉ်ဝံဝဲခဲလၢာ်
၁၉၇၇-၁၉၉၉ - ကွဲးတီလံာ်ဖးဝံခဲလၢာ်ဝံဒေဉ်ထဲ
၉၀ မျးကယၤ

**(၂) ကီာ်သူလုဒီဘုဉ်ကုဉ်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိဉ်-
ကီာ်ဆဉ်ကီာ်ရုဉ်တၢ်မၤလိ**

၁၉၈၇-၁၉၈၈ - တၢတဘျီ ကီာ်သူလုဒီဘုဉ်ကုဉ်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိဉ်တၢ်မၤလိ (ကီာ်ရုဉ်ကီာ်ဆဉ်ပတီာ်) ပဉ်ယုဉ်တီထီကီာ်ခိဉ် Senior တီထီသရဉ်တနီု
၁၉၈၈-၁၉၈၉ - ခံဘျီတဘျီ ကီာ်သူလုဒီဘုဉ်ကုဉ်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိဉ်တၢ်မၤလိ (ကီာ်ရုဉ်ကီာ်ဆဉ်ပတီာ်) ပဉ်ယုဉ်တီထီကီာ်ခိဉ် Senior တီထီသရဉ်တနီု
၁၉၈၉-၁၉၉၀ - သဘျီတဘျီ ကီာ်သူလုဒီဘုဉ်ကုဉ်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိဉ်တၢ်မၤလိ (ကီာ်ရုဉ်ကီာ်ဆဉ်ပတီာ်) ဟ်ယုဉ်တီထီကီာ်ခိဉ် Senior တီထီသရဉ်တနီု

(၃) လံာ်ကီလၢဝါတၢ်သိဉ်လိလီဆီ

၁၉၈၅-၁၉၈၆ - English Special Program, Australia Team, ကိဉ်ဖိတၢတဖု, ပုၤခဲလၢာ် ၁၀ ဂၤ (မုဉ်- ၄ ဂၤ, ခွါ- ၆ ဂၤ)

၁၉၈၆-၁၉၉၀- English for English Teacher Program, Canada Team, ကိဉ်ဖိခံဖုတဖုဒီမုဉ် Diploma Program ပုၤကိဉ်ဖိခဲလၢာ်, ၁၂ ဂၤ (ပိဉ်မုဉ်ခဲလၢာ်)

(၄) ကညီကိသရဉ်တၢ်သိဉ်လိလီလုဉ်ကီ

၁၉၉၁-၁၉၉၅ - Karen Teacher Training College, England/Australia Team
KTTC ဖျီကိအိဉ်ဝဲပုၤ ၁၀၀ ဘျဉ်

(၅) တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ် NHEC ဒီးမုဉ်ပုၤဟၤလီာ်ဆဉ်နီု

၁၉၉၁-၁၉၉၅ - ဒုးအိဉ်ထီဉ် National Education Committee, National Health Committee
၁၉၉၆-၂၀၀၀ - ကထီဉ်ကုၤ National Health and Education Committee (ဝုာ်ကံာ်ဖဲ, ကိဉ်တဲဉ်)

(၆) တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်ကညီကိသရဉ်မၤသကိးတၢ်ကရုဉ် (KTWG)

၁၉၉၇ - ဒုးအိဉ်ထီဉ်သကိးကညီကိသရဉ်မၤသကိးတၢ်ကရုဉ် (KTWG)

(၇) တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ် Accredited Program ဒီးမုဉ်ပုၤဟၤလီာ်ဆဉ်နီု

၁၉၉၆-၁၉၉၉ - DEP (Distance Education Program) Australia Certificate

ဖုပဒိဉ်စီၤရှဉ်ယးဟဲ ဂုဉ်ကွဲးစးနီုနီုလၢတၢ်ကိးကပၤဒဲးဒဲးသိးကီာ်သူလုဒီဘုဉ်ကုဉ်သုဆဲးလၢဝဲကျိခိဉ်တၢ်မၤလိအဂီၢ်, တၢ်ဂီၤ-ခဲမံာ်

အဲအံ့ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်အီၤလၢ Australia Aborigin Education Program ဒီတခါဝံၤ certificate န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤလၢ Australia ပဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤလိအံၤဘၣ်လးတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤပုၤတတၢ်တၢ်ဘျီဃီဘၣ်လးစ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ အတၢ်မၤလိ program န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဘျးက့ၤလၢတၢ်မၤဒီးမူဒါ

- ၁၉၉၉ - အိၣ်ဘျးက့ၤလၢ NHEC ဒ်ပုၤဟံးလီၢ်ဆ့ၣ်နီၤတဂၤအသိး
  - အိၣ်ဘျးက့ၤလၢကီၢ်သုၤလုၤကညီကုၣ်သုၤဆဲးလၢဒ်ဝဲကျိၤခိၣ်တဂၤအသိး
- ၁၉၉၉ - ၂၀၀၀ - ကဲထီၣ် DEP အ Consultant
  - ကဲထီၣ် KECD and KTWG အပုၤဟ့ၣ်ကုၣ်တၢ် ဒီးဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ်န့ၣ် K E C D ဟ့ၣ်လၢကပီၤအိၣ် Meritorious Advisor (ပုၤဟ့ၣ်ကုၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢကပီၤ) တဂၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဘျးက့ၤလၢတၢ်မၤဒီးမူဒါအဆၢကတီၢ်

၂၀၁၅-၂၀၁၈ - မ့ၢ် Dr T. Thanbyar Christian Institute - TCI ထံၣ်သၣ်ပုၣ်ဖျၢၣ်စိမိ-ကိၣ်ခိၣ်

သရၣ်မုၢ်နီၢ်လၢာ်ထူ, ကညီကိၣ်သရၣ်မၤသကိးတၢ်ကရၢ်အပုၤနဲၣ်တၢ်ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးဖုၤရှ့ၣ်ယးဟဲအပုၤကိၣ်ဖိလီၢ်လံးစံးဝဲဒၣ်လၢ, “ဖုၤဒိၣ်ရှ့ၣ်ယးဟဲအံၤမ့ၢ်ပုၤကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့, ကိၣ်ခိၣ်, ယုၤန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢသးစၢ်တဖၣ်တၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့အဂီၢ်တကးဒီးဘၣ် ယုၤန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကိၣ်ဖိသးစၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါနီၢ်ဟံးဒီးကိၣ်သရၣ်တဖၣ်တၢ်မၤလိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ယအဲၣ်ဒီးလၢပုၤလၢခံတစိကဒုးသ့ထီၣ်ဘၣ်ထီၣ်ဖိသၣ်သ့ၣ်တဖၣ် တမ့ၢ်ထဲတၢ်ကုၣ်ဘၣ်ကုၣ်သ့တမံၤဘၣ်, ကပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနီၢ်ဟံးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်လၢ ပသုၤက့ၤအီၤလၢပပုၤတတၢ်ပုၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ဖုၤဒိၣ်စိၤရှ့ၣ်ယးဟဲမ့ၢ်ဝဲဒၣ် Aဖဲလုၤရဲၤဒီးဖုၤဒိၣ်က့ၤအဖိခါ, အိၣ်ဖျၢၣ်ဖဲလါမ့ၢ် (၁၆) သီ, ၁၉၉၂ နံၣ်ဒီးဖဲ ၁၉၆၃ နိၣ်ဝုဘၣ် (၉) သီန့ၣ်ထီၣ်ပုၤဒီးနီၢ်ကပြီၣ်ဖဲလီၣ်ကါ, ဝုၢ်တကုၣ်န့ၣ်လီၤ. ကတီၢ်အံၤအဝဲအမၤဟံၤလီၤတံၢ်တၢ်အီၤဒီးအဖိ (၆) ဂၤလၢအမ့ၢ် (၁) စိအဲၣ်ယုၤ, (၂) နီၢ်အဲၣ်ထူ, (၃) နီၢ်အဲၣ်ဆ့, (၄) စိလီၤလးထူ, (၅) နီၢ်အဲၣ်ဆာ့စုၣ် ဒီး (၆) စိသိမါ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ဖုၤဒိၣ်စိၤရှ့ၣ်ယးဟဲ လၢသးပုၤကတီၢ်ဒုၣ်လဲၣ် ဟ့ၣ်ကုၣ်ဆိၣ်ထွဲးဒီးပုၣ်ယုၣ်ပုၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်လံၣ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်, တၢ်ဂီၤ-ခဲစၢ်

ချုံးဘီအိန်လာတတ်ဘန်ယိန်လာအစာကလီတူင်တုံးမး

သုလုကီဇု

ဝ မုံပပျာအတတ်ကတိမုအိန်တုံးဝဲလာအိန်ဒုန် ကတီလု၊ အိန်ညဉ်ကတီကွံဘန်ဆဉ်၊ ဆဉ် ဖိကီဖိတတ်မူတဝါလာအလုဒိန်ပွဒိန်လာအစာဘူးက လီတူင်တဖန်ပကြားသုညါဒီးဟ်သုဟ်သးလာတတ် လာအစာဘူးကလီတူင်သုတဖန်အံတတ်ကဘန်ရဲဉ် သဲကတီကွံအိန်ဒီးသိးကအိန်မုဒီးဒီးပုန့ဉ်လီ။

ပဲပုကညီဖိတဖန်ပအိန်ဒီးန့ဆဉ်တတ်အိန် ယာလုဒိန်ပွဒိန်ဒ်အမုဒုဉ်ပျာတတ်အိန်ယာ၊ ထံတတ် အိန်ယာ၊ ဟိန်ခိဉ်တတ်အိန်ယာဒီးတတ်မူတတ်မဲအါက လုလ်လာပကညီကီ၊ ကီသုလုအပူလီ။ တတ်အိန် ယာအိန်ဒီးပုအါမံအကျါ ဆဉ်ဖိကီဖိလုဒိန်ပွဒိန် အကလုလ်အါမံအိန်ဝဲဒုဉ်လာပဟိန်ကဝီပူ၊ ဒ်န့ဉ် အသိးဆဉ်ဖိကီဖိအါကလုလ်လာအလုဇုလီ။ ဒီးအိန် လာတတ်ဘန်ယိန်လာအစာကလီတူင်လာဟိန်ခိဉ်ဒီးဘုဉ် တဖန် ဘန်တတ်ထံဉ်န့အိန်ဒီးအိန်လာပကညီကီဝဲဉ် (ကီသုလု)အပူဒီးလီ။ လာအကျါ ချုံးဘီ မုဆဉ်ဖိ ကီဖိလာ တတ်ဘန်ယိန်လာအစာကလီတူင်ကွံဘန် တတ်ဟ်ပနီဉ်ယာလာ (IUCN) စရီပူဇုကီအယံ အ လီအိန်လာတတ်ကဂုဉ်ကျဲးစးဒီးသဒါကဟုကယာကု အိန်ဒီး ကြားမလိန့ဟ်အါထီဉ်ပသးလာအဂုန့ဉ်လီ။

ကညီကီဝဲဉ်အပူချုံးအိန်ဝဲဒုဉ်အါကလုလ်အကျါ ချုံးဘီ ကီလာဝါကိးလာ Yellow Tortoise (**Elongated Tortoise**) ဝဲအုဉ်အတတ်ကိးမုဝဲ (**Indotestudo elongata**) အံ မုချုံးအကလုလ်လာအိန်လာ တတ်ဘန် ယိန်လာအစာကလီတူင်ကွံဘန်တုံးမးအပူ (IUCN CR-Critically Endangered) အပတီန့ဉ်လီ။ ချုံး ဘီတကလုလ်အံ ဘန်တတ်ထံဉ်န့အိန်လာကလံထံး ဒီးမုထီဉ်ကလံထံးလီဆိဒုဉ်တတ်လာ ကီဘဲကလါ ဒီးရှ်၊ ကီအုဒယဉ်၊ ကီလုဉ်အိန်၊ ကီမလုရှါ၊ ကီ

ပယီ၊ ကီနံဉ်ဖိလ်၊ ကီကွီဉ်တဲဉ်ဒီးဘံဉ်ယဲးန့ဉ်တ ဖန်န့ဉ်လီ။ မုမုလာကညီကီဝဲဉ်၊ ကီသုလုအပူတ ဝီ တတ်ထံဉ်န့အိန်ဇုကီလဲကီရုဉ်ကိးဘုဉ်ဒီးအပူ လီဆိဒုဉ်တတ် သုဉ်ပျာလာတတ်ကီအလီဒ်အမုဉ်ယိန် လိဉ်ကျိ၊ ပုလိဉ်ကျိ၊ မဲကသးကျိ၊ ကွဲးယာကျိ၊ ဖန် အဉ်၊ ဒုသထုဉ်၊ ချဉ်လုဉ်ထုဉ်၊ တီအုဒီးဘုးဝဲဉ်ကီ ရုဉ်အပူတဖန်န့ဉ်လီ။ အဝဲသုဉ်မုဆဉ်ဖိကီဖိတ ကလုလ်လာအိန်ဆိးဝဲဉ်ကီဘုသုဉ်ပျာအါကတတ်၊ မုမုသုဉ်ပျာလါဟုအလီတဖန်တတ်ထံဉ်အိန်ဇုန့ဉ်လီ။ လာကီသုလုအပူဆဉ်ဖိကီဖိလာအစာကလီတူင်တုံး မး ၇ ကလုလ်အကျါမုဉ်ဇုကီတကလုလ်န့ဉ်လီ။

နီဉ်ခိကုဂီတတ်လီဆိ

ချုံးဘီအကုန့ဉ်တီဉ်ဒီးမးဝဲဒီးကျါဘာလီအမိ ပျာဒီးတဘုဉ်ညါဒီးအသးနါပျာဇုကီအကုတီဉ်ဒီးမးဝဲ န့ဉ်လီ။ အကုန့ဉ်မးဝဲစးထီဉ်လာအဖးထီဉ်လံလံတူ လာအသးပျာသံတစုဒီးအိန်ဒီးအလုဉ်ဘီဂီဒီးပျါသုလး တကဝီတကဝီဖိန့ဉ်လီ။ အကုလာအမးအံမုဝဲဒုဉ် တတ်စုကဝဲဖးဒိဉ်လာကဒီးသဒါအသး, ဝဲအကွံဆဉ်မဲဉ် ဒီးတတ်မပျုမဖုးအိန်အဆာကတီန့ဉ် အိန်ရုသုဉ်တဒါ အသးလာအကုအပူန့ဉ်လီ။ ဝဲအအိန်ဘုးအိန်သါဒီး မံအဆာကတီအခိဉ်သုဉ်ယံကုန့ဉ်လာအကုပူမဲလုဉ် ယုဉ်ယုဉ်ဘန်ဆဉ်ဖိအိန်တတ်အဆာကတီ အခိဉ်သုဉ် ယံန့ဉ်ဟဲဂိဉ်ထီဉ်ဝဲလာအကုချါန့ဉ်လီ။ အိန်ဒီးအမဲ

1 <https://www.iucnredlist.org/species/10824/152051190>

လၢအကျၢဒီးမးဝဲ, အိၣ်ဒီးအခၣ်ယံလၢအဂံၢ်ဆူၣ်ဒိၣ် မးလၢကအ့ၣ်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အစုခံခိလၢကအသဘျး တီၣ်တကဝီတကဝီ, ဒီးအိၣ်ဒီးအခိၣ်ခံခိလၢအဘျး သွဲးဖျါတဘျး တဆီၣ်ဘၣ်ဒီးအခိၣ်မ့ၣ်လၢအစုန့ၣ်လီၤ. ချဲးဘီတကလၢအံၤ ဖဲအဒိၣ်တၢ်ခိၣ်ပျဲအဆၢကတီၢ် အမိၢ်ပျၢ်အဒိၣ်အထီအိၣ်ဝဲ ၃၀-၃၅ ဝဲဒိၣ်မံထၢၣ်, (၁၂ စုမ့ၢ်ဒိၣ်) ဃၢၣ်ဃၢၣ်, ဒီးဃၢၣ်ဒၣ် (၃.၅ ကံလိ ကြါ) န့ၣ်လီၤ. ချဲးဘီအမိၢ်န့ၣ် အမိၢ်ပျၢ်ဖျါလဲၣ်ဒိၣ်န့ၣ် ဒီးအဖါဒီးမ့ၢ်အဖါန့ၣ်အမဲၢ်ကိၣ်ဒိၣ်န့ၣ်အမိၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်

အိၣ်တၢ်ထူၣ်တၢ်ဘီအါမံၤအါကလၢ, တၢ်ဒီး တၢ်လၢ, ကျဲ, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ပျီလၢအိၣ်ဝဲခဲလၢန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဖဲတၢ်ညၣ်, ချိၣ်, ဆွဲၣ်, တၢ်ဒိၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်အဂၤအကလၢကလၢလီၤ. ချဲးဘီတကလၢ အံၤအိၣ်မူလၢတၢ်ခၣ်အလီၢ်တန့ၣ်ဘၣ်. ချဲးဘီတကလၢအံၤ ဖဲတၢ်ဆၢအီၤဆူကီၢ်ယုရုပဒီးကလံၤစိးကီၢ်အမဲၢ်ကလၢ တၢ်ဆါတၢ်ပျၢ်အဂီၢ်အဆၢကတီၢ် တၢ်မ့ၢ်တပၣ်အီၤဒီးအံး ထွဲကွၢ်ထွဲအီၤလၢတၢ်လီၤလီၤဆီဆီဘၣ်န့ၣ် တယံၣ်ဘၣ် ဒီးဆူးဆါထီၣ်ဒီးသံကွံာ်ဝဲလီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်တၢ်အ လီၢ်န့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ထံလၢအကဆီၣ်လၢကလၢထံပီၢ်ထံ ဒီးအိၣ်အဂီၢ်လီၤ. လိၣ်ဘၣ်တၢ်လီၢ်လၢကဟးထီၣ်ဟး လီၤ ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကဒုဒီးတၢ်ကိၢ်ခံခါလၢ ဖဲအနီၢ် ခိမိၢ်ပျၢ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အသးသမု

ဒိၣ်တၢ်ခိၣ်ပျဲ လူမိၢ်လူဖါသ့ဖဲအဒိၣ်အထီ အိၣ်ဝဲ ၂၀ ဝဲဒိၣ်မံထၢၣ် အဆၢကတီၢ် ဒီးဖဲန့ၣ်အခါ ကယာဝဲ ၁ ကံလိဃၢၣ်ဃၢၣ်ဒီး ကမ့ၢ်ဝဲအနံၣ် ၁၀ တုၤ လၢ ၁၄ နံၣ် အဘၢၣ်စၢလီၤ. ဒီးတုၤလၢအပျၢ်ထီၣ်တစု အဒိၣ်အထီအိၣ်ဝဲ ၃၀-၃၅ ဝဲဒိၣ်မံထၢၣ်ဒီးအသး သမုထီဝဲ အနံၣ် ၃၀ ဒီးအါန့ၣ်အနံၣ် ၃၀ အိၣ်စ့ၢ်ကိး န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဖးထီၣ်အဆၢကတီၢ်အဒိၣ်အထီအိၣ်ဒၣ် ၄-၅ ဝဲဒိၣ်မံထၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ညီန့ၣ်လူမိၢ်လူဖါဖဲတၢ်စူ လီၤသီအဆၢကတီၢ် တုၤမ့ၢ်အဆၢကတီၢ်ဘၣ်ဒီးယုန့ၣ်ဝဲ တၢ်လီၢ်လၢအကပၣ် လၢကဘျီထီၣ်တၢ်လီၢ်လၢအဘၣ်

အဘၢလၢကဒိၣ်လီၤအဂီၢ်လီၤ. ဒိၣ်လီၤဝဲကအိၣ် ၂ ထၢ တုၤလၢ ၃ ထၢ, တထၢန့ၣ်အဒိၣ်အိၣ် ၂ ဖျါတုၤလၢ ၅ ဖျါ, ချဲးဘီလၢအိၣ်လၢတၢ်ဘျးကွၢ်ကီၢ်အလီၢ်တ ဖၣ်စးထီၣ်လၢအဒိၣ်လီၤဝဲ ၄ လါတုၤလၢ ၆လါပျဲ ထီၣ်န့ၣ်အဒိၣ်ဖးထီၣ်ဝဲလီၤ. ဘၣ်ဆၢမ့ၢ်ချဲးဘီအမံၤ အိၣ်လၢပျၢ်ပူတဖၣ် စးထီၣ်လၢအဒိၣ်လီၤဒီးတုၤလၢအ ဖးန့ၣ် ယံာ်ဝဲ ၇ လါဃၢၣ်ဃၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ချဲးဘီဒိၣ်လီၤ ဖးထီၣ်အါတကွၢ်ဖဲတၢ်စူခါအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူးကါ, တၢ်ကူလဲၢ်မၤကၢဒီးတၢ်မၤပျၢ်မၤဖုး

ချဲးဘီတကလၢအံၤ တၢ်လူယုအိၣ် ဖိၣ်အိၣ် လၢတၢ်အိၣ်အဂီၢ်တကးဘၣ်တၢ်ဟးယုဖိၣ်အိၣ်လၢတၢ် ဆိးကါအီၤလၢကသံၣ်ကသီအဂီၢ်အါမးလီၤ. တၢ်ဟး ယုလၢပျၢ်ကညီတကးဘၣ် တၢ်သ့စ့ၢ်ကိးထွဲၣ်လၢတၢ်လူ ယုအီၤအဂီၢ် ဒီးတၢ်ဆၢအီၤဆူတီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်တၢ်ကူလဲၢ် မၤကၢတၢ်မံလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ၁၉၉၀ နံၣ် ဘျဲၣ်န့ၣ်ချဲးဘီတကလၢအံၤတၢ်ဆါတၢ်ပျၢ်အီၤလၢကီၢ်ဘံၣ် ယဲးန့ၣ် ဒီးကီၢ်ခၣ်ဘီဒံယါအါမးလီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ် လၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ်အီၤအါမးလၢတရူးကီၢ်တၢ်ဆါတၢ်ပျၢ်တၢ်အိၣ် အဖျါပူလီၤ. ချဲးဘီတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်လၢအယုၢ်တဆူၣ်ဒီး တချၢဘၣ်အယံ ဖဲမ့ၢ်အူအိၣ်လဲးတၢ်တဘျီလၢလၢတၢ် ထံၣ်ဘၣ်လၢအသံဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ယုတၢ်ပူဖျဲးအလီၢ် အဂီၢ် တဘျီတခိၣ်ဟးအိၣ်ခူသ့ၣ်ဝဲဒၣ်လၢထံကိၣ်န့ၣ်တၢ် ခုၣ်ဒီးသ့ၣ်လၢအူတီၣ်အလီၢ်, ဘျၢလီၤအသးလၢဟီၣ် ခိၣ်လၢ, ဒီးအိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်ပူ, လၢပူန့ၣ်လီၤ.

လၢကညီထူလံၤအတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်

တၢ်လၢချဲးဘီတကလၢအံၤ ပျၢ်ထူလံၤဖိတနီၤသ့ ဝဲလၢတၢ်အိၣ်ဘုသီခိၣ်အယံ တနီၤဘျးပၣ်ဝဲလၢတၢ် အိၣ်ဘုသီခိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢအအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ် လၢအယံ တၢ်ဘျးပၣ်အီၤန့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တကးဒီး ဘၣ်ပျၢ်တနီၤန့ၣ်ဝဲလၢချဲးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဆၢဖိကီၢ်ဖိတကလၢ လၢအကျၢၣ်အယံ ပျၢ်မ့ၢ်ထံၣ်အီၤဖဲလၢနလဲၤယုခးအိၣ် တၢ်အခါန့ၣ် ပျၢ်တနီၤန့ၣ်ဝဲလၢနဟးယုခးအိၣ်တၢ်တ န့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျၢ်တနီၤတအိၣ်ယုဝဲဒၣ်ဒီးပျၢ်တမ့ၢ် ဘၣ်မ့ၢ်လၢအကျၢၣ်အယံန့ၣ်လီၤ. ■

ကသံသ့ဂံဝဂ်စဲ: အကလုာ်ကလုာ်

သုလ္လကီဝဂ်

တအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢပဝဲကိးကကြးသ့ၣ်ညါဒီးမၤလိာ်ဟံၣ်ပသးဒ်သိးပကအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢခိဖျိထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအယိပုၤကမ့ၢ်ထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်ယုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးလၢခိခိၣ်ပုၤလၢက့ၢ်အယိအထံအနိတဂ့ၤဒီးကဲထီၣ်က့ၤတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢပလံာ်တၢ်ရၤလီၤသုလ္လကီဝဂ်ကိးဘၣ်ဒဲးအပူၤန့ၣ် ပထၢန့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ်ဟံၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အကသံသ့ဂံဝ်စဲလၢပကကူစါတၢ်ဆါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(က) တၢ်လိာ်သးလၢအဖျိၣ်ထီၣ်ပြီကံးတဖၣ်အဂီၢ်

- ၁. ကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဒီးအသံသိ ၁ ပီၤ (ကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဒီးလၢအဂီၢ်တကလုာ်) တော့မြင်းခါ
- ၂. ထံ ၁၂ ပလီ

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံသ့ဂံဝ်စဲအကျိၤအကျဲ

မၤန့ၢ်ကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဒီးအစီၤလီၤတပီၢ်ဝံၤ ချီထီၣ်ယုာ်ဒီးထံသံသိ ၁၂ ပလီလၢသပာ်ဖးဒိၣ်အပူၤတက့ၢ်. ယုာ်အီၤတုၤအလီၤသံးအိၣ်တၢ်ထဲ ၄ ပလီ ဒီးစိာ်လီၤကွံာ်အီၤ, ဟံၣ်ခုၣ်လီၤအီၤဒီးပျံးကွံာ်အီၤ ဟံးန့ၢ်ထဲအထံဆ့ၣ်, ဟံးယာ်အီၤလၢပလီပူၤဂ့ၢ်တက့ၢ်.

တၢ်သုကသံသ့ဂံဝ်စဲအကျိၤအကျဲ

ပုၤလၢအဘၣ်သးဖျိၣ်ထီၣ်ဖိပြီတဖၣ် လုာ်ကွံာ်ထံမုၢ်မုၢ်နီၢ်နီၢ်ဝံၤ လုာ်လီၤက့ၤကဒီးကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဒီးချီမံအထံတက့ၢ်. လုာ်အီၤဂီၤတဘျီ ဟါတဘျီ ပျဲထီၣ်သၢသီတုၤတနွံဒီး တၢ်ဘၣ်သးကဟါမၢ်ကွံာ်ဝဲလီၤ.

ဘၣ်လီာ်တၢ်ဆါ

ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်သးဖျိၣ်ထီၣ်ပြီကံးဖိတဖၣ် အနီၢ်ကစၢ်ကတ်အလီၤလၢအစုမ့ၢ်လၢမုၢ်

ဆါမုၢ်နၤတကးဘၣ် တၢ်ဆါတဖၣ်အံၤအယၢ်ဘၣ်ကူဘၣ်ကဲဝဲလၢအဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးအတံၤသကိးတဖၣ်ညီဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ အနီၢ်ကစၢ်ကဘၣ်သ့ဝဲကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဒီးအထံချီမံခုၣ်အံၤထီၣ်ဘိဒီးတၢ်ဆါအယၢ်ကသံဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ခ) တၢ်လိာ်သးဘၣ်သးအိၣ်ဒီးအယၢ်တဖၣ်အဂီၢ်

- ၁. ဆုဖိကူ
- ၂. ဖိဆိပြုး (ဖိဆိဘျုး)
- ၃. နီၣ်နာသံ
- ၄. ဖိပျံး
- ၅. သ့ၣ်ဖိခဲ

တၢ်သုကသံသ့ဂံဝ်စဲအကျိၤအကျဲ

မၤန့ၢ်ကသံသ့ဂံဝ်စဲအမုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ၅ ခါလၢာ်ဘၣ်တကဒိၣ်စုာ်စုာ် လၢတဘျီအဂီၢ်တက့ၢ်. မၤကဲၤထီၣ်မ့ၢ်အူတဆူဝံၤ ဘၣ်လီၤနကူနကဲလၢာ်, ကူထီၣ်က့ၤလၢထဲကူတဘျီန့ၣ်တက့ၢ်. ထၢန့ၣ်လီၤကသံသ့ဂံဝ်စဲအမုၢ် ၅ ကလုာ်အံၤဆူမ့ၢ်အူပူၤ ဒီးမၤကဲၤထီၣ်မ့ၢ်အူန့ၣ်တက့ၢ်. ယီၢ်ကါတြၢ်နီၣ်လၢနမ့ၢ်အူတဆူန့ၣ်အယၢ်ယၢ်ပယၢ်ပ ဒီးထဲကူန့ၣ်ဖိၣ်တၢ်ယာ်အဖိခိၣ်အကတၢၤလၢထးခိတကပၤဖဲနကိာ်ဘိ ဒ်သိးမ့ၢ်အူလုာ်သ့တခုၣ်ထီၣ်ဘၣ်နနီၣ်ပူၤ မဲာ်ချ့ပူၤတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. မ့ၢ်အူခုၣ်အလုာ်ထီၣ်န့ၣ် ပျဲန့ၣ်အီၤလၢနထဲကူအကတၢၤပူၤလၢာ် ဒီးမ့ၢ်အလုာ်န့ၣ် ကဘၣ်ဝဲတၢ်ဘၣ်သးအပူၤလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အခါ တၢ်ဆါအယၢ်ကဲၤပျုာ်ဝဲဒီးကသးဝဲဒိၣ်မးလီၤ. ကီၤန့ၢ်ဆူၣ်အီၤဘျီကီၤတုၤလၢနကသံသ့ဂံဝ်စဲအဒီးအလုာ်တဖၣ်အံၤအူသံလၢာ်တက့ၢ်. မၤအီၤဒ်အံၤတဟါတဘျီ ဖဲဟါခိတချးမံ ဝံၤဒီးတဘၣ်လုာ်ကွံာ်ထံတဂ့ၢ်, မံဒ်န့ၣ်ဒိတနုၤ ဒီးဂဲၤထၢာ်

လှိုကွံာ်ထံလၢဂီၤခိတကွၢ်. မၤအိၤပဲၤထီၣ်သၢသီဒီး တၢ်လိၤသးကဘျါက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

(ဂ) တၢ်သးယုအဂီၢ်

- ၁. ပယုးလိ
- ၂. မာ်
- ၃. နံၣ်သိထံ (တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်ယီၤသိသ့)

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

မၤန့ၢ်ပယုးလိတဖျါဒီးမာ်ထဲသိးစုဆၣ်ခိၣ်တ လိၣ်ဝံၤဒီး မၤကမ့ၢ်အိၤတုၤအလီၤဘျးဂ့ၤတကွၢ်. မၤ န့ၢ်ကဒီးနံၣ်သိထံ တယးကွၢ်ကကီၣ်ဒီးမာ်, ပယုးလိ အကမ့ၢ် ဒ်သိးကကဲထီၣ်ပံာ်ပံာ်အဂီၢ်တကွၢ်.

တၢ်သူကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

ဟါခိဖဲန့ၢ်လၢထံအခါန့ၣ် ထူးကွံာ်တၢ်သးယု အယံၣ်စိစိတကွၢ်. လုၣ်ထံဝံၤပဲလီၤကသံဃ်အဝဲအံၤ လၢတၢ်သးယုအပူၤလီၤအဖီခိၣ် ကိးဟါဒီး တုၤအဘျါ တစုတကွၢ်.

ကသံဃ်ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

ပုၤလၢအဘၣ်တၢ်သးယု အလိၤသးတုၤဒၣ် လဲာ်မဲဝဲတန့ၢ်ဘၣ်တဖၣ်ကဘျါက့ၤအဂီၢ် တကီၣ်ဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ဖဲအလိၤသးဒီးတဲာ်အိၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ် အပူၤလီၤ ကထီၣ် ဒီးတၢ်ပူၤလီၤအထံကထီၣ်ဝဲဒၣ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ. တနီၤန့ၣ်အစုနၢတၢ်ပူၤကဖိထီၣ်တဖျါတဖျါ အထံ အိၣ်, သးကံာ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ကသံဃ်အဝဲအံၤကမၤသံ ကွံာ်တၢ်သးအယာ်, ကမၤဘျါက့ၤတၢ်ပူၤလီၤ ဒီးကမၤ ဘၣ်လိာ်က့ၤဖဲးညၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) ကသံဃ်တၢ်ဖီယု, တၢ်ဖီစိၣ်အဂီၢ် တၢ်ကူၤစါယါ ဘျါက့ၤနီၣ်ဂံၢ် (၁)

- ၁. တကွံာ်ဝါသၣ်အဘၣ်
- ၂. တယၤသၣ်
- ၃. ကဆိနံၣ်ပိ (ကဆိဝံၤနံၣ်)

- ၄. ဖိဆံၣ်သၣ်
- ၅. ထီသၣ်အကမ့ၢ်
- ၆. ကုၤထီၣ်လၢကဆိအ့ၣ်ခိၣ်
- ၇. ပနီၣ်ကျဲထံ

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

မၤန့ၢ်တကွံာ်ဝါအသၣ်သံသိဂ့ၤအမံၤဂ့ၤ ဟံးန့ၣ် ထဲအဘၣ် ၃ ဖျါ, တယၤသၣ် ၁၀ ဖျါ, ဖိဆံၣ်သၣ် ၈ ဘၣ်, ကဆိနံၣ်ပိ ဘၣ်တစံာ်ဒိၣ် (အတံာ်, အဘိ အလၣ်ဂ့ၤခဲလၢာ်), ထီသၣ်ကမ့ၢ်တစံာ်ဖိ, ကုၤထီၣ်လၢ ကဆိအ့ၣ်ခိၣ် တစ့ၤ န့ၣ်တကွၢ်. လိယုအိၤကိးခါဒီး တုၤအယုမ့ၢ်နီၣ်ဝံၤ ဆူးအူ (ဒွဲၣ်အူ) အိၤလၢမ့ၢ်အူခဲ လၢာ် ဒီးဟံးန့ၢ်အကဘိၣ် (ချါကမ့ၢ်) ထၢန့ၢ်ပာ်အိၤ လၢပလီၤပူၤတကွၢ်. ဖဲနကပူၤလီၤတၢ်ပူၤလီၤအခါန့ၣ် မၤန့ၢ်ပနီၣ်ကျဲထံတစး ကျဲလီၤကသံဃ်အကမ့ၢ်အံၤပံာ် ပံာ် လၢနကမၤဘျါတၢ်ဖီအဂီၢ်တကွၢ်.

တၢ်သူကသံဃ်အကျိၤအကျဲ

ပုၤလၢတၢ်ဖီအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဟါခိလၢထံအခါ ထူးကွံာ်တၢ်ဖီအပူၤလီၤကဆဲးကဆိဝံၤ ပူၤလီၤတၢ်ပူၤလီၤ လၢကသံဃ်အံၤတကွၢ်. ကသံဃ်တခါအံၤကျဲၣ်ကျိယုၣ် ဒီးပနီၣ်ကျဲအထံပံာ်ပံာ် ဒ်သိးနပူၤတၢ်ပူၤလီၤကစဲထီအ ဂီၢ်တကွၢ်. ပူၤအိၤလၢတၢ်ပူၤလီၤအဖီခိၣ်ကိးဟါဒီးဖဲတၢ် ဖီစိၣ်ဂ့ၤတၢ်ဖီယုဂ့ၤအဖီခိၣ်တုၤအဘျါတစုတကွၢ်. မၤ ကွၢ်သၢသီတုၤလၢတန့ၢ်အတီၢ်ပူၤ ဒီးကသံဃ်အံၤမ့ၢ်ဘၣ် လိာ်န့ၣ်တၢ်ဖီကယုထီကွံာ်ဒီးကဘျါဝဲလီၤ. မၤတုၤလၢ နတၢ်ဖီဘျါဒီးပတုၣ်ကွံာ်အိၤတကွၢ်, တလိၣ်နလဲၤယု အိၤကသံဃ်တၢ်ဖီလၢတၢ်ဆါဟံၣ်ဘၣ် ဒီးတလိၣ်နလဲၤ ပူၤအိၤလၢတၢ်ဆါကသံဃ်အလီၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

တၢ်ဖီယုန့ၣ်မ့ၢ်သးထဲလဲၣ်သနာ်က့ၤအထံတ ထီၣ်ဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်ဖီစိၣ်န့ၣ်တုၤနတၢ်အိၤအပူၤလီၤလီၤ သဘျူးန့ၣ်အထံကထီၣ် တုၤဒၣ်လဲာ်ကလီၤယုဒီးဖဲ

ဘူးယာ်လၢတၢ်ကူတၢ်ကလၢနကူကအိၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဖှိယုမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ဖှိစီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် သူကသံၣ်အံၤသ့ဝဲလီၤ. မၤကွၢ်ဒီးနကထံၣ်ဘၣ်လၢနတၢ်ဖှိကလီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲသပှၢ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပလီၢ်

ကုၤထီၣ်လၢကဆိအ့ၣ်ခိၣ်န့ၣ်အိၣ်တဂ့ၤ, နအိၣ်ဘၣ်အိၤန့ၣ်နသံသ့ဝဲလီၤ.

(င) ကသံၣ်တၢ်ဖှိယု, တၢ်ဖှိစီၣ် တၢ်ကူစါယါဘျါကျဲနီၣ်ဂံၢ် (၂)

- ၁. ထိးသဒံ
- ၂. မာ်
- ၃. ပနီၤကျဲထံ

တၢ်ဒုးကဲထီၣ်ကသံၣ်အကျိအကျဲ

မၤန့ၢ်ထိးသဒံတဖျၢၣ်ဒီးလိယုပာ်ယာ်အိၤတက့ၢ်. ဝဲနလိယုအိၤမ့ၢ်တချးဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် နသူအသံသိသ့စ့ၢ်ကိးလီၤ. မၤန့ၢ်ထိးသဒံတဖျၢၣ်, မာ်ထဲစုဆၣ်ခိၣ်တလိၣ်, ပနီၤကျဲထံဝဲအကၢကီၣ်လိာ်အသးဒံသိးကကဲထီၣ်ပံာ်ပံာ်အဂီၢ်, ကျဲကျိယုာ်အိၤဒီးပာ်ယာ်အိၤလၢပလီၤပုၤဂ့ၤတက့ၢ်. နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤန့ၢ်အိၤတဘျီအဂီၢ် တဘျီအဂီၢ်သ့စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သူကသံၣ်အကျိအကျဲ

ပှၤလၢတၢ်ဖှိအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဟါခီလုာ်ထံအခါထူးကွံာ်တၢ်ဖှိအပူၤလီၢ်ကဆဲးကဆိဝံၤ ပူၤလီၢ်တၢ်ပူၤလီၢ်လၢကသံၣ်အံၤတက့ၢ်. ပူၤအိၤလၢတၢ်ဖှိအပူၤလီၢ်အဖီခိၣ်ကိးဟါဒီး တုၤအပျဲထီၣ်သာသီတုၤလၢတနွံအတီၢ်ပူၤဒီးကသံၣ်အံၤမ့ၢ်ဘၣ်လိာ်န့ၣ်နတၢ်ဖှိကယုထီၣ်ကွံာ်, ကဘျါဝဲန့ၣ်လီၤ. မၤတုၤလၢနတၢ်ဖှိဘျါဒီးပတုာ်ကွံာ်ဆါဟံၣ်ဘၣ် ဒီးတလိၣ်နလဲၤပူၤအိၤလၢတၢ်ဆါကသံၣ်အလီၢ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထုလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီးကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲ မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါလၢအကဲဘျါဒီးထူးတီၤဝဲလီၤ. မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤအံၤတၢ်သ့ၣ်ညါဒ်န့ၣ်တဖၣ်စ့ၤလီၤဝဲလီၤ. ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲ မ့ၢ်မိာ်ပာ်ဖဲဖုထုလံၤတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢပှၤ လၢအကူစါယါဘျါတၢ်ဆါအါမံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါထုလံၤလုာ်ဒိၣ်ပှၤဒိၣ်အံၤ ပဆိတၢ်အိၤဒီးကွၢ်ကပာ်အိၤတသ့ဘၣ်. အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘၣ်မၤန့ၢ်ပာ်အါထီၣ်ပသး ဒံသိးကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢပဂီၢ် ဝဲပယုကသံၣ်ကသီအဂၤတဘၣ်လၢအကတီၢ်ဒီးဝဲကသံၣ်သရၣ်တအိၣ်ဘၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်လိာ်တၢ်ဆါအဂ့ၢ်

တၢ်ဖှိယုန့ၣ်မ့ၢ်သးထဲလဲၣ်သနာ်က့အထံတထီၣ်ဘၣ်, မ့ၢ်မ့ၢ်တၢ်ဖှိစီၣ်န့ၣ်တုၤနတ်အိၤအပူၤလီၢ်လီၤသဘျါန့ၣ်အထံကထီၣ် တုၤဖၣ်လဲၣ်ကလီၤယုၤဒီးဝဲဘူးယာ်လၢတၢ်ကူတၢ်ကလၢနကူကအိၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဖှိယုမ့ၢ်ဂ့ၤတၢ်ဖှိစီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် သူကသံၣ်အဝဲအံၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. မၤကွၢ်ဒီးနကထံၣ်ဘၣ်လၢနတၢ်ဖှိကလီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲသပှၢ်ကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲတၢ်ကူစါယါဘျါလၢပကဖးဘၣ်အိၤဒီးဒုးသ့ၣ်ညါလိာ်ပသးအခဲအံၤ မ့ၢ်ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲ လၢအယါဘျါ တၢ်ဘၣ်သး, တၢ်လီၤသးတဖၣ်တၢ်ဆါ အကလုာ်ကလုာ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အိၤလၢ “လုာ်လုာ်ထုသနူကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဂ်စဲ” အလံာ်စိာ်စုလၢဘၣ်တၢ်ထၢဖိၣ်အိၤလၢသရၣ်သ့ဝဲဒီးသရၣ်မုၢ်အဲၣ်မ့ၢ်, ဒီးဘၣ်တၢ်ထူးထီၣ်အိၤဝဲ ၂၀၀၇ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

ပမ္မာပပုဂံအထိဘဉ်သးယျာတုလီတၢ်

နီၢ်လှိုင်းထိခိုက်

- ဟီၣ်ခိၣ်လၢပုဂံတအိၣ်ဒီး အိၣ်ထဲကလီၤဒီးကလံၤ
- ဟီၣ်ခိၣ်လၢပုဂံတအိၣ်မိၤ အိၣ်ထဲကလံၤဒီးကလီၤ
- ဟီၣ်ခိၣ်လၢပုဂံမ့ၢ်အိၣ်ကး အိၣ်ထဲဟ့ဟီၤဒီးဟ့ဟါ
- ဟီၣ်ခိၣ်လၢပုဂံတအိၣ်လိ အိၣ်ထဲဟ့ဟါဒီးဟ့ဟီၤ
- ချၢၣ်ဒိၣ်အကီၤအိၣ်လၢမူ ယျာမိၢ်အထးပဲၣ်လီၤဆူ
- ချၢၣ်ဒိၣ်အကီၤအိၣ်ဒုၣ်ပဲ ယျာမိၢ်အထးယျာလီၤဆဲး
- ထံတလဲၤသၢလှၢဖဲးဖဲး ကဲထီၣ်သၢၣ်လၢစီယၢစဲၤ
- ထံတကွဲၤသၢလှၢဖိးဖိး ကဲထီၣ်သၢၣ်လၢစဲၤလၢစီ
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်အခံ အိၣ်ချၢၣ်သၢၣ်ယုအိၣ်ချၢၣ်မံ
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်ဒိၣ်လၢ အိၣ်ချၢၣ်လၢယုအိၣ်ချၢၣ်သၢၣ်
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်ကဒု အိၣ်တၢ်ညၢၣ်မၤလၢချၢၣ်ထုး
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်ခၢၣ်လၢ အိၣ်တၢ်ခါမၤလၢချၢၣ်သၢၣ်
- ထီၣ်ချၢၣ်အိၣ်လၢချၢၣ်ဒိၣ်ခံ ထီၣ်ချၢၣ်မ့ၢ်ယါယုအံၤ
- ထီၣ်ချၢၣ်အိၣ်လၢချၢၣ်ပယျာ ထီၣ်ချၢၣ်မ့ၢ်ယါအဆီကဲ
- ကလံၤဝီၢ်ဝံးန့ၢ်လၢဖိ ပအူးကလံၤပကိၣ်အိၤ

- ပအူးအုၣ်လီၤချၢၣ်အကူ ဟီၣ်ခိၣ်အဖိမ့ၢ်ပအူး
- ပအူးအုၣ်လီၤချၢၣ်လၢလဲး ဟီၣ်ခိၣ်အဖိဝံၣ်ဝံၣ်လဲး
- ပအူးအုၣ်လီၤချၢၣ်လၢကျဲး ဟီၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါထံၣ်န့ၢ်ဝဲ
- ပအူးအုၣ်လီၤချၢၣ်ဒိၣ်မိၤ ဟီၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါကိးန့ၢ်အိၤ
- ပအူးလဲၣ်လီၤလၢချၢၣ်ခံ ဟီၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါယုအံၤ
- ပအူးလဲၣ်လၢချၢၣ်ဒိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါကိးလၢညါ
- ပအူးအုၣ်လီၤလဲၣ်ပြုၤပြုၤ ကဲထီၣ်မ့ၢ်ယါဖၣ်ကမူၣ်
- ပအူးလီၤလဲၣ်ပြုၤပြုၤ ကဲထီၣ်မ့ၢ်ယါအဖၣ်ဆါ
- ကဲထီၣ်မ့ၢ်ယါအဖၣ်ဆါ ဟီၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါကိးန့ၢ်န့ၢ်
- တၢ်နီၤန့ၢ်နီၤန့ၢ်မ့ၢ်ကိၤ ထီၣ်ချၢၣ်ကိၣ်လၢညၢၣ်မဲၢ်ဒိ
- လၢညါမ့ၢ်ထံတဘျီၤထီၣ် ထီၣ်ချၢၣ်ကိၣ်လၢညၢၣ်မဲၢ်ထီ
- လၢညါမ့ၢ်ထံတလီၤလီၤ ထီၣ်ချၢၣ်ကိၣ်လၢညၢၣ်မဲၢ်ကိ
- ထီၣ်ချၢၣ်ကိၣ်ထံမဲးဝဲကိ ဟဲက့ၤကိၣ်လီၤချၢၣ်အကိ
- ထီၣ်ချၢၣ်ကိၣ်ထံမဲးဝဲန့ၢ် ဟဲက့ၤကိၣ်လၢချၢၣ်အခံ
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်အဒိၣ် ထုးလီၤတၢ်ကွဲၤလၢမူထံး

- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်အတီၤ ထုးလီၤတၢ်ကွဲၤလၢအစီ
- ထုးလီၤတၢ်ကွဲၤလူၢ်လီၤယီၤ ဆုၣ်မူထံးကဝီၤကဝီၤ
- ထုးလီၤတၢ်ကွဲၤယိၣ်လီၤကျဲး ဆုၣ်မူထံးကိးမ့ၢ်န့ၢ်ဒဲး
- ထုးလီၤတၢ်ကွဲၤလၢမူဒီ ဆုၣ်မူထံးကဝီၤကဝီၤ
- ထုးလီၤတၢ်ကွဲၤလၢမူထံး ဆုၣ်မူထံးတရံးတရံး
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်ခၢၣ်လၢ မ့ၢ်ဆုၣ်ဆုၣ်မူထံးဝးဝး
- ဆုၣ်ဆုၣ်ထံၣ်ထံသဘျီၤဟး အူသမူကဲထီၣ်လၢယျာ
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်ဒိၣ်ခံ ယျာန့ၢ်မ့ၢ်ယါယုအံၤ
- မ့ၢ်ယါအိၣ်လၢချၢၣ်ခၢၣ်လၢ ယျာန့ၢ်မ့ၢ်ယါကိးန့ၢ်န့ၢ်

မိၢ်ပၢ်ဖဲတဖၣ်တၢ်ကူၣ် ဘဉ်ကူၣ်သ့တအိၣ်ဘဉ်ဒီးမ့ၢ်လၢ လံၢ်လဲၣ်တမၤလီၤဘဉ်ဝဲအယီၤ, စံး ကတိၤဝဲလၢထါအကျိၣ်ဒီးစံးဝဲလၢ မ့ၢ်ကတိၤလၢထါန့ၢ်ပုၤတီၢ်န့ၢ်အိၤ ညီဒီးန့ၢ်ပၢ်အိၤညီန့ၢ်လီၤ. ■

ကတီကော့ခိန်ယာန့ဆာ်

စီအဲခိန်ဆုံဝါ

- ၁. စီဆာကတီအဲခဲအံ၊
တံဆိတလဲအိန်အါမံ၊
န့ဆာ်တံဘိတ်တုအိန်ဖျါ
တဖ်သိးဒီးစီလောညါ
- ၂. ခိန်ယာန့ဆာ်တံဘိတ်တု
မာမုန်ပသးလက်တသု
တံဘိတ်တုထိန်ဖိလံနိဖိ
ကမဲအဲခိန်အုမုန်ထီဘိ
- ၃. မုံပျါလောပျါတဲစီဝဲ
ပကအိန်မူဒီးမာထွဲ
အိန်ဒုန်ကဘိတ်ကတီလု
အိန်ညိန်ကတီကွံလါဟ့
- ၄. ထံကျိဒီးကစာ်ကလိ
လါလုဒီးသ့နိဖိဝိန်ဖိ

- ၅. သုတလီမာ်လီဖျါဝဲ
ကဘိတ်ရဲနိသဲကတီထွဲ
- ၅. ခိန်ကစာ်ပျါလါကျါ
မုန်ဝဲဒုန်ပတံန့သါ
ဟိန်ခိန်လံတံထူးတံတီ
အိန်ဒီးသူးသ့နိလကပီ
- ၆. တံဘိတ်တုသ့နိဂံဝိန်ဝဲ
သုတလီမာ်ပမာ်နဲ
အိန်ဒီးလုပပတီထီ
ကဲဘျူးဂုကသံနိကသီ
- ၇. ပအိန်ဆိးတံလီတံကျဲ
ခိန်ယာန့ဆာ်လပုဝဲ
အိန်ဖျါပံလလုပျါဒိန်
လပဂီကဲဘျူးကဲဖျိန်

- ၈. မုံခိန်သိန်လံတံမံလံ
ကဲဘျူးလုအိန်လုအိပု
အစာသုတလီတုဝဲ
အိန်အိကတီဒီးကွံထွဲ
- ၉. စီလောညါမိန်ပံဖု
အိန်ဆိးမာအိန်ကစုဒု
အိန်န့ဆာ်ကတီကွံထွဲ
ကြားကွံလိမာ်ဒီးပဝဲ
- ၁၀. တံန့သါလအိန်ဒီးပု
ဟံးပာ်ပမာ်ကိးအဂ
ခိန်ယာန့ဆာ်ကအိန်ဖျါ
မုန်ဒုန့ယာပမူပဒါ ■

လိင်နှင့်လိင်လိင်အထိ

တံညှပ်ကံ

၁. သလှထိုင်သိကုန်တစ် တံကံတံဂီနီတလဲ

အဲဒီဒီးစံးဝဲဒေ သလှထိုင်တလဲအံ ပှမ့ပှမ့ ပှမ့ပှမ့နီဒီးအီလဲ ကဘဉ်အိဉ်သဘျတလှတလှတလှ
ခိဉ်န့ဉ်လီ. စံးတံန့ဉ် တံကုဉ်မုဉ်မဲလဲအီတန့ဉ်ညါ
အတီပှမ့ပှမ့န့ဉ်သကံးတံအိဉ်ဘျးအလဲန့ဉ်လီ. မ့မ့
ပှမ့န့ဉ်ဖိတဖဉ် ဟံးန့ဉ်တံအိဉ်ဘျးဖဲလဲဒိဉ်စဲဘဉ်
အလဲန့ဉ်လီ.

၂. ထုကုဉ်ထိုင်ထဲအံဘဉ်လံ ဆုဉ်လီကံထိုင်ထိုင်

ပှမ့ညီဖိ, ပှမ့ခိဉ်ကစံးကျါသ့ဉ်တဖဉ်အ
တံလှအိဉ်အသးသမုလဲတံဖဲဒုးန့ဉ် မ့တံအအါ
ကတံလီ. အယိလဲတလဲအံ အဝဲသ့ဉ်တံပိဉ်တဲ
သကံးဝဲလဲသဝီဒီတဖျဉ်ညါအပှမ့ပှမ့လဲဖဲလဲဉ် ဝဲ
ကလဲဖဲလဲဉ် န့ဉ်လဲဉ်တလီလဲဉ်န့ဉ် ပှမ့အစုလီဒီးဝဲ
ဆိတံ, ဝဲအစုလီဒီးပှမ့ဆိတံန့ဉ်လီ.

၃. သူကီထိုင်ဖးလဲကံတု နီဟူသံဉ်သူမိဖဲတု

သံဉ်သူမိဝဲတံဖိယံတကလုဉ်လဲအပှမ့သယု
လဲထဲတဘျဉ်ဒီး ဒီးတုလဲအသီဖဲတုအသီတဘျဉ်
န့ဉ် အဝဲသ့ဉ်ကလီဒီးသံကွံဉ်ဝဲဒေန့ဉ်လီ.

၄. လါချုံထိုင်ခဲအံဘဉ်လံ ကတီထိုင်ဘုသိဉ်အချုံ

ဘုသိဉ်ဝါ, ဘုသိဉ်ဂီဘုဉ်, ဘုသိဉ်ဖိ, ဘုသိဉ်
ခဲရဲ, ဘုသိဉ်ပှမ့ပှမ့သ့ဉ်တဖဉ်အံ မ့ဘုချုံထုလဲနီ
နီအယိ ပှမ့ပှမ့ပှမ့လဲပှမ့သ့ဉ်တဖဉ် တဟံလီတု
အချုံနီတဘျဉ် နီတန့ဉ်ဘဉ်န့ဉ်လီ. ဘုသ့ဉ်တဖဉ်အံ
မ့ဘုလဲအဖဲသဲဒီးပှမ့ညီန့ဉ်လီ.

၅. န့ဉ်ညါထိုင်ဆဲးတံအကံ ဝဲထိုင်ကုထိးဖိဉ်မုဉ်

မုဉ်ဘိဘဉ်တံကုညှပ်ဘျးအဲဒီအမုဉ်ဝဲဒီဉ်
ကံး, ဝဲသိဖိ, ဝဲဘိဒီးမဲးဖဲသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ. လဲ
တံအံအယိ ဖဲတံဆုးဒုး န့ဉ်ဒုးဝဲတဘျဉ်ယိ ပိဉ်ခွါ
ဖိ ပိဉ်ခွါသးပှမ့သ့ဉ်တဖဉ် ယုပှမ့ဝဲဝဲလဲအဲဒီတံဂု
ဂုသ့ဉ်တဖဉ် ဒီးကုဉ်ပှမ့ပှမ့ဘျး မဲယုပှမ့စဲအဲဒီ န့
သိးတံထိုင်ဒုးကမုဉ် ကဖျဉ်ဒီးချုံဝဲဒေအဂီနီန့ဉ်လီ.

မ့မ့မုဉ်ကနီမုဉ်ဂု မ့ပှမ့မုဉ်ဂု ကဘဉ်ကတီ
ထိုင်စုဉ်ကံးကုဘျဉ်ဘုချုံ လဲအဝဲသ့ဉ်ကဘျဉ်ဘုအဂီ
န့ဉ်လီ. မုဉ်ကနီဖိသ့ဉ်တဖဉ်အါတကံဖဲအဝဲသ့ဉ်
ဘျဉ်ယုးအဆဲးကတီ, အဝဲသ့ဉ်ဝဲကုအအါကတံမုဉ်
ဝဲ ကုဖျဉ်ဆုန့ဉ်လီ. ကုဖျဉ်ဆုန့ဉ်မုဉ် ကကံတဖျဉ်
န့ဉ်လီ. စဲလဲပှမ့ မုဉ်ကနီဖိသ့ဉ်ခွါမဲလဲလိဉ်သး
(ကကံ) တဒု ဒီးထိုင်အကံတဖျဉ်န့ဉ်လီ. ကုသ့ဉ်
တဖဉ်အံ တံသုအဲဒီဖဲတံထိုင်ဒုးအမုဉ်တဘျဉ်ဝဲဒီး တံ
ကတံကတီကုအဲဒီလဲတံဘိဉ်ဘဲကုအဲဒီလဲတံကံး
ညဉ် ဝဲတံဟံထိုင်အဲဒီလဲတံခိဉ်လဲမုဉ်အုကလဲ
ဘဉ်အဲဒီးဒိဉ်တံဂုမး ဘိရီဉ်ကလံ တုမုဉ်တံထိုင်
ဒုးအဆဲးကတီဘဉ်ဒီး တံထုးထိုင်သူကဒီးအဲဒီန့ဉ်လီ.

၆. လါန့ထိုင်ကလဲမုဉ်ဖဲ ကုလဲလဲထိုင်ခိဉ်အကျဲ

လဲတလဲအံ န့သိးတံချုံအကလုဉ်ကလုဉ်
ကမဲထိုင်အဂီ အဲဒီဒီးလဲမုဉ်ကလဲသိဉ်ဂီကဂုန့ဉ်
လီ. တံလဲထိုင်ခိဉ်န့ဉ် မ့တံစုတဘိယီတဘိန့ဉ်
လီ. ဖဲတံစုလဲတဘိန့ဉ် စုမးရဲရဲ တဖျဉ်ဒိဉ်ဒိဉ်
ဒီးယီထိုင်ကုကဒီးဘိရီဉ်ကလံ တံမုဉ်စုဒီးတံချုံ
ယုကလံတံမုဉ်ကံးဒီးကံးမးတုလဲကဟံလီဆုမး
န့ဉ်လီ. တံအံတံချုံတံသ့ဉ်ဝဲထိုင်ဂုမးန့ဉ်လီ.

၇. လါဃီးထီၣ်ဃဲမုၢ်ဟဲတုၤ အိၣ်ခိးသူလၢချၢၣ်ကစု

တၢ်လၢဃဲမုၢ်ဃဲဘိတဘျီန့ၣ် တၢ်စုၤလၢမုၢ်ဆါ တၢ်စုၤလၢမုၢ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီတခိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ် လီၤပျံၤလီၤဖုး ဒိဖျိတၢ်တတၢ်တနါမၤအသးအိၣ်န့ၣ် လီၤ. အဃိသတးဒီး လါတလါအံၤတၢ်ကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ် ကိးဒီးတၢ်ပလီၢ်ပဒိးသးဂ့ၤဂ့ၤ န်သိးကပူၤဖျဲးဒီးတၢ်တ တၢ်တနါအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

၈. လါခူးထီၣ်ဘုက့ၢ်ခိၣ်ညါ ယုၢ်အိၣ်ဝံကွဲအိၣ်ကလၢ

စိပူၤကွံာ်လါတလါအံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်စုၤယၢၣ်ဃံး နီၢ်နီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံကာ်ဟီၣ်လၢာ်, သ့ၣ်ကၢ်ဝၣ်ဃံးအါမး အဃိ ကညီပုၤထုလံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ အဖိမုၢ်ဖိခွါ လံးမုၢ်လံးခွါသ့ၣ်တဖၣ် အဝံအကလၢကယုၢ်မ့ၢ်ဟး ဖျိးဘၣ်ဖုးအဃိ အဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲမုၢ်တမုၢ် ဒ်အ မ့ၢ်တၢ်ကံာ်စုအမုၢ် လါခူးကံာ်စုအမုၢ်န့ၣ်လီၤ.

၉. ဆံးမုၢ်ထီၣ်သံတုၢ်နဝဲ ဆံးဆၣ်ထီၣ်ဒီးဆါဒီးပုၤ

လါတလါအံၤ ပုၤမၤဝဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်တနီၤ လၢ တနံၣ်အဂီၢ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ပျဲးဒီးတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢန့ၣ် လီၤ. ဒီးတနီၤနီၤ ဒိဖျိတၢ်မၤဟးဂီၢ်အတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျဲးအါ အဃိ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်စ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိအဝဲသ့ၣ် အတၢ်အီၤစုၤအဃိ ကွၢ်လၢဝဲဒၣ်ဒ်သိးဘုအသီလၢတၢ် ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်အီၤဆိဆိအဂီၢ် မၤဝဲလၢထါဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

၁၀. ဆံးဆၣ်ထီၣ်ဘုပျီၣ်တရီၤ လဲၤဟူထီၣ်လဲၤဖျိၣ်လဲၤရီၤ

ဘုမ့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်မိၢ်ပျီၣ်အဃိ န်သိးတၢ်ဟးဂူၣ် ဟးဂီၢ်ကစု န်ပစံးတၢ်အသိး ထီၣ်ဖျဲးဖိ, ထီၣ်ကုာ်ဂီၤ, ထီၣ်ကံာ်ဘီဒီးယုၢ်တဖၣ်အသုတမၤဟးဂီၢ်အဘုအသု အဖျိအါအါတဂ့ၤအဂီၢ် ကဘၣ်ကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုၣ်တၢ်လၢ အခးကျၢၣ်ပူၤ ဒီးဆဲထီၣ်ထုဖိဒဲးဖိ ဒီးဆဲးလီၤထံကပိာ် ဒါကလံး ဒီးတၢ်ယၢ်တဖၣ်ဝးဝးခးကျၢၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

၁၁. လါနီထီၣ်ပုၤကဝီၤကျိၤ ဘုဖိထီၣ်ပုၤသံၣ်ပုၤဖိ

ညီန့ၢ်လါတလါအံၤ တၢ်ကူးဘုကူးဟု ကူးဒီး ကူးကၣ်လိာ်သးယၢ်ခိယၢ်ပၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်မ့ၢ်လါနီပုၤ ကဝီၤကျိၤလံးန့ၣ် အါတက့ၢ်ပုၤဂၤထၢန့ၣ်ဘၣ်က့ၤအဘု သးချံဆူဘုဖိပုၤလၢအအါန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ် တၢ်ဒ်တုၤလၢလါပုၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒ်ပုၤစုၤဂၤန့ၣ်လီၤ.

၁၂. လါပျူထီၣ်ဖျါလၢမူထံး ကယံၢ်ကီၢ်ဟူထီၣ်တၢ်သံ

စိပူၤကွံာ်အစိတဖၣ်အစိ ဝဲပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤ လၢအဘၣ်လဲၤဘၣ်က့ၤဒီးအသးသမုၢ်ဟးထီၣ်ဝဲတၢ်မၤ ဝဲအဖါမုၢ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဟူဘၣ်ဝဲတသီဒီးဟ်ဃာ်ကွံာ်ဝဲ အကုတဒု ဒီးကိးန့ၢ်ဝဲအမံၤလၢတၢ်တယၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ် တယၣ်တခါအံၤ ဟ်ဝဲတုၤတၢ်မၤဝဲဒီး တုၤဃီလါအ ဝဲအံၤဒီး ဟူထီၣ်မိၤထီၣ်က့ၤဝဲ န်ပစံးတၢ်အသိး သၢသီ မ့ၢ်တမ့ၢ်တုၤလၢန့ၣ်သီအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးထါလံာ်နံၣ်လံာ်လါတလါအံၤ တၢ်ကယုက့ၤအီၤကီၢ်ကီၢ်ခဲခဲဒၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ် အိၣ်တုၢ်က့ၤဒ်အဘျီၣ်ဖိန့ၣ်လီၤ. အဃိန့ၣ်ဒ်ထါစံးဝဲ

ကျဲမုၢ်က့ၤအလီၢ်လၢပျူ
ကျဲဘိက့ၤအလီၢ်လၢပျူ
ကျဲမုၢ်အိၣ်ဒ်တလီၤဘၢ
ကျဲဘိအိၣ်ဒ်တလီၤဘၢ
သ့ၣ်သံအိၣ်ဒီးအပစၢ
ပၢသံပာ်လီၤတၢ်အစၢ

အဃိသတးဒီး ဒီပုၤဝဲလၢဃိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ် ခုၣ်ကရၢ်ပူၤမုၢ်ဂ့ၤ, ဒီပုၤဝဲလၢအိၣ်လၢကီၢ်သုလုၤမုၢ်ဂ့ၤ, ဒီပုၤဝဲလၢအိၣ်လၢထံချၢကီၢ်ချၢခဲလၢာ်သ့ၣ်သုစၢ ပုၤမ့ၢ်ပုၤ ပုၤမ့ၢ်တမ့ၢ်ဘၣ်ဆၣ်ပုၤကျၢၣ်သုမၤဘၣ် ဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်ပုၤ တဖုလၢအအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ဟ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ လၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမုၢ်အဂီၢ်လီၤတၢ်လီၤ ဆဲး တကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢအဝဲသ့ၣ်အ တၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါ ဒီးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒ်အံၤအဖိခိၣ်

ကဲနုစွဲကိးကွာပုလဲခံတစိဝံတစိအတံဂံဂံကိ
မိပုဂံတခါလပတံအိဉ်မူအပူနုနုလီ။ ဒီပုဂံခဲလဲ
သုဉ်ဧ ခဲအံပသုဉ်ညါလတံအတံသီ မိစိရိအဂ
တဖုအစိတကတံလဲဘဉ်ဒီးအသီဟဲထီဉ်နုဉ်လီ။

ဒ်ထါစံးဝဲ- စိတဘူးပုအနံဉ်အါ
စိဟီဉ်ထီဉ်ပုအလါအါ
သံတထူဂဲထီဉ်တဂ
သံတစိဂဲထီဉ်တဂ
တမဉ်ထီဆဲးကံအသး
တံမလဲဂိမုဒီးလါနုဉ်လီ။

အခဲအံပသုဉ်ညါဒီးနုဟူဘဉ်လဲ ပဝဲကညီ
ဖိသုဉ်တဖုပအိဉ်လဲမုထီဉ်, ပအိဉ်လဲမုနု ကလံ
ထံးကလံစိးဘဉ်ဆဉ် ဒ်တံစံးဝဲအသး ပုကညီဖိ
မုသုဉ်ညါလီကုအသးလဲပုကညီဖိနု နဒုးအီထဲ
လဲဉ်ထဲလဲဉ် နဒုးအီတနုဘဉ်. ခဲအံပထံဉ်ဘဉ်လံ
(K) သုဉ်တဖု ဟူးဝးထီဉ်လဲဟီဉ်ခိဉ်ဒီတဖုညါ
လံ. ဒ်အံလီ။ ကဘဉ်မုဒ်အံ- ဒ်ထါစံးဝဲ

ဒီပုဂံဆီဉ်ပခံယူ ကညီနုခုလဲအဒု,
ပျီမုသုသုခိတံဂါရူ ဒ်ပုထီဉ်ဒုးဆဉ်လဲမု,
ပျီမုသုသုခိတံဂါ ဒ်ပုထီဉ်ဒုးဆဉ်လဲထး။

လဲတံဂံအံအယိ ထံဂုကိးသဲးခိဉ်ခါတ
မုတြီတံမုတံခုဉ်ကရံအဖိမုဉ်သးဘိကိးဂဲဒဲး,
ယိဉ်လိတံမုတံခုဉ်ကရံအဖိခွါလီအဲဉ်ခဲလဲ
သုဉ်ဧ ဘူးထီဉ်လံ-တံဆဲကတံဘူးထီဉ်လံ သုနု
လဲသုပီယံအီလဲထူ, သုနုလဲသုပီယံအီလဲစု
နု သုမံသပုပုနုဘဉ်လံ. မိပု ထီဉ်ဟူးထီဉ်ဝး
သုကမုတံပရဲလဲသုဖးအီအဝဲအံလီ။

ပထံပကီ ပကီသုလဲ ပကီမုတြီဆုကီ
သုလဲ ကီကဘဉ်ဆိဉ်ဂု ကီကဘဉ်ဆိဉ်ဝါအဂီ
ပမုပပုလဲအပံလီတံဂဲလဲစိပုကွံတဖုတခါ
ဘဉ်တခါလဲအဘဉ်ထွဲဒီး ကညီပုထူလံဖိသုဉ်တ

ဖု ပထာဖိဉ်တံဖိဉ်ကုအီမုနုခဲလဲဒီး ပပပကီ
ပသးမုနုဘဉ်ဒ်မိပံဖဲဖုမတံလဲပုအသးနု တံ
လဲပလိဉ်ဘဉ်အီအတံကီခဲခဲပုဉ်လဲဉ်.

ထါစံးဝဲ-ကီတဘုဉ်အံကီဘဉ်သဲ
ယူဆိးနီဉ်လဲကဆိဝဲ
ကီတဘုဉ်အံကီဘဉ်ယူ
ယူဆိးနီဉ်လဲပနုနု

မုမုကီအဂုအဂုပဝဲတဘဉ်ဘဉ်, မုမု
ကီမုတြီပု တံမုအိဉ်မုဒီးမဲကိဉ်ကုဒ်ပမုပပုမ
တံအသးနု တံသုတံပုပံထီဉ်ညီကဒုနုလီ။
စံးတံနု ယူဆိးနီဉ် လဲပနုနု/ကဆိဝဲ မုဒုတံ
အဝဲအံလီ။

- ထံတဘဉ်အလီလဲပု
ကီတဘဉ်အလီလဲပု
ခွံဉ်ယုအီထံတဘဉ်လဲ
ပျီဉ်ယုအီထံတဘဉ်လဲ
မိရဲအိဉ်အီမုတြီပု
ခိဉ်ဒါထူဟဲကုကထ

ပသုဉ်ညါဘဉ်လဲပမုတြီအံတံထူးတံတံ
အကီလီ။ မုတနုလဲတံဖိဉ်တံယံလဲဟီဉ်ခိဉ်ဒီ
ဖျီမုမုဟဲတုနု မုမုနုဒီးယူနုဘဉ်ဂီကစီဒီလီ။

- ထံဟးဂီတိလိပကီ
ကီဟးဂီတိလိပကီ
ခွံဉ်ယုအီထံခွံဉ်ဟးဖျိး
ပျီဉ်ယုအီထံပျီဉ်ဟးဖျိး
မုတြီပုမိရဲအိဉ်အီ
ခိဉ်ဒါထူဟဲစံဉ်လဲလီ

ပုဒိဉ်ပုထီ စိလိစိပ မုဟဲဒီးသနုဒီးအ
သးဒီးပုနု မုပအိဉ်ကတံသးဝဲလဲခါ. ■

ကညီဖိခိဉ်ယာဒီးပုဂ္ဂိုလ်တိတ်မပုဂ္ဂိုလ်ဘျးစဲကရ (ခုစင်)

ခုစင်မုဂ္ဂိုလ်ခိဉ်ထံးကမ္မာကရ၊ ပဒိဉ်စိစဲဉ်ကရ (ကရသဘျာ), ဒီးမုဂ္ဂိုလ်ကရကရိတဖုလ၊ အတကွါနီကစာတိတ်ဘျးဘဉ်ဖျိဉ် လာအဲလဲလိာ်မဂ္ဂုထီဉ်ကုဒီးခိတ်လုအိဉ်သးသမုတိတ်ဘဉ် တိတ်ဘျး ဒီးတကတီဉ်ပီ ဂဲလိာ်ဒ်သိးတိတ်ကသုဉ်ညါပာ်ကဲကုကညီပုဂ္ဂိုလ်ထုလံး လာအဲအိဉ်ဖဲကီဉ်သု လုအပုဂ္ဂိုလ်တဖုတိတ်သုဉ်ညါထုလံး ဒီးတိတ်ခွဲတိတ်ယာ်အဂီဉ်န့ဉ်လီဉ်။

တိတ်ထံဉ်စိ

တိတ်ထံဉ်စိမုဂ္ဂိုလ် တိတ်ဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမ္မိပုဂ္ဂိုလ်၊ အုဉ်ကီဉ်ကုတိတ်မုဂ္ဂိုလ်ခိဉ်လုအဂီဉ်အကျ၊ ဒီးဒီး သဒါကုဒီးယာန့ဆာဉ်၊ ဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ်ဒီးတိတ်လုအိဉ်သးသမုလုကီဉ်သုလုအပုဂ္ဂိုလ်န့ဉ်လီဉ်။

တိတ်မမိဉ်ပုဂ္ဂိုလ်

တိတ်မမိဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မုဂ္ဂိုလ် တိတ်မဆုဉ်ထီဉ်ကညီပုဂ္ဂိုလ်ကံဉ်စိတိတ်သုတိတ်ဘဉ် လာတိတ်ကယာ်ကုယုဉ်က တိတ်လုအိဉ်သးသမု၊ တိတ်အိဉ်မုအိဉ်ဂဲအကျိအကျ၊ ဒီးဒီးသဒါကုတိတ်မဲလဲဆဉ်ဖဲကီဉ်ဖိဒီးတိတ်မုအါ ကလုဉ်လုကီဉ်သုလုအပုဂ္ဂိုလ်န့ဉ်လီဉ်။

ဂံဉ်ခိဉ်ထံးတိတ်ဘျးခိဉ်သုဉ်ဒီးတိတ်ပာ်လုပာ်ပုဂ္ဂိုလ်

ယုဉ်ကတိတ်ဖဲတိတ်မ၊ တိတ်ဟ့ဉ်စိဟ့ဉ်ကမ္မိပုဂ္ဂိုလ်၊ တိတ်ပာ်လုပာ်မသကိးတိတ်၊ တိတ်ဖဲတိတ်မတိတ် သုးဘျးယီသးအကျ လာအဲဒီးသန့ထီဉ်အသးလာပုဂ္ဂိုလ်တိတ်လိဉ်ဘဉ်နီဉ်နီဉ်၊ မုဉ်ခွါတိတ်ယုယီဉ်ထဲသိး လိာ်သး

တိတ်ပညိဉ်တိတ်ပာ်

- ၁. ဆိဉ်ထွဲမစာလာတိတ်ကဒီးန့ဉ်ဘဉ်ကုဟီဉ်ခိဉ်ကပံဉ် ထံနီဉ်၊ သုဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒီးတိတ်သုဉ်တိတ်ဖျးတိတ်မုအါ ကလုဉ်ဒ်အမုဂ္ဂိုလ်ကညီဖိအတိတ်အိဉ်မုခိဉ်တယာ်တခါအသိး၊
- ၂. ဆိဉ်ထွဲမစာကုပုလီဉ်အိဉ်ကမ့ ဒီးလီဉ်ကဝီဉ်ကမ္မာသုဉ်တဖု ခိဉ်ဖျိတိတ်မဂ္ဂုထီဉ်ကုကံဉ်စိတိတ်သု တိတ်ဘဉ်ဒီးသးလာအတုဉ်န့ဉ်ခိဉ်ကဲ လာအဲသုဉ်တိတ်လုအိဉ်သးသမုအဖိခိဉ်
- ၃. မဆုဉ်ထီဉ်ဒီးဒုးသုဉ်ညါပုပတီဉ်မုဖိကရဘျးစဲလာတိတ်ကတိတ်န့ဉ်ခဲတိတ်လာတိတ်ပာ်ပြးခိဉ်ယာန့ ဆဉ်သန့လာအဂ္ဂု၊ ဒီး
- ၄. ကတိတ်န့ဉ်ခဲတိတ်လာလီဉ်ကဝီဉ်၊ ကီဉ်စဲဉ်ဒီးထံကီဉ်ဒီးတဘျးပတီဉ်တိတ်မကျဲသန့ (ဖိလဲစံဉ်) ဒီးတိတ်

မအလုာ်အလုာ်သုာ်တဖာ် လာတါဒီသအကုာ်ခိာ်ယာနုဆာ်ဒီးပုာ်လီာ်ကဝီဖိတါခွဲးတါယာ်, ဒီးတကတီာ်ယီတြီဆာထီဒါကုာ်တါဂုထီာ်ပသီထီာ်လအတတုာ်ယံာ်ခိာ်ကျာ ဒီးမဘာ်ဒီဘာ်ထံးတါသုာ်တဖာ်န့ာ်လီာ်.

ခုစဲတါရဲာ်တါကျဲသုာ်တဖာ်

၁. ပုာ်တတါလုာ်အိာ်သးသမူစုလီဆိတါမ-မုာ်ခုစဲတါမမုာ်ကျဲာ်တခါလအပုာ်တတါဂုထီာ်ပသီထီာ်တါဟူးတါဂဲ ဒီးမုာ်တါလုာ်အိာ်သးသမူစုလီဆိတါမတခါ လအဘူးစဲလိာ်အသးဒီးပုာ်ဂုာ်ဝီ-မုာ်ကျဲာ်တါဂုထီာ်ပသီထီာ် လအလီာ်ကဝီကညီပုာ်တတါအဂီာ်န့ာ်လီာ်. လအတါရဲာ်တါကျဲအံအပုာ် တါဟူးတါဂဲလအတါဒူးလိာ်ထီာ်ဖးထီာ်အါတဖာ်မုာ်ဝဲ တါမဆုာ်ထီာ်ကုာ်လီာ်ကဝီတါလုာ်အိာ်သးသမူဒီးတါအိာ်ကုအါလအ, တါဟံးယာ်ပယာ်ဒီးတါစိာ်ကဖီထီာ်ကုထုလံတါသုာ်ညါနါဟံ, တါရဲာ်သဲကတီာ်ကုာ်လီာ်ကဝီတါမုအါကလုာ်, တါဟ့ာ်စိဟ့ာ်ကမီကုပိာ်မုာ်ပိာ်မအသုာ်တဖာ်, ဒီးတါမဆုာ်ထီာ်ကုာ်လီာ်ကဝီတါမလီာ်ကဆုာ်ဒီးတါဒီသးတါမအကျဲအကွာ်လအနုဆာ်တါတတါတနါဒီးတါသုတုာ်န့ာ်ခိာ်ကဲတဖာ်န့ာ်လီာ်.

၂. တါပအုာ်ရဲာ်ကျဲဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ဒီးသုာ်ပုာ်တါအိာ်ယာတါရဲာ်တါကျဲ-မုာ်တါရဲာ်တါကျဲတခါလအဟ့ာ်စိဟ့ာ်ကမီလီာ်ကဝီပုာ်တတါ လအတါကယာ်ကုအာဝဲသုာ်ဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ခွဲးယာ်, ဒီးတကတီာ်ယီပအုာ်ရဲာ်ကျဲအာဝဲသုာ်ဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ဒီးနုဆာ်တါအိာ်ယာလအကီာ်ရဲာ် (၇) ဘုာ် လအကီာ်သုလုအပုာ် ဒ်ကီာ်သုလုဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ဒီးသုာ်ပုာ်တါမကျဲသနု (ဖီလံစံာ်) အသိး လကျဲလအတုာ်လီာ်တါလီာ်ဒီးယုာ်ကန့ာ်လီာ်.တါပအုာ်ရဲာ်ကျဲဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ဒီးသုာ်ပုာ်တါရဲာ်တါကျဲအံ ပာ်ဖိာ်မသကိးတါဘူးဘူးတါတါဒီးခုာ်အဲာ်ယုာ်-ကညီဒီကလုာ်စာဖိာ်ကရဲာ်ကျဲဘာ်ထွဲ ဒ်အမုာ်ကီာ်သုလုသုာ်ပုာ်ကျဲဒီးစံာ်ပုာ်ကျဲဖူးဝဲကျဲန့ာ်လီာ်. လအတါရဲာ်တါကျဲတခါအံအပုာ်, တါဟူးတါဂဲလအတါဒူးလိာ်ထီာ်ဖးထီာ်အါတဖာ်မုာ်ဝဲတါဟ့ာ်တါသိာ်လိဘာ်ထွဲ ဒီးဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ဒီးသုာ်ပုာ်တါမကျဲသနု (ဖီလံစံာ်), ပုာ်တတါသုာ်ပုာ်တါမ, ယုာ်ကတါပအုာ်ရဲာ်ကျဲနုဆာ်တါအိာ်ယာ, တါလီထီာ်မနီာ်မယါကုဟီာ်ခိာ်ကပံာ်ခိဖျိတါဆိးကါဝဲဒ်ကွံာ်ဖံာ်အဲးစံ (GPS) ဒီးကွံာ်အဲးစံ (GIS) သုာ်တဖာ်, ဒီးတါဟံးကီာ်ဒီးတါပအုာ်ရဲာ်ကျဲဟီာ်ခိာ်ကပံာ်တါဂုထီာ်ထီာ်တဖာ်န့ာ်လီာ်.

၃. တါပတါပြဲးထံနိတါအိာ်ယာတါရဲာ်တါကျဲ-မုာ်တါရဲာ်တါကျဲတခါလအဟ့ာ်စိဟ့ာ်ကမီပုာ်တတါလအဘာ်ဒီဘာ်ထံးညီတဖာ် လအကသုကတီာ်နုခဲးတါလအတါပတါပြဲးထံနိတါအိာ်ယာလအဂုာ်, လီဆိဒ်တါ တါလီာ်လအတါကီာ်ပညိာ်အါဖဲယိာ်လိာ်ကျဲဟီာ်ကဝီန့ာ်လီာ်. တါဟူးတါဂဲခိာ်သုာ်လအတါပတါပြဲးထံနိတါအိာ်ယာတါရဲာ်တါကျဲဒူးလိာ်ထီာ်ဖးထီာ်အါတဖာ်မုာ်ဝဲတါဒူးစိာ်မဲာ်စိာ်နါဒီးတါသုာ်ထီာ်ကံာ်စိတါသုတါဘာ်လအလီာ်ကဝီပုာ်တတါအဂီာ် ခိဖျိတါကုာ်လိာ်

တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်ဒီးလီၤကဝီၤကမ္ဗၢၢ်, ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကံၢ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အတၢ်သိၣ်လိ, ဒီး တၢ်ထုးထီၣ်ကူၣ်သ့ပီၤညါလံာ်လံာ်ပီးလီၤဒီးတၢ်ဂီၤမူ, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤစၢၤကၤလီၤကဝီၤပုၤတတၢ်ယု သ့ၣ်ညါ (တၢ်ယိထံ) လၢတၢ်မူအါကလုာ်အဖီခိၣ်, တၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်, တၢ်ဘျးစဲလိာ်သး, ဒီးတၢ် ရီၢ်ဖျိၣ်ကၤလီၤကဝီၤ, ဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်ဒီးထံကီၢ်ဘီၣ်မုၢ်ပတီၢ်ကမ္ဗၢၢ်တၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါ ထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ (public demonstrations) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၄. ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီၤညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢအတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲရဲၣ်ကျဲၤဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီၤညါတၢ်ခ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤ (environmental education services) ဒီးလံာ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်ကွၢ်စီလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စီဒီးတၢ်ဒုးစိၣ်မဲာ်စိၣ် နါသ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်, ကိၣ်ဖိမုၢ်ခွါ, လီၤကဝီၤကမ္ဗၢၢ်ဒီးခိၣ်န့ၢ်, ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ္ဗၢၢ်ကရၢလၢအအိၣ်ဖဲ ကီၢ်သုလုၤဒီးကီၢ်ကိၣ်တဲာ်-ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သးဂဲၤဒွဲ ဒီးတၢ်ပၣ်ယုာ်မၤသကိး တၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢ တၢ်ဒီသဒၢကၤခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ် ဒီးတၢ်ဟံးယာ်ပၤယာ်ဒီးစိၣ်ကဖီထီၣ်ကူၤက ညီပုၤတတၢ်ထုလံာ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ် လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤကၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ ဘၣ်ထွဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ကူၣ်သ့ပီၤညါတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဒုး စိၣ်မဲာ်စိၣ်နါဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ် ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤအပျဲာ်စီၢ်, တၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးကညီ ကူၣ်သ့ဆဲးလၢဝဲကျိၤလၢတၢ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်လံာ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်, ဒီးတၢ်ယုၤသ့ၣ်ညါဒီးထုး ထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဘၣ်ထွဲလံာ်စိၣ်စုဒီးဂီၤပတၢ်ဂီၤ (posters) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၅. ကွဲးပရၢ, တၢ်ဘျးစဲလိာ်သး, ဒီးတၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢ အဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤယီၤဒီးကရၢဘျးစဲလၢကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်က တိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်လၢတၢ်ဒီသဒၢကၤပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိဒီးပုၤထုလံာ်ဖိခွဲးယာ်, တၢ်ဒီသဒၢကၤခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ် ခိၣ်ဖျိတၢ်ထီၣ်ဂဲၤသဆၢၣ်ထီၣ်တၢ် (campaign), ကမ္ဗၢၢ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်သး, ဒီးတၢ်ဘျးစဲ လိာ်သးလၢကွဲးပရၢတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခုစ်တၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအကီၢ် ပညိၣ်တၢ်တဖၣ် ပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤကျဲၤသန့ (ဖိလံစံၣ်) လၢခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်, တၢ် သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်ပတၢ်ပြးလၢန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ, ဒီးတၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဟံးမူဒါလၢတၢ်ဘျး လီၤကျိၣ်စုတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ် ထုးထီၣ်ရၢလီၤသုလုၤကီၢ်ဂုၤလၢအမ့ၢ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ပျဲာ်စီၢ်အပရၢ, ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲ တၢ်ဂီၤမူ, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကွဲးပရၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်တကပၤ, တၢ်ရၢလီၤခိၣ် ယၢန့ဆၢၣ်တၢ်ကစိၣ်ခိၣ်ဖျိကွဲးလုလီၤ ဒီးတၢ်ထုးထီၣ်ခိၣ်ယၢန့ဆၢၣ်လံာ်စိၣ်စု, ဂီၤပတၢ်ဂီၤဒီးလံာ်ဒီ ဖျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၆. တာ်ရဲၣ်သဲကတီၤတာ်မံၤလၢ်ဆၢ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတာ်မူအါကလုာ်တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤ တခါလၢအပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတာ်ဘူးဘူးတံာ်တံာ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ၊ ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပုၤဝဲၤကျိၤ, ဒီးတာ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢ်ကရၢ လၢတာ်ယုၤသ့ၣ်ညါပာ်ဖျါထီၣ်, တာ်ပာ်ဆၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒီးတာ်ရဲၣ်သဲက တီၤကျဲၤတာ်မူအါကလုာ်လၢအလီၤတီၢ်လီၤဆိလၢအအိၣ်လီၤတဲာ်ဒီးဖဲကီၢ်သုလုၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တာ်ဟူး တာ်ဂဲၤလၢတာ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတာ်ယုၤသ့ၣ်ညါမၤနီၣ်မၤပာ်ကျဲၤတာ်မူကလုာ်လၢအ လုာ်ဒိၣ်ပူၤဒိၣ် ဒီးအိၣ်လၢတာ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤတဖၣ်, တာ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပာ်ကျဲၤပူၤတာ်မံၤ လၢ်ဆၢ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤ, ဟ့ၣ်တာ်သိၣ်လိဆူလီၢ်ကဝီၤဂၤပုၤ, ဒီးတာ်ယုၤသ့ၣ်ညါကျဲၤတာ်ဒီးသအတူ လီၤတီၤလီၤအကျိၤအကျဲၤလၢသ့ၣ်ပုၤဒီးတာ်မူအါကလုာ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၇. ယိၣ်လိာ်တာ်မုာ်တာ်ခုၣ်ကရၢ်တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤ-မ့ၢ်တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤတခါလၢအအိၣ်ဒီးတာ်ထံၣ်စိလၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျဲၢ်စိာ်လၢတာ်စိာ်ကဖိထီၣ်က့ၢ်တာ်မုာ်တာ်ခုၣ်, တာ်ပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတာ်, တာ်ဟံးယာ် ပာ်ယာ်က့ၢ်တာ်ဆဲးတာ်လၢ, ဒီးတာ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၢ်ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢ်တာ်အိၣ်ယၢၤခိၣ်ဖျိတာ်မၤ စ့ၤလီၤလီၢ်ခၢ်သးတာ်ရိၣ်ဖျိၣ်ပာ်ဆၢ်တာ်သန့ၤလၢအဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢလီၢ်ကဝီၤကမုာ်အတာ်ဆိၣ် သခုထီၣ် (ပညိၣ်တာ်လီၤလီၤလၢလီၢ်ကဝီၤကမုာ်အဂီၢ်) တာ်သုးဘူးပီၤသးတာ်ဖဲးတာ်မၤအကျိၤအ ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤကတီၢ်ယံာ်အတာ်ပညိၣ်တခါ မ့ၢ်ဒ်သိးဒီးကဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်ယိၣ် လိာ်တာ်မုာ်တာ်ခုၣ်ကရၢ်မ့ၢ်တာ်ပာ်ပာ်ပာ်သန့ၤလၢအဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်တခါ လၢယိၣ်လိာ်တြီၤခိၣ်ဖျိတာ်မၤလဲာ် ထီၣ်တာ်ရဲၣ်သဲကတီၤတာ်ပာ်ပာ်ပာ်အတက့ၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤ, တာ်ယုၤလီၤဘျါလီၤကွံာ်ဂ့ၢ်ဝီၤဒ်အ မ့ၢ်တာ်မၤအါထီၣ်သုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတာ်လီၢ်တာ်ကျဲၤ, တာ်သဘံၣ်သဘုၣ်, တာ်ယုၤမ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးတာ်သုး လီၢ်သုးကျဲၤ, ဒီးတာ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တာ်တိာ်ကျဲၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တာ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤ, ဒီးဒုးအိၣ် ထီၣ်တာ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်လၢတာ်ပျိာ်လဲကွံာ်တာ်သဘံၣ်သဘုၣ်ကွံာ်ဂီၤအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ဟူးတာ်ဂဲၤ လၢအဘၣ်တာ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤလၢယိၣ်လိာ်တာ်မုာ်တာ်ခုၣ်ကရၢ်အတာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤပူၤတဖၣ် မ့ၢ်ဝဲ တာ်လီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပာ်ကျဲၤ “ကီၢ်”, တာ်ဒုၣ်တာ်ထူအလီၢ်အကျဲၤ ဒီးသ့ၣ်ပုၤ, တာ်ယုၤသ့ၣ်ညါ ဒီးမၤမူမၤဂဲၤထီၣ်က့ၢ်လုာ်လုာ်ထူသန့ၤဒီးတာ်ဆဲးတာ်လၢ, တာ်ကုၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီးကမုာ်, တာ်သ့ၣ် ထီၣ်ကံာ်စိတာ်သ့ၣ်ဘၣ်တာ်သိၣ်လိ, တာ်ဘျူးစဲလိာ်သးဒီးပုၤထူလံာ်ဖိ (မ့ၢ်တမ့ၢ်) န့ၣ်ကလုာ်အဂၤ လၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤမ့ၢ်ဂုၤ လၢထံၣ်ကီၢ်ဂၤမ့ၢ်ဂုၤ, တာ်ကတီၤန့ၢ်ခဲးတာ်ဖဲလီၢ်ကဝီၤ, ဟီၣ်ကဝီၤ ဒိၣ်, ဒီးထံၣ်ကီၢ်ဘိမုာ်ပတီၢ်, ဒီးဘျိၣ်ဒိၣ်တာ်အိၣ်ဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ■

မလိက်ကလီ

စတုရန်းပုံအမျိုးမျိုး - နှိုင်းယှဉ်ရေးရာ
အပွင့်အစားအစား - အပွင့်အစားအစား

နီဂုဏ်ထိုက်လာသံဃ်လာဖီ

လိင်ကစားပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီအညီ - လက်ထပ်ပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ
ကလေးပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ - လက်ထပ်ပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ

နီဂုဏ်ထိုက်လာသံဃ်လာဖီ

အပွင့်အစားအစားအစားအစား
ကလေးပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ - လက်ထပ်ပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ

လူငယ်များ၏
ကြိုးစားမှုလက်ဆောင်
သဘာဝဟင်းသီးဟင်းရွက်များ
နှင့်
ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ
သံလွင်မြစ်အောက်ပိုင်း ကရင်ပြည်နယ်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ
၂၀၂၀ ခုနှစ်

လိင်ကစားပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီအညီ - လက်ထပ်ပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ
ကလေးပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ - လက်ထပ်ပုံအမျိုးမျိုးနှင့်အညီ

“ပအိုဝ်းဒီးပသ့ဉ်ပှ်၊ ပဆၢ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မူအါကလုာ်လၢ
အလုာ်ဒိၣ်ပှ်ဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်န့ၣ်အသိးတၢ်တၢ်တၢ်ဒီးပှ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးအါမံၤအဃိ
တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်, တၢ်မၤနီၣ်မၤလၢဒီး
တၢ်လီၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်မံၤလၢဆၢ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မူအါကလုာ်အံၤ
အရူဒိၣ်ဝဲဒိၣ်မးလီၤ. ပမ့ၢ်တမၤဘၣ်ဒီးပတၢ်ကလီၤမၤသးက့ၢ်ပှ်
ဒီးလၢဖိစိလံၤစိအဂီၢ် တထံၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

- စီၤဘျီထု -

